

ทจ/๒๕๙๐

5242

การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ปริญญ์ ประเสริฐหุ้ม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาวปริญนันท์ ประเสริฐหล้า แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ) ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย)

.....
(อาจารย์ ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวล) กรรมการ
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

.....
(รองศาสตราจารย์สมชาย วงศ์เกษม) กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

.....
(อาจารย์สุทัศน์ แก้วคำ) กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวิาท ทองบุ) คณบดีคณะครุศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิท ดีเมืองซ้าย) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.1 ขั้นวางแผน (Planning) มีการเตรียมความพร้อมของคณะทำงาน เพื่อทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการร่วมกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ที่เน้นให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้เพื่อต่อยอดอาชีพให้เกิดรายได้

2.2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) มีการอบรมความรู้ด้านวิชาการให้กับกลุ่มสมาชิกเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เพื่อให้สมาชิกได้เข้าใจถึงทักษะการเลี้ยง การดูแลเอาใจใส่ไก่พันธุ์พื้นบ้าน พร้อมทั้งให้ความรู้ในการจัดบันทึกการทำบัญชีครัวเรือน มีการศึกษาดูงาน ก่อนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาลงมือปฏิบัติ

2.3 ขั้นการสังเกต (Observation) สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามแผน แต่เนื่องจากการดำเนินงานเกิดการติดขัดเรื่องงบประมาณสมาชิกที่มีความพร้อมในด้านโรงเรือนจึงมีศักยภาพในการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านมากกว่า เนื่องจากการสนับสนุนงบประมาณถูกแบ่งเป็น 3 งดงาน จึงไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีเพียงส่วนน้อยที่มีทุนเป็นของตนเองที่ดำเนินการได้

2.4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) มีข้อเสนอแนะการถอดบทเรียนในการดำเนินงานในเรื่องการบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพของชุมชนนี้

ในขั้นตอนของการวางแผน และขั้นตอนของการปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงินได้มีกระบวนการทบทวนผลของการทำงาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานต่อไป

TITLE : Management Learning Communities to Engage in Honest Livelihood
Tambon Donyhoen CheangYern District, Mahasarakham Province

AUTHOR : Preeyanan Prasertla **DEGREE :** M.Ed. (Educational Program)

ADVISORS : Assoc. Somchai wongkasem Major Advisor
Mr.Suthut glawcome Co-advisor

RAJABHAT MAHA SAKHAM UNIVERSITY, 2015

ABSTRACT

This research aims to Study of career problems and management guidelines community Learning to engage in honest livelihood Tambon Donyhoen CheangYern District, Mahasarakham Province. The target group of this research, Researcher 1, The participants were 4 people, Contributors 46 people. Using research methods participatory research and Action Research. In order to obtain Knowledge in order to solve the problem. Happening in the community and management practices To achieve learning of occupation.

The results are as follows :

1. In honest livelihood Tambon Donyhoen . Main occupation is Rice farmers and contractors. This is the main income of the family. The labor age population mainly At the end of the farming season leaving to pursue a career outside the area or employed in the capital. The community of the area is dry and capital and far. Not suitable for planting season. No economy in the community enough to earn a living. Each family has only elderly. To raise their children at home. And to support the son who want to get out of most homes. The community chose a career in farming native species. To obtain financial support from Office of Youth and the quality of the learning society. To be honest livelihood projects in the community to provide food. Such as family and community The reason is Chicken as food As well as pesticides As the clock in the morning. The animals to be used in the rituals of the community.

2. Community learning management to career raising chickens for traditional varieties. Sub-district administrative organization Tambon Donyhoen. With support from the office for promotion of the learning society and the quality of youth. And the management of the learning community. To create a systematic career According to the process workshop PAOR as follows:

2.1 Planning, The preparation of the working group. To understand in the project in conjunction with the office for promotion of the learning society and the quality of youth. Focused on people in the community to learn to beneficial occupation, income.

2.2 Action, Training and technical knowledge to Member group. About chicken farming folk varieties. Member farming skills to understand it. Chicken care for traditional varieties as well, knowledge of household accounting notes. And excursions. Before, knowledge and experience from the excursions trips begin.

2.3 Observation, Members who are interested in participating and cooperating in a planned operation. However, due to the operational budget to be stuck in the house who are ready, so the potential for indigenous chicken breeds over. Because of the support budget is divided into 3 periods, it could not continue to do so. May not be met. There are only a few that have their own funds to do so.

2.4 Reflection, There are suggestions for lessons in operation. In Management learning communities to engage in honest livelihood of this community.

In the process of planning Practices and procedures Community Don Money has reviewed the results of the work. To understand the problem and tried to solve the problem in the next run.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือและแนะนำจาก รองศาสตราจารย์ สมชาย วงศ์เกษม อาจารย์สุทัศน์ แก้วคำ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ที่ให้ทุนสนับสนุนในการวิจัย และขอขอบคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พร้อมคณะ ที่ให้การสนับสนุนและเข้าร่วมงานวิจัย รวมทั้งสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ พันธุ์พื้นบ้านตำบลดอนเงิน ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของงานวิจัยนี้

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับกำลังใจ และการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท รุ่นที่ 18 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ทุก ๆ ท่าน เป็นอย่างดียิ่ง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบให้เป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู-อาจารย์ และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ที่อบรมสั่งสอนและให้โอกาสแก่ผู้วิจัยมาจนบัดนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ปรียนันท์ ประเสริฐหล้า

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ข
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญแผนภาพ	ญ
สารบัญภาพภาคผนวก	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ความหมาย แนวคิดและหลักการในการบริหารจัดการ	7
ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมนตรีแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559)	15
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้	26
แหล่งการเรียนรู้	29
แนวความคิดเรื่องแนวทางพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสัมมาชีพ	34
บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	64
กลุ่มเป้าหมายการวิจัย	64
ขั้นตอนการวิจัย	65

หัวข้อเรื่อง	หน้า
เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
การวิเคราะห์ข้อมูล	72
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม	73
ระยะที่ 2 การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพขององค์การบริหาร ส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม	79
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
สรุปผลการวิจัย	96
อภิปรายผล	98
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย	107
ประวัติผู้วิจัย	140

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงความสัมพันธ์สายโซ่เศรษฐกิจ	38
2	เขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน	45
3	ประชากรตำบลตอนเงิน	46
4	แสดงแผนการปฏิบัติงาน ระยะที่ 1	65
5	แสดงแผนการปฏิบัติงาน ระยะที่ 2	69
6	แสดงการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวปฏิบัติการ PAOR	72
7	กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	80
8	สำรวจความต้องการสมาชิก	86

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงวงจรการดำเนินงาน โดยกระบวนการ PAOR ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ท	4
2	แสดงห่วงโซ่เศรษฐกิจ	42
3	แสดงวงจรการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน	95

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่	หน้า
1 ประชุมวางแผนเพื่อจัดทำโครงการโดยการนำของนายก อบต. และคณะ	126
2 การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับ สสค.	127
3 ประชุม วันที่ 2 กรกฎาคม 2555	128
4 ประชุม วันที่ 6 กรกฎาคม 2555	129
5 ฝึกอบรม วันที่ 26 – 27 กรกฎาคม วิทยากรโดย ปศุสัตว์อำเภอเชียงยืน	129
6 ศึกษาดูงาน เทศบาลตำบลหนองฮีบุตร จังหวัดกาฬสินธุ์ วันที่ 8 สิงหาคม 2555 ..	130
7 สำรวจพื้นที่โรงเรียนของสมาชิก	131
8 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก	132
9 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก	133
10 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก	134
11 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก	135

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาแรงงานไม่ได้คุณภาพเหตุเกิดจากคนไทยยังได้รับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เพราะจากตัวเลขสภาวะการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2550 ระบุว่ากลุ่มวัยแรงงานส่วนใหญ่ถึง 66% มีระดับการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา สำเร็จ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา 20% และสำเร็จในระดับอุดมศึกษา 14% สะท้อนถึงปัญหาการ หลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนไทย ส่งผลต่อผลิตภาพในการทำงาน ซึ่งพบว่า แรงงานไทยโดยเฉลี่ยมีผลิตภาพในการทำงานคิดเป็น 6.52 ดอลลาร์/ชั่วโมง เมื่อเทียบกับแรงงาน มาเลเซียที่มีผลิตภาพ 17.23 ดอลลาร์/ชั่วโมง หรือห่างกันเกือบ 3 เท่า ดังนั้นถ้าจะพัฒนาฝีมือ แรงงานและคุณภาพชีวิตต้องอาศัยกระบวนการของการศึกษา ดังคำกล่าวที่ว่า การศึกษารักษา ทุกโรค (Education Cure All) (ประเวศ วะสี. 2553 : 8) เพราะการศึกษาคือการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ดีทำให้คนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ดังความตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เน้น ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานกันทั้งการศึกษาใน ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการศึกษาเรียนรู้ ไม่สิ้นสุดเฉพาะ วัยเรียน แต่ทุกช่วงวัยสามารถ เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตามความสนใจและความถนัด เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถนำมา พัฒนาเป็นอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพต่อไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 7 กล่าวไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็น สากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และได้ตอบโจทย์ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยดำเนินงาน 2 ส่วน คือ 1) การทำงานต่อเนื่องในการส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ทั้งในระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษา กว่า 1,000 แห่ง และการสนับสนุนเทศบาลเข้ามาช่วยเหลือดูแลเด็กด้อยโอกาสในสังคม อีก 36 แห่ง และ 2) การทำงานเชิงรุกใน 3 ด้าน คือ การยกย่องเชิดชูครูสอนดี จากการคัดเลือกของคนในท้องถิ่นและจังหวัดทั่วประเทศจนได้ครูสอนดี จำนวน 18,878 คน และครูที่สอนเด็กด้อยโอกาสเพื่อทำงานต่อเนื่องกับ สสค. จำนวน 551 คน การจัดทำระบบช่วยเหลือดูแลเด็กด้อยโอกาส ผ่านระบบประกบตัวใน 15 จังหวัดนำร่อง และการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ จำนวน 28 จังหวัด 100 พื้นที่ ซึ่งเป็นก้าวแรกของการจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการโครงการระดับตำบล ที่มีผู้แทนจากภาคองค์กรชุมชนเข้ามาเป็นแกนนำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสร้างความเข้าใจในเป้าหมายโครงการฯ และแนวทางการปฏิบัติการ สร้างความเป็นเจ้าของโครงการฯ ให้เกิดขึ้นในตำบล ไม่ใช่เข้าใจว่าเป็นงานฝากจาก สสค. หรือจากคณะทำงานครูสอนดี ” (ณรงค์ คงมาก. 2555 : 6) และในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพจึงเป็นการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดทำโครงการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อประกอบอาชีพ โดยมีเป้าหมายคือเพื่อเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในกลุ่มประชากรวัยแรงงาน ที่ว่างงานหรือที่ประสบปัญหาในการทำงาน รวมถึงแรงงานที่ต้องการพัฒนาศักยภาพการทำงานและทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับตนเองและท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และการเกิดเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจากข้อมูลของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2554 พบว่ามีจำนวนประชากรที่ต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองในการทำงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้จากการใช้แรงงานอยู่ถึง 8.8 ล้านคน ซึ่งการพัฒนาอาชีพไม่ใช่แค่การจัดฝึกอบรมอาชีพ แต่ต้องมองถึงความยั่งยืน โดยต้องเริ่มจากความต้องการของชุมชน ควบคู่กับการออกแบบโครงการให้เหมาะสม โดยการเลือกพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนควรตั้งอยู่บนเหตุผลของฐานข้อมูลของชุมชนและวางแผนที่รอบคอบ ซึ่งในการสร้างอาชีพ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ ได้แบ่งอาชีพเป็น 2 ลักษณะ อย่างแรกคือ “ทำเพื่อให้มีปัจจัยเพื่อการดำรงชีพของตนเอง” เรียกสั้น ๆ ว่า “ทำกินเองใช้เอง” อย่างที่ 2 คือ “ทำเพื่อเอาเงินจากคนอื่น” เรียกว่า “ทำขายคนอื่น” ตัวอย่างการทำอาชีพแบบ “ทำกินเองใช้เอง” คือ เลี้ยงไก่ไว้กินไข่เอง ปลูกผักกินเอง ปลูกฝ้ายทอผ้าเอง ฯลฯ สังคมสมัยก่อนมักจะเป็นเช่นนี้ จนกระทั่งมีระบบที่ใช้เงิน เป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยน จึงเกิดอาชีพอย่างที่ 2 ที่คนทำงานเพื่อเอาเงินมาจากคนอื่น อาชีพอย่างนี้ต้องผลิตสิ่งที่คนอื่นต้องการ หรือการทำอาชีพแบบ “ทำขายคนอื่น” เป็นวงวนการหมุนเวียนเงินที่ทำให้อาชีพและเศรษฐกิจเติบโต ซึ่งข้อมูลที่จำเป็นที่ช่วยให้การตัดสินใจเลือกอาชีพ คือเราต้องมี

ข้อมูลสังคม เช่น โครงสร้างสังคม สภาพสังคม องค์กรชุมชน เครือข่ายในท้องถิ่น ข้อมูลเศรษฐกิจ ทั้งระดับครัวเรือนและระดับชุมชน รายรับ รายจ่าย ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาต่าง ๆ หากจะทำอาชีพที่ทำขายคนอื่น เราก็ต้องมีทักษะ มีความรู้เพื่อการผลิตที่ลดต้นทุนและได้คุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและรายได้ให้แก่ชุมชนทำให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมทางปัญญาร่วมกันโดยวิธีการหาปัญหาใกล้ตัวมาเรียนรู้เหตุแห่งปัญหา แล้วร่วมกันหาทางออกและปฏิบัติการแก้ปัญหา คือ “มรรค” เพื่อให้เป็นสภาวะไม่มีทุกข์จากปัญหา หรือ “นิโรธ” ทั้ง 4 กระบวนการนี้คือ การวิจัยที่มีใจจริง มีผู้ได้รับผลกระทบ (ทุกข์) จริง และมีการเอาผลวิจัยไปใช้จริง ซึ่งจะสำเร็จได้เมื่อชุมชนเป็นผู้ทำวิจัยเอง

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็น 1 ใน 100 พื้นที่ ที่ได้ร่วมมือกับ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ทำโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ เพื่อให้คนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปสู่สัมมาชีพ และจากความใกล้ชิดขององค์กรกับชุมชนทำให้องค์กรมีความรู้มีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของชุมชน จากสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลดอนเงินในปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 1,290 ครัวเรือน มีอัตราแรงในหมู่บ้าน 150 บาท/วัน เฉลี่ยรายได้ 33,307 บาท/คน/ปี มีรายได้หลักจากอาชีพการทำนา ทำสวน ปลูกพืชไร่ ค้าขายและรับจ้างแรงงานทั่วไป คนในชุมชนส่วนมากเป็นวัยเด็กและวัยสูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่จะออกไปใช้แรงงานนอกพื้นที่ รายได้จากอาชีพหลักจึงไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน เพราะทิศทางการบริโภค การใช้จ่าย และการดำรงชีวิตต้องพึ่งเงินเป็นปัจจัยหลัก ทำให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน ผู้นำหมู่บ้านและผู้ที่มีความสนใจที่จะประกอบอาชีพเสริม ได้หารือเกี่ยวกับช่องทางในการเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด จึงได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นบ้าน โดยศึกษาตั้งแต่วิธีการเลี้ยง การให้อาหาร การทำโรงเรือน แนวทางการเพิ่มผลผลิต โดยอาศัยแนวทางการเรียนรู้ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อให้โครงการเกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน และเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดระบบบริการประชาชน เพื่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชากรในชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของครอบครัวได้ จึงศึกษาถึงการบริหารจัดการการเรียนรู้ของชุมชนในตำบลดอนเงิน ว่าจะมีการบริหารจัดการให้ชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนได้อย่างไร

คำถามการวิจัย

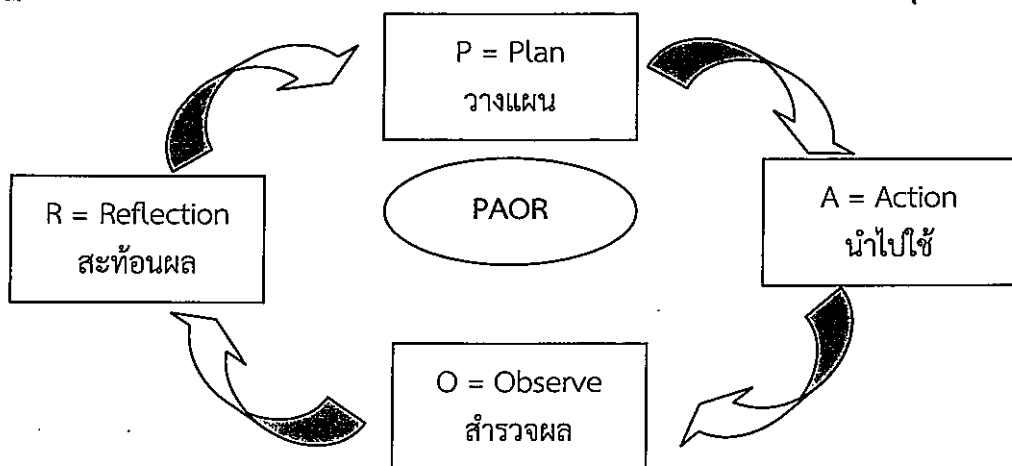
1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา การประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลคอนเงินเป็นอย่างไร
2. การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคามเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ใช้กรอบแนวคิดของ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรณ์ (2554 : 28) ในเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสมาชิก” คือ เอาการเรียนรู้มาหน้าให้ได้ก่อน จากนั้นความคิดที่ถูกต้องบนหลักการที่ถูกต้องจะเกิดในพื้นที่ได้เอง กล่าวคือการเป็น “ชุมชนเรียนรู้” (Learning Community) โดยมีกิจกรรมทางปัญญาร่วมกัน วิธีการคือ หาปัญหาใกล้ตัว มาเรียนรู้ เหตุแห่งปัญหา แล้วร่วมกันหาทางออก และปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหา โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR)

แผนภาพที่ 1 แสดงวงจรการดำเนินงาน โดยกระบวนการ PAOR ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ท

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
 - 1.2 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 4 คน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบล
 - 1.2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 1.2.3 นักวิชาการศึกษาผู้รับผิดชอบโครงการ
 - 1.2.4 นักพัฒนาชุมชน
 - 1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จำนวน 46 คน ประกอบด้วย
 - 1.3.1 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 หมู่ รวม 15 คน
 - 1.3.2 สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ หมู่บ้านละ 2 คน รวม 30 คน
 - 1.3.3 ปศุสัตว์อำเภอ
2. ขอบเขตด้านสถานที่

ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพตามโครงการการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ซึ่งเกิดจากความสนใจของผู้เข้าร่วมโครงการได้มีการประชุม วางแผนเพื่อปรึกษาหารือแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนรู้และเพิ่มทักษะการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ให้ความมั่นคงและเข้มแข็งจนทำให้เกิดเป็นอาชีพได้
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

1 ตุลาคม 2554 – 30 มิถุนายน 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหรือภาคเอกชน ที่เป็นระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ ซึ่งโครงการวิจัยในครั้งนี้คือ โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

2. การจัดการการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในโครงการ การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพในตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

3. ชุมชนสัมมาชีพ หมายถึง ชุมชนในตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ที่มีการประกอบอาชีพที่สุจริต มีกิจกรรมการประกอบอาชีพที่ไม่เป็นโทษแก่สังคม และมีรายได้ตอบแทน โดยอาศัยแรงงาน ความรู้ ทักษะ อุปกรณ์ เครื่องมือ วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงทางอาหารและรายได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องบริบทชุมชนเพื่อค้นหาปัญหาาร่วมกันและร่วมกันแก้ไขพัฒนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางอาหารและรายได้

2. ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นนวัตกรรมทางการบริหารจัดการ และการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความหมาย แนวคิดและหลักการในการบริหารจัดการ
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมนักเรียนรู้อัตนอดชีวิตอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559)
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
4. แหล่งการเรียนรู้
5. แนวความคิดเรื่องแนวทางพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสมาชิก
6. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย แนวคิดและหลักการในการบริหารจัดการ

1. ความหมายของการจัดการ

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการจัดการ ไว้ดังนี้

กูด (Good. 1973 : 348) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง เทคนิควิธีการเฉพาะประกอบไปด้วยการวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) และการควบคุม (Controlling)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539 : 1) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคลจะทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือหมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยใช้การวางแผน การจัดระบบและรูปองค์กร การจัดกำลังคน การสั่งหรือดำเนินการ การควบคุมมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรข้อมูลขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้

การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุสำเร็จได้ด้วยดี

จำเนียร พลหาญ (2553 : 2) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยใช้กระบวนการวางแผน การจัดการองค์การ ทรัพยากรการบริหารในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

วัชร มนต์คลัง (2554 : 14-15) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การปฏิบัติการของผู้บริหารหน่วยงานเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ คือ การวางแผน การจัดการองค์การ รวมถึงการบริหารบุคคล การบริหารด้านเทคโนโลยีและการจัดสรรงบประมาณ

สรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหรือภาคเอกชน ที่เป็นระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. หลักการบริหาร

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้

2.1 หลักการบริหารต่าง ๆ 14 หลัก คือ ฟาโยล (Fayol, 1949 : 1841-1925)

2.1.1 การแบ่งงานกันทำ

2.1.2 อำนาจโดยชอบธรรม

2.1.3 วินัย

2.1.4 เอกภาพของสายการบังคับบัญชา

2.1.5 เอกภาพของคำสั่ง

2.1.6 หลักผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัว

2.1.7 การให้รางวัลตอบแทน

2.1.8 การรวมอำนาจ

2.1.9 ลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา

2.1.10 คำสั่ง

2.1.11 ความเสมอภาค

2.1.12 ความมั่นคงของคนงาน

2.1.13 ความคิดริเริ่ม

2.1.14 ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในองค์กร

จากหลักการบริหาร ฟาโยล สามารถสรุปได้ว่า การแบ่งงานกันทำมีประโยชน์ เพราะเป็นการแบ่งภาระและงานในองค์กร องค์กรต้องมีหัวหน้าซึ่งมีอำนาจโดยชอบธรรมตามตำแหน่ง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่จะมีขึ้นก็ต่อเมื่อมีบทลงโทษวิธีรักษาระเบียบวินัยในองค์กร ได้ดีที่สุดต้องอาศัยการมีผู้บังคับบัญชาที่ดีในทุกระดับขององค์กร การมีข้อตกลงที่แน่ชัดและยุติธรรมระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง ลูกจ้างต้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวตามหลักเอกภาพของสายการบังคับบัญชา ตามหลักเอกภาพของคำสั่งองค์กรควรมีหัวหน้าคนเดียวและมีแผนเดียวเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผลประโยชน์ของส่วนร่วมย่อมมีความสำคัญเหนือกว่าผลประโยชน์ของคนงาน การให้รางวัลตอบแทนควรเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและเป็นที่ยอมรับของฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง องค์กรจะมีการกระจายอำนาจมากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ โครงสร้างองค์กรมีลักษณะเป็นลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา ซึ่งมีหัวหน้าในชั้นต่าง ๆ ผู้น้อยสองคนที่มีผู้บังคับบัญชามีความสำคัญมาก หัวหน้ามีหน้าที่สร้างบรรยากาศให้สมาชิกทุกคนในแต่ละระดับมีความรู้สึกดีว่า ภายในองค์กรนั้นมีความเสมอภาค และกรณีสุดท้ายความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกภายในองค์กรมีความสำคัญมาก และเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในองค์กร

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารมีดังนี้ ฟาโยล (Follett. 1941 : 1868-1933)

2.2.1 ให้มองความขัดแย้งไปในแง่ดี ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาและบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลดีก็ได้วิธีจัดการความขัดแย้งมีสามวิธีคือ การยึดครอง การประนีประนอมและการรวมตัว

2.2.2 มนุษย์ไม่ชอบรับคำสั่ง คนสั่งจึงต้องอาศัยศิลปะ โดยพยายามทำให้ผู้รับคำสั่งมีความรู้สึกว่าการสั่งนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติตามโดยอัตโนมัติ และต้องพยายามทำให้ผู้รับคำสั่งมีความรู้สึกว่าการสั่งนั้นมาจากองค์กรส่วนรวมไม่ได้มาจากคนสั่งคนใดโดยเฉพาะเป็นการส่วนตัว

2.2.3 เรื่ององค์กรเป็นเรื่องของทุกฝ่ายทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายคนงาน ทั้งสองฝ่ายต่างมีความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะวางแผนและจัดการนโยบายต่าง ๆ

2.2.4 หลักการบริหารที่ดี ได้แก่ หลักที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องการประสานงาน ซึ่งจะต้องดำเนินการไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) การประสานงานและการควบคุมจะต้องเกิดขึ้นระหว่างหัวหน้าแผนกต่าง ๆ แทนที่จะส่งเสริมให้มีการประสานงานและการควบคุมจากข้างบนสู่ข้างล่าง
- 2) ก่อนที่องค์กรจะตัดสินใจทำอะไร เจ้าหน้าที่ขององค์กรระดับผู้จัดการทั้งหลายควรปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

3) การประสานงานต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไม่หยุดอยู่กับที่ เพราะในทางปฏิบัติเมื่อเราสามารถแก้ไขปัญหาในการประสานงานในครั้งหนึ่งแล้ว สิ่งที่ย่อมเกิดขึ้นตามมาคือเรามักเผชิญกับปัญหาใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความพยายามร่วมกันอีกครั้งหนึ่งอีกด้วย เป็นไปอย่างต่อเนื่องอย่างนี้โดยไม่จบสิ้น

สรุปได้ว่า หลักการบริหาร คือการรวมตัวของมนุษย์เพื่อทำกิจกรรมบางอย่าง มีการประสาน การลำดับชั้นของสายงานบังคับบัญชา การแบ่งงานตามหน้าที่มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานช่วย โดยการประสานงานเป็นหลักการบริหารที่สำคัญที่สุด

3. การบริหารจัดการ กล่าวถึงการบริหารเป็นระบบใหญ่หรือภาพรวม ส่วนการจัดการ เป็นการดำเนินการทางธุรกิจเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารในการขับเคลื่อนให้การบริหารประสบความสำเร็จ จึงนำมาปรับใช้ในการบริหาร ซึ่งเป็นหัวใจที่ทำให้การบริหารประสบความสำเร็จในประเทศไทยของเรา จึงใช้คำว่า “การบริหารจัดการ” รวมทั้งจากราชบัณฑิตยสถานก็ใช้คำนี้แล้ว จึงสรุปคำว่าบริหารจัดการ ซึ่งหมายถึงการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม ให้ประสบความสำเร็จที่เกิดจากการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน

4. กระบวนการบริหารจัดการ

นักวิชาการได้อธิบายกระบวนการบริหารจัดการไว้ดังนี้

ฟาโยล (Fayol) เป็นผู้ทีวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการ ว่ามี 5 ประการ (POCCC) ปัจจุบันเรียกว่า กระบวนการจัดการ มีดังนี้ (วัชรวิ มนต์ขลัง, 2554 : 17-18 ; อ้างถึงใน สุรินทร์ ม่วงทอง, 2538 : 10)

1. การวางแผน (Planning) คือ การรักษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต แล้ววางแผนเป้าหมายปฏิบัติไว้
2. การจัดการหน่วยงาน (Organizing) การจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ
3. การสั่งการบังคับบัญชา (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายให้
4. การประสานงาน (Coordination) คือ การจัดระเบียบการทำงานไม่ให้ก้าวก่ายกัน ประสานงานกันโดยราบรื่นไม่ใช่ขัดแย้งกัน
5. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้พนักงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามระเบียบหรือข้อบังคับที่วางไว้

คูลิค และเออร์วิค (Gulick & Urwick, 1936 : 41) ได้นำหลักการของฟาโยลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ เขาได้เสนอแนะการจัดหน่วยงานทำเนียบแก่

ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในที่สุดได้คำตอบสั้น ๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร 7 ประการ ดังนี้

P = Planning หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

O = Organizing หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน

S = Staffing หมายถึง การจัดตัวบุคคล เป็นการบริหารด้านการจัดบุคลากรอันได้แก่ การจัดหาอัตรากำลัง การพัฒนาบุคลากร

D = Directing หมายถึง การอำนวยการ นับแต่การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมการปฏิบัติงาน

Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบ

B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงานงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมด้านการเงิน

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการ อาจเป็นไปตามแนวคิดของ ฟาโยล ว่ามี 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดการหน่วยงาน การสั่งการบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุม ส่วนคูลิคค์และเออร์วิค กล่าวถึงการบริหารมี 7 ประการ คือ การจัดวางโครงการหรือแผนปฏิบัติการ การจัดหน่วยงานหรือกำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การบริหารจัดการด้านบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานและการบริหารงบประมาณ

5. ทฤษฎีการบริหาร

สมคิด บางโม (2540 : 39-41) ได้รวบรวมทฤษฎีการบริหารไว้ ดังนี้

1. การบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ (System theory) การบริหารตามทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นโดยนักชีววิทยาและนักฟิสิกส์ ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่าองค์การหนึ่ง ๆ สามารถมองเป็นระบบหนึ่ง ๆ ได้ โดยระบบหนึ่ง ๆ นั้นหมายถึง ชุดขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อบรรลุจุดหมายองค์การร่วมกัน ดังนี้ 1) ปัจจัยป้อนเข้า (Input) คือ ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ เงิน ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าหรือให้บริการ

2) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation Processes) จากการใช้ศักยภาพทางการบริหาร และทางเทคโนโลยีขององค์กร เพื่อเปลี่ยนปัจจัยป้อนเข้าให้เป็นปัจจัยป้อนออก 3) ปัจจัยป้อนออก (Output) ประกอบด้วย ผลผลิต การให้บริการหรือผลลัพธ์อื่น ๆ ที่องค์กรผลิตขึ้น

4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลลัพธ์และสถานะขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า การบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ โดยเฉพาะคุณลักษณะของระบบเปิด จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ในอันที่จะกำหนดบทบาทและทำหน้าที่ของตน เพื่อประสานกิจกรรมต่าง ๆ สู่การบรรลุจุดหมายขององค์กร ป้องกันความเสี่ยง จัดหาทรัพยากรและพลังงานเข้าสู่องค์กรเพื่อความเติบโตก้าวหน้า การเลือกทางเลือกเพื่อบรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความสมดุลภายในองค์กร และการนำผลข้อมูลกลับมาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง

2. ทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Theory) ในขณะที่นักทฤษฎีทัศนะดั้งเดิมพยายามที่จะหาวิธีการที่ดีที่สุด หรือพยายามหาหลักการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อใช้ในการบริหาร หมายความว่า การที่ใครจะเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถได้ ต้องทำการศึกษาเข้าใจในวิธีการหรือหลักการเหล่านั้นแล้วนำไปประยุกต์ใช้แต่เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด หลักการบางประการบางครั้งได้ก่อให้เกิดผลทางลบด้วย เช่น หลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัด ก่อให้เกิดการสร้างอาณาจักรแข่งขัน เพื่อบรรลุจุดหมายขององค์กรมากกว่าองค์กรโดยรวม นอกจากนั้นหลักการบางประการอาจใช้ได้ดีในที่หนึ่งแต่อาจขาดประสิทธิภาพในที่หนึ่งเป็นต้น ดังนั้น นักทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์จึงเชื่อว่า หลักการบริหารงานที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์หนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถนำเอาชุดของหลักการที่กำหนดไว้แบบสำเร็จรูปแล้วไปใช้อย่างได้ผลทุกสถานการณ์ ในสถานการณ์ที่แตกต่างไป ผู้บริหารอาจกำหนดหลักการเพื่อเป็นเงื่อนไขหรือแนวการบริหารในสถานการณ์นั้น ๆ ได้ โดยอาจบูรณาการหลักการจากทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารจะต้องสามารถวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะแต่ละสถานการณ์นั้นเพื่อกำหนดแนวทางให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์กร ทรัพยากร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กร

3. ทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ประกอบด้วย

3.1 ทฤษฎี Z เป็นหลักการบริหารแบบญี่ปุ่น มีหลักการที่สำคัญ คือ ความมั่นคงในงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับผิดชอบเป็นปัจเจกบุคคล เพิ่มคุณภาพ มีนโยบายความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เน้นการควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสในอาชีพที่กว้างขึ้น และควมมีคุณภาพชีวิตทั้งในการทำงานและครอบครัว

3.2 การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM) โดยมุ่งความสำคัญไปที่ความรับผิดชอบต่อการผลิตหรือการให้บริการที่มีคุณภาพร่วมกันกระตุ้นให้คนงานแต่ละฝ่ายมุ่งพัฒนาคุณภาพของงาน หลักการบริหารนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมคุณภาพ หลักการบริหารนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมคุณภาพโดยรวม ที่ได้เน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์กร การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพโดยรวม ที่ได้เน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์กร การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพ เพื่อบรรลุจุดหมายขององค์กร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดหลัก 10 ประการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน ดังนี้

- 3.2.1 ให้มีพันธะผูกพันระยะยาวเพื่อปรับปรุงผลผลิตและบริการ
- 3.2.2 ให้นำปรัชญาใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ
- 3.2.3 สร้างคุณภาพกับผลผลิตเป็นอันดับแรก
- 3.2.4 สร้างความจงรักภักดีและความเชื่อถือระยะยาว
- 3.2.5 ปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอยู่เสมอ
- 3.2.6 ให้มีการอบรมบุคลากร
- 3.2.7 ให้มีสถานะการเป็นผู้นำ
- 3.2.8 จัดบรรยากาศแห่งความกลัว ทำงานด้วยความเป็นสุข
- 3.2.9 จัดอุปสรรคระหว่างหน่วยงานเพื่อความเป็นทีม
- 3.2.10 จัดคำขวัญหรือคำชักชวนเพื่อให้ปรับปรุงคุณภาพ เพราะอาจเป็นสาเหตุให้คุณภาพผลการผลิตตกต่ำเสียเอง
- 3.2.11 จัดการใช้มาตรฐานการทำงานและเป้าหมายเชิงปริมาณระดับล่างแต่ใช้ภาวะผู้นำแทน
- 3.2.12 เปลี่ยนจุดเน้นจากมุ่งปริมาณเป็นคุณภาพ
- 3.2.13 มีแผนงานให้การศึกษาและการพัฒนาตนเอง
- 3.2.14 ให้ยึดถือการเปลี่ยนแปลงเป็นภารกิจแห่งตน

3.3 การบริหารแบบเน้นวัตถุประสงค์ เป็นทฤษฎีการบริหารที่จะจัดให้แต่ละบุคคลได้ทำงานและมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีทิศทางในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน แน่นนอน มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานระหว่างวัตถุประสงค์ของบุคคลและวัตถุประสงค์ขององค์กรให้เป็นไปด้วยดีและเรียบร้อย และควรคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

3.3.1 ความสำเร็จของกิจการใด ๆ ขึ้นอยู่กับการที่ฝ่ายบริหารทุกคน และทุกระดับในองค์กรต้องเข้าใจวัตถุประสงค์รวมขององค์กร วัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่อยู่เหนือขึ้นไป วัตถุประสงค์ของหน่วยงานอื่นในระดับเดียวกัน และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ

3.3.2 การมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกหรือผู้ได้บังคับบัญชา มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ถือเป็นกาทำให้เกียรติ ให้ความสำคัญ จูงใจให้สมาชิกผูกมัดตนเองเข้ากับวัตถุประสงค์ที่ตนเองมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นมา โดยจะใช้ความพยายามหาวิธีการต่าง ๆ มากกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

3.3.3 การให้มีข้อมูลย้อนกลับจากผลการดำเนินงาน เน้นการตรวจสอบและการรายงานเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในการปรับวัตถุประสงค์หรือวิธีการดำเนินงาน

3.3.4 การกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน ทั้งในขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ การเตรียมการ การดำเนินงาน และการรายงานผล

3.4 การรื้อปรับระบบ หมายถึง การจัดรูปแบบกระบวนการทำงานขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง ประสพการณ์ ตลอดจนวิทยาการต่าง ๆ ในปัจจุบันเพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุดแก่ลูกค้า เสมือนหนึ่งการเริ่มต้นประกอบธุรกิจใหม่ ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายให้การทำงานดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น ต้นทุน คุณภาพ การบริหาร และความเร็ว

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ประกอบด้วยทฤษฎีการบริหารตาม ทฤษฎีเชิงระบบ ซึ่ง เป็นการมององค์กรเป็นระบบ ๆ หนึ่ง โดยมีปัจจัยป้อนเข้า ปัจจัยป้อนออก และข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งในการบริหารนั้น ผู้บริหารต้องคำนึงถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของความเป็นระบบเปิดมาใช้ให้เป็นประโยชน์ สำหรับทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ เชื่อว่าไม่มีการทำงานใดที่ดีที่สุดสำหรับทุกสถานการณ์ ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะเชิงมนทัศน์ค่อนข้างสูง เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการตัดสินใจเลือกหลักการหรือวิธีการ บริการที่เหมาะสมได้ ส่วนทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย ทฤษฎี Z การบริหารคุณภาพโดยรวม การบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์และการรื้อปรับระบบโดยรวม มีหลักการที่สำคัญ คือ ความมั่นคงในงาน การมีส่วนร่วมในงาน รับผิดชอบต่อกาให้บริการที่มีคุณภาพ ให้บรรลุวัตถุประสงค์รวมขององค์กร และการจัดรูปแบบกระบวนการขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคงคลังแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 39-50)
ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคงคลังแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ไว้ดังนี้

1. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนขบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ดังนี้

1.1 โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขาที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น ช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2568 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุดถึงเกือบ 1 ใน 3 ของประชากรสูงอายุทั้งประเทศ ขณะที่กรุงเทพมหานครจะมีการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุอย่างรวดเร็ว สำหรับโครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ลดลงต่ำอยู่ที่ 1.6 ในปี 2551 ทำให้สัดส่วนประชากร วัยเด็ก : วัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ ลดลงจากร้อยละ 20.5 : 67.6 : 11.9 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 18.3 : 66.9 : 14.8 ในปี 2549 ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลต่อความไม่สมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพของประชากรของประเทศ นอกจากนี้ การย้ายถิ่นของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างต่อเนื่องทำให้มีการขยายตัวของความเป็นเมืองมากขึ้น โดยสัดส่วนประชากรในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 31.1 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 45.7 ในปี 2553

1.2 คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษาและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ผลการพัฒนาตามช่วงวัย พบว่า กลุ่มวัยเด็ก ระดับเขาวัดปัญญามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก 91 เป็น 88 ในช่วงปี 2540-2552 (องค์การอนามัยโลก กำหนดไว้ที่ 90-110) เด็กอายุ 0-5 ปีที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 72.0 เหลือเพียงร้อยละ 67.0 ขณะเดียวกันยังมีภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนจากพฤติกรรมบริโภคที่

ไม่เหมาะสม โดยในปี 2549 เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีภาวะโภชนาการเกินถึงร้อยละ 10.6 และคาดว่าอีก 10 ปีข้างหน้า 1 ใน 5 ของเด็กปฐมวัยจะเป็นโรคอ้วน ส่วนเด็กวัยเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50.0 และมาตรฐานความสามารถของผู้เรียนในเรื่องการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ จากพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น อัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี เพิ่มจาก 54.9 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปีพันคนในปี 2548 เป็น 56.2 ในปี 2553 ขณะที่กลุ่มวัยทำงาน ภาพรวมกำลังแรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น โดยปี 2553 มีกำลังแรงงานจบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45.4 และสัดส่วนนักเรียนสายอาชีพต่อสายสามัญอยู่ในอัตรา 40 : 60 แต่การเรียนต่อในสายอาชีพศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนระดับกลางของประเทศ ขณะเดียวกันอัตราเพิ่มของผลิตภาพแรงงานในช่วงปี 2550-2551 โดยเฉลี่ยยังคงอยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ 1.8 นับเป็นจุดอ่อนต่อการขยายการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเพิ่มผลิตภาพโดยรวมของประเทศ อีกทั้ง แรงงานในกลุ่มอายุ 25-59 ปีที่เป็นวัยใช้กำลังแรงงานยังขาดการออกกำลังกาย โดยมีเพียงร้อยละ 19.7 เท่านั้นที่ออกกำลังกาย กลุ่มวัยสูงอายุ แม้จะมีอายุยืนยาวขึ้นแต่ประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น โดยพบวาร้อยละ 31.7 ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือ เบาหวาน ร้อยละ 13.3 และหัวใจร้อยละ 7.0 ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของภาครัฐในอนาคต

1.3 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี 2548-2552 สะท้อนได้จากภาพรวมคดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดีต่อชีวิต ร่างกายและเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด โดยในปี 2548 มีจำนวน 355.9 คดีต่อประชากรแสนคน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2552 เป็น 516.7 คดีต่อประชากรแสนคน จำนวนคดีอาญาดังกล่าว เป็นคดียาเสพติดมากที่สุด โดยปี 2548 มีจำนวน 160.4 คดีต่อประชากรแสนคน และได้เพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่องถึงกว่าเท่าตัวในปี 2552 เป็นจำนวน 371.6 คดีต่อประชากรแสนคน ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 51.3 ในปี 2553 นอกจากนี้ ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนไทยเข้าสู่วงจรการเสี่ยงโชคมากขึ้น เช่น เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น เป็นต้น ทั้งนี้ จากสถิติการจับกุมคดีตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พบว่าในปี 2553 มีการจับกุมผู้เล่นการพนันจำนวน 163,553 คน ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น

1.4 สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ทั้งนี้ จากการจัดอันดับคะแนนดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันทั่วโลกบ่งชี้ถึงความไม่สมดุลของธรรมาภิบาลการปกครองและปัญหาคอร์รัปชันในประเทศ โดยในปี 2552 ประเทศไทยได้รับคะแนนความโปร่งใส ไม่ทุจริต และคนในประเทศยอมรับไม่ได้กับการทุจริตเพียง 3.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จัดอยู่ในลำดับที่ 84 จาก 180 ประเทศ และอยู่ในลำดับที่ 11 ของภูมิภาคเอเชีย ขณะที่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มขององค์กรไม่แสวงหากำไรและอาสาสมัครต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพียงร้อยละ 1.6 ในช่วงปี 2549-2551 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4-7 และเมื่อพิจารณาจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานด้านคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านชุมชน พบว่า เพิ่มขึ้นจาก 7.7 ล้านครัวเรือนในปี 2551 เป็น 8.2 ล้านครัวเรือนในปี 2552 คิดเป็นร้อยละ 96.0 และ 98.4 ของครัวเรือนทั้งหมดตามลำดับ

1.5 สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย สื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สื่อต่าง ๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม สะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความรุนแรงมากที่สุด 3.3 ครั้ง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน 1.3 ครั้ง ภาษาก้าวร้าว 0.3 ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ 0.1 ครั้ง ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และบางส่วนเป็นเว็บไซต์ที่เข้าข่ายลามกอนาจาร ใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ขณะที่เกมส์คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างมาก พบว่า ปี 2550 ร้อยละ 42.2 ของเด็กและเยาวชนติดเกมส์ออนไลน์ ซึ่งเกมส์ส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเน้นการต่อสู้ ใช้ความรุนแรง มีเนื้อหาทางเพศและการใช้ภาษาในเกมส์ที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

1.6 บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกก่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวีปและระดับพหุภาค รวมทั้งความร่วมมือในประชาคมอาเซียน ความร่วมมือกับกลุ่ม

ประเทศเพื่อนบ้านมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ในปี 2553 มีแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายจำนวน 378,078 คน และผิดกฎหมายจำนวน 955,595 คน ทั้งนี้ ในปี 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรีตามกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติในสายวิชาชีพเพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานใน 7 สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม วิชาชีพสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี และในระยะต่อไปจะเปิดในสาขาอื่น ๆ รวมทั้งแรงงานกึ่งทักษะฝีมือด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศต้องมีเกณฑ์เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินความสามารถของแรงงานที่จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคอาเซียน

2. แนวทางการพัฒนา

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในอนาคต สะท้อนให้เห็นความเสี่ยงที่อาจเกิดทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง สถาบันทางสังคม และปัจเจกบุคคล จำเป็นต้องเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกและภูมิภาค โดยเฉพาะในประชาคมอาเซียน ดังนั้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการนำหลักคิด หลักปฏิบัติ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความเพียร มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคม และหนุนเสริมสถาบันทางสังคมให้แข็งแกร่งและเอื้อต่อการพัฒนาคน ดังนี้

2.1 การปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม ส่งเสริมให้คนไทยมีบุตรที่มีคุณภาพและมีการกระจายตัวประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสของพื้นที่

2.2 ส่งเสริมคู่สมรสที่มีความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบัน โดย

2.2.1 ส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัยอย่างทั่วถึงได้มาตรฐานและมีคุณภาพ รวมทั้งกำหนดมาตรการที่เอื้อต่อการมีบุตรเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพทั้งในด้านภาษีและสวัสดิการในการเลี้ยงดูบุตร

2.2.2 ส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ในเรื่องครอบครัว ศึกษาอาหารศึกษาพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ และสุขภาพทางเพศที่เหมาะสมปลอดภัย รวมถึงการเตรียมความพร้อมพ่อแม่ก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอด

2.3 สนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ โดย

2.3.1 เพิ่มโอกาสการจ้างงานและการมีงานทำในภูมิภาค เพื่อลดการย้ายถิ่นออกและจูงใจให้มีการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม

2.3.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เพียงพอและมีคุณภาพมาตรฐานเท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและชนบท เพื่อจูงใจให้ประชาชนอยู่ในพื้นที่

2.4 การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้สู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีการสั่งสมทุนทางปัญญา เชื่อมโยงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพ และการดำรงชีวิตที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

2.5 พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม และจริยธรรม โดย

2.5.1 เตรียมความพร้อมของพ่อแม่และผู้ดูแลในการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมกับพัฒนาการทางสมอง สติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขด้วยการกระตุ้นให้ได้คิดและลงมือทำด้วยตนเอง เชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง และปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีด้านคุณธรรม และจริยธรรม

2.5.2 ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กทั้งในชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับภูมิสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของผู้ดูแลเด็ก และการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคนสามวัย

2.6 พัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ และสติปัญญาทางอารมณ์ที่เข้มแข็งสามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดย

2.6.1 พัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และนันทนาการที่ครอบคลุมทั้งศิลปะ ดนตรี กีฬา วัฒนธรรม ศาสนา ประชาธิปไตย ความเป็นไทย และเรื่องอาเซียนศึกษา ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในห้องเรียน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน และสร้างนิสัยใฝ่รู้มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และรับฟังความเห็นของผู้อื่น และการต่อยอดสู่ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดทั้งการจัดกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

2.6.2 ค้นหาเด็กที่มีอัจฉริยภาพและผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ ศิลปกรรม หัตถกรรม การกีฬา ดนตรี เป็นต้น ให้ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพให้มีความเป็นเลิศ สามารถแสดงศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ได้อย่าง เต็มที่และต่อเนื่อง

2.6.3 ส่งเสริมการใช้และการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น การใช้ภาษาไทยอย่าง ถูกต้อง ควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก รวมทั้งการเรียนรู้ ภาษาสากลอื่นที่เหมาะสม และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการเรียนรู้วัฒนธรรม และสร้าง ความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

2.6.4 เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน มีระบบ กระบวนการผลิต และพัฒนาครูที่มีคุณภาพ สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยให้ทุกภาค ส่วนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและยกย่องครูเพื่อศิษย์และหรือครูสอนดี เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่ครู อื่น ๆ จัดให้มีระบบจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการปรับวิธีประเมินสมรรถนะ ที่สะท้อนประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งปรับระบบการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการจัดการศึกษาที่เน้นคุณภาพมาตรฐาน อย่างจริงจัง

2.6.5 เสริมสร้างทักษะชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและถูกต้อง ให้แก่เด็กโดยเฉพาะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถจัดการ ควบคุม ดูแลอารมณ์ได้ อย่างเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจในหลักโภชนาการ การออกกำลังกาย และการใช้เวลาอย่าง สร้างสรรค์และมีคุณภาพ ตลอดจนมีการพัฒนาสุขภาพิบาลโรงเรียน โดยจัดโรงเรียนให้ถูก สุขลักษณะเอื้อต่อการมีสุขภาวะ มีการควบคุมดูแลและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ อยู่ในสภาพที่ดีปลอดภัยจากโรค การเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุต่าง ๆ

2.7 พัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการ ผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดย

2.7.1 พัฒนากำลังแรงงานในภาคเกษตร โดยจัดระบบการศึกษาเพื่อสร้าง เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการเกษตรที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง ครบวงจร ทั้ง การจัดหาพื้นที่ทำการเกษตรตามความถนัด มีแหล่งทุนสนับสนุน และมีทักษะ ความรู้ด้านธุรกิจและการตลาดควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพ เกษตรกรรมอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อให้ภาคการเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงของประเทศ

2.7.2 สนับสนุนการผลิตและพัฒนานักวิจัย ผู้สร้างและพัฒนานวัตกรรม ในสาขาต่าง ๆ สร้างเครือข่ายนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนต่อยอดสู่การสร้างสรรค นวัตกรรมระดับสูงที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของสินค้าและบริการที่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคม โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันเป็นระบบ รวมทั้งการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

2.7.3 พัฒนากำลังแรงงานระดับกลาง โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา การสร้างแรงจูงใจ ปลุกฝังค่านิยมในการเรียนสายอาชีพและการประกอบอาชีพอิสระ การยกระดับคุณภาพมาตรฐานอาชีวศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างเครือข่ายการผลิตและพัฒนาากำลังแรงงานกับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันเฉพาะทาง ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับนานาชาติ

2.7.4 จัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ โดยสร้างระบบความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับการเรียนรู้กับคุณวุฒิวิชาชีพตามระดับความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนที่เทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เพื่อให้แรงงานมีสมรรถนะและมีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจนตลอดจนสนับสนุนการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีด้านแรงงานภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม

2.7.5 เตรียมความพร้อมคนไทยในการรับประโยชน์และลดผลกระทบที่จะเข้ามาพร้อมกับการเข้าออกของแรงงานอย่างเสรี สร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถของคนไทยในการออกไปทำงานต่างประเทศ ยกกระดับทักษะด้านอาชีพและทักษะด้านภาษา

2.7.6 เร่งปรับปรุงการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติให้เป็นระบบ ทั้งการจัดระเบียบแรงงานไร้ฝีมือ การดึงดูดแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูงเข้ามาทำงานในประเทศ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของแรงงานข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพและนำไปใช้ในการบริหารจัดการแรงงานได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการจัดบริการทางสังคมให้กับแรงงานข้ามชาติตามความเหมาะสมและเป็นธรรม

2.7.7 จัดให้มีการวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างความชัดเจนในบทบาทและภาระงานของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลของภาครัฐ

2.8 พัฒนาผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีคุณภาพ มีคุณค่า สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลังในการพัฒนาสังคม โดย

2.8.1 ส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ โดยกำหนด ลักษณะประเภทงานและอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม ควบคู่กับการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทั้งด้าน วิชาการและการใช้สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อการประกอบอาชีพและการพัฒนา ตัวเองอย่างต่อเนื่อง

2.8.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ที่เป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ

2.8.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเอง โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อม และความจำเป็นทางกายภาพให้เหมาะกับวัย และการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่ หลากหลายทั้งในด้านการจัดบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคมอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมให้เป็นต้นแบบ ของการดูแลผู้สูงอายุเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น

2.9 สอดแทรกการพัฒนาคนทุกช่วงวัย ด้วยกระบวนการเรียนรู้ สู้วัฒนธรรมการ เกื้อกูล เสริมสร้างทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต การต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ การ ฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การเปิดใจกว้างพร้อมรับทุกความคิดเห็น และการปลูกฝังจิตใจ ที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์มีระเบียบวินัย ควบคู่กับการพัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้ สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงาน และเตรียมพร้อมสู่ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งการพัฒนาต่อยอดตามศักยภาพและความถนัด

2.10 สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้ตระหนักถึงการเคารพกฎหมาย หลักสิทธิ มนุษยชน การสร้างค่านิยมให้มีพฤติกรรมการผลิตและบริการที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงาน มีการเรียนรู้ในการรับมือกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมน่าอยู่

3. การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม สร้างเสริมสุข ภาวะ ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพระบบบริการสาธารณสุข

3.1 การสร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน การลดปัจจัย เสี่ยงจากสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพที่มีผลต่อสุขภาพ การพัฒนาระบบและกลไกเฝ้า ระวังความมั่นคงทางสุขภาพ จากปัจจัยคุกคามสุขภาพที่แฝงมากับกระบวนการพัฒนา รวมทั้งมุ่ง สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ การใช้ประโยชน์

จากยาสมุนไพรเพื่อการป้องกันและการรักษาเบื้องต้น และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสารต่อสังคมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก

3.2 พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะระบบบริการขั้นพื้นฐาน ควบคู่กับการส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิตและการกระจายบุคลากร ค่าตอบแทน และการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้บุคลากรมีการกระจายที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้มาตรการการเงินการคลังเพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่ม ทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่

4.1 สร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชนประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

4.2 ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4.2.1 จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลายเข้าถึงได้ง่ายที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นกลุ่มจนติดเป็นนิสัยใฝ่เรียนรู้

4.2.2 มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ปรับระบบการวัดประเมินผล ผู้เรียนและระบบการเข้ารับการศึกษาต่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือกในประชากรทุกกลุ่ม ตามศักยภาพของผู้เรียน

4.2.3 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการใช้มาตรการทางภาษีในการสนับสนุนการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ และเป็นช่องทางสำหรับคนทุกกลุ่มวัยแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

4.3 สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3.1 เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น ชุมชน และประเทศ โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมและบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับภูมิสังคม และ

พัฒนาระดับศูนย์ความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ สู่ภูมิภาคและชุมชน รวมทั้งการปรับปรุงและผลักดันกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนมาตรการภาษีที่เกี่ยวข้อง ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4.3.2 พัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป อาทิ สถานศึกษา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ รวมทั้งเปิดพื้นที่/เวทีสาธารณะให้เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิด และนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพมีการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

4.3.3 พัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.3.4 สร้างโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเด็กเยาวชนและประชาชนที่อยู่นอกระบบ ทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคัน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพและตามสภาพแวดล้อม รวมทั้งประชาชนที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบสัมมาอาชีพ โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่นในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบและการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน นำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม

5.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะให้คนมีศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรมในวิถีชีวิต

5.1.1 พัฒนาศักยภาพครอบครัว โดยส่งเสริมการมีอาชีพและรายได้ที่แน่นอน สามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียง สนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของครอบครัว มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและเชื่อมโยงกับเครือข่ายครอบครัว ให้สิ่งจูงใจแก่ครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับพ่อแม่และผู้ปกครอง โดยสร้างโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและรู้จักใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าเพื่อลดช่องว่างระหว่างครอบครัว

5.1.2 พื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีและนำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย อาทิ ความเอื้ออาทรและการเป็นเครือญาติมาใช้ในวิถีชีวิต ควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง และมีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม

5.1.3 ผลักดันให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์อันดีต่อครอบครัวและชุมชน และภาคธุรกิจจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

5.2 พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน

5.2.1 สนับสนุนการค้นหาลักษณะอันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมกลไกเชิงสถาบันในชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสร้างความเข้าใจในพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน

5.2.2 สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาถอดองค์ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ

5.2.3 ส่งเสริมการขยายผลและพัฒนาศักยภาพของคนสามวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน อย่างอบอุ่นและเข้มแข็งควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเครือข่ายภาคประชาสังคม และภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน

5.3 ส่งเสริมภาคประชาสังคมและองค์กรธุรกิจเอกชนในการทำงานเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐ และร่วมกันสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการส่งเสริมภาคเอกชนที่ประกอบกิจการเพื่อสังคมที่สร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ขององค์กรและผลประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยเฉพาะส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับแรงงานในสถานประกอบการหรือบริเวณใกล้เคียง การยกย่อง

องค์กรธุรกิจเอกชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสาธารณะ ตลอดจนการยกย่องคนดีในสังคมให้เป็นต้นแบบและตัวอย่างที่ดีผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

5.4 พัฒนาบทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมศีลธรรม และเป็นที่ยังในวิถีชีวิต โดยสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเผยแพร่แก่นของศาสนาที่ถูกต้อง และจัดพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนให้มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา

5.5 พัฒนาบทบาทของสถาบันทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

5.5.1 ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หรือจังหวัดต่าง ๆ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมในพื้นที่อย่างเป็นองค์รวม

5.5.2 ส่งเสริมความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาในการปลูกฝังกระบวนการคิดที่อยู่บนฐานของศีลธรรม การยอมรับความแตกต่าง สำนึกความเป็นพลเมือง และวัฒนธรรมประชาธิปไตย รวมทั้งการใช้ประโยชน์ทุนทางสังคมในการหล่อหลอมและสร้างค่านิยมที่ดี การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงาม

5.5.3 สร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เป็นพลังสำคัญที่มีบทบาทต่อการสะท้อนความต้องการของประชาชน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ โดยจัดสรรพื้นที่ออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ตามความสนใจ วิเคราะห์แนวทางการใช้ประโยชน์ในการใช้สื่อออนไลน์ และมีการจัดระบบระเบียบการบริหารจัดการอย่างเข้มงวด

5.6 สร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

ออซูเบลให้ความหมายการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่ผู้สอน อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรีญรู้กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ออซูเบลได้ชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายเกี่ยวกับพุทธิปัญญา

1. การเรียนรู้

ตามความหมายทางจิตวิทยา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่าง ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือการมีประสบการณ์ จากความหมายดังกล่าว พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1 พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเกิดการ เรียนรู้ขึ้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ เช่น นักศึกษาพยายาม เรียนรู้การออกเสียงภาษาต่างประเทศ บางคำ หากนักศึกษาออกเสียงได้ถูกต้องเพียงครั้งหนึ่ง แต่ไม่สามารถออกเสียงซ้ำให้ถูกต้องได้อีก ก็ไม่นับว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้การออกเสียง ภาษาต่างประเทศ ดังนั้นจะถือว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้ก็ต่อเมื่อออกเสียงคำดังกล่าวได้ถูกต้อง หลายครั้ง ซึ่งก็คือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรนั่นเอง

1.2 พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเกิดจากการฝึกฝนหรือเคยมีประสบการณ์ นั้น ๆ มาก่อน เช่น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ต้องได้รับการฝึกฝน และถ้าสามารถใช้ เป็นแสดงว่าเกิดการเรียนรู้ หรือความสามารถในการขับรถ ซึ่งไม่มีใครขับรถมาตั้งแต่กำเนิด ต้องได้รับการฝึกฝนหรือมีประสบการณ์จึงจะขับรถเป็น ในประเด็นนี้มีพฤติกรรมบางอย่างที่ เกิดขึ้นโดยที่เราไม่ต้องฝึกฝนหรือมีประสบการณ์ ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ เจริญเติบโต หรือการมีวุฒิภาวะ และพฤติกรรมที่เกิดจากแนวโน้มการตอบสนองของเผ่าพันธุ์ โบเวอร์ และอัลการ์ด (Brower A. 1978 ; อ้างถึงใน ชีระพร อุวรรณโน. 2532 : 285) ขอ ยกตัวอย่างแต่ละด้าน ดังนี้

ในด้านกระบวนการเจริญเติบโต หรือการมีวุฒิภาวะ ได้แก่ การที่เด็ก 2 ขวบ สามารถเดินได้เอง แต่เด็ก 6 เดือนไม่สามารถเดินได้ ฉะนั้นการเดินจึงไม่จัดเป็นการเรียนรู้แต่เกิด เพราะมีวุฒิภาวะ เป็นต้น ส่วนในด้านแนวโน้มการตอบสนองของเผ่าพันธุ์โบเวอร์และอัลการ์ดใช้ ในความหมายที่หมายถึงปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) เช่น กระพริบตาเมื่อฝุ่นเข้าตา ควักมือหนีเมื่อ โดนของร้อนพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้แต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ของเผ่าพันธุ์มนุษย์

2. ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) เป็นทฤษฎีที่มอง ธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง คือ ไม่ดี-ไม่เลว (Neutral-passive) การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า (Stimulus-relapse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจกับ “พฤติกรรม” มาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด

สามารถวัดได้และทดสอบได้ ทฤษฎีในกลุ่มนี้ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ ๆ 3 แนวด้วยกันคือ ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขและทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ (วัชรารภรณ์ พิรุณ. 2553 : 29 ; อ้างถึงใน ทศนา แชมณี. 2550 : 59)

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitive theory) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์มีความซับซ้อนมากกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและแก้ปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง (วัชรารภรณ์ พิรุณ. 2553 : 29 ; อ้างถึงใน ทศนา แชมณี. 2550 : 59)

ทฤษฎีในกลุ่มนี้อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นผลของกระบวนการคิด ความเข้าใจ การรับรู้สิ่งเร้าที่มากกระตุ้น ผสมผสานกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของบุคคล ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ที่ได้รับในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีต จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาเข้ามามีอิทธิพลในการเรียนรู้ด้วย ทฤษฎีกลุ่มนี้จึงเน้นกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) มากกว่า การวางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ที่สำคัญ ๆ คือ ทฤษฎีเกสตัลท์ ทฤษฎีสนาม ทฤษฎีเครื่องหมาย ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (วัชรารภรณ์ พิรุณ. 2553 : 29 ; อ้างถึงใน ทศนา แชมณี. 2550 : 60-78)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theory) หรือแบบสิ่งเร้า ผู้ค้นพบการเรียนรู้ลักษณะนี้คือ อีวาน พาฟลอฟ (Ivan Pavlov. 1849-1936) นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียที่มีชื่อเสียงมาก พาฟลอฟสนใจศึกษาเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร โดยได้ทำการทดลองกับสุนัข ระหว่างที่ทำการทดลองพาฟลอฟสังเกตเห็นปรากฏการณ์บางอย่างคือ ในบางครั้งสุนัขน้ำลายไหลโดยที่ยังไม่ได้รับอาหาร เพียงแค่เห็น ผู้ทดลองที่เคยเป็นให้อาหารเดินเข้ามาในห้องนั้น สุนัขก็น้ำลายไหลแล้ว จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจุดประกายให้พาฟลอฟคิดรูปแบบการทดลอง เพื่อหาสาเหตุให้ได้ว่า เพราะอะไรสุนัขจึงน้ำลายไหลทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับอาหาร

พาฟลอฟเริ่มการทดลองโดยเจาะต่อมน้ำลายของสุนัขและต่อสายรับน้ำลายไหลออกสู่ขวดแก้วสำหรับวัดปริมาณน้ำลาย จากนั้นพาฟลอฟก็เริ่มการทดลองโดยก่อนที่จะให้อาหารแก่สุนัขจะต้องสั่นกระดิ่งก่อน (สั่นกระดิ่งแล้วทิ้งไว้ประมาณ .25 - .50 วินาที) แล้วตามด้วยอาหาร (ผงเนื้อ) ทำอย่างนี้อยู่ 7-8 วัน จากนั้นให้เฉพาะแต่เสียงกระดิ่ง สุนัขก็ตอบสนองคือน้ำลายไหล

ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่าพฤติกรรมสุนัขถูกวางเงื่อนไขหรือเรียกว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

3.2 ทฤษฎีปัญญาทางสังคม (Social Cognitive Theory)

แนวคิดพื้นฐาน

3.2.1 แบบดูรามมีทัศนะว่า พฤติกรรม (behavior หรือ E) ของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลักอีก 2 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยทางปัญญาและปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ (Personal Factor หรือ P)
- 2) อิทธิพลของสภาพแวดล้อม (Environmental Influences)

3.3.2 แบบดูราได้ให้ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ (Learning) กับการกระทำ (Performance) ซึ่งสำคัญมาก เพราะคนเราอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกทุกอย่าง เช่น เราอาจจะเรียนรู้วิธีการทุจริตในการสอบว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่ถึงเวลาสอบจริงเราอาจจะไม่ทุจริตก็ได้ หรือเราเรียนรู้ว่าการพูดจาจะแสดงกิริยาอ่อนหวานกับ พ่อแม่เป็นสิ่งที่ดี แต่เราอาจจะไม่เคยแสดงกิริยาดังกล่าวเลย

3.3.3 แบบดูราเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมาก เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เกมคอมพิวเตอร์ หรืออาจจะเป็นรูปภาพ การ์ตูน หนังสือ นอกจากนี้ คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ คุณค่า หรือความพึงใจ ที่เป็นสิ่งแปลกใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิม การเรียนรู้ของมนุษย์อาจเกิดขึ้นจากส่วนหนึ่งของการศึกษา การพัฒนาส่วนบุคคล การเรียนการสอน หรือการฝึกฝน และการเรียนรู้อาจมีการยึดเป้าหมายและอาจมีความตั้งใจเป็นตัวช่วย

แหล่งการเรียนรู้

1. ความหมายของแหล่งเรียนรู้

หน่วยงานทางการศึกษา นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

กูด (Good, 1959 : 114 ; อ่างถึงโน ประสิทธิ์ สุนนทะราช. 2550 : 27) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน

เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางการศึกษาที่สามารถนำเอามาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงมหรสพ ห้องสมุด สวนสาธารณะ เป็นต้น

อรพรรณ พรสีมา (2530 : 15) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นการจัดประสบการณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอนด้วย

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 21) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดรวบรวมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ในรูปแบบของข้อมูลความรู้ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น หรือมรดกทางสติปัญญา เพื่อการเผยแพร่ในการจัดแหล่งข้อมูล จัดสถานที่หรือจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน เช่น ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถาบันวิทยบริการ ศูนย์การเรียนรู้ สวนพฤกษชาติ สวนสาธารณะ อุทยานการศึกษา อุทยานวิทยาศาสตร์ สถานปฏิบัติการ ศูนย์กีฬา นันทนาการ

จากความหมายของแหล่งเรียนรู้ข้างต้น สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งความรู้ หมายถึง สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สถาบัน สิ่งของ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือการเรียนรู้จะหยุดอยู่เพียงการศึกษามากับคั้งคับในรั้วโรงเรียนไม่ได้ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นแหล่งความรู้ต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อม ผู้รู้และนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

นิวัต อรรถบลยุคคล (2536 : 15-16) กล่าวว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญ คือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมทำ โดยได้มีการบริจาคทรัพย์ สิ่งของ ร่วมมือ เสียสละกำลังกาย ในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชน โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง การสาธิตต่าง ๆ ไว้บริการ โดยสื่อบางส่วนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการและเอกชน และสื่ออีกบางส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีโอกาสฝึกอ่าน เขียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคณะภาพชีวิตให้ดีขึ้น

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533 : 6-7) กล่าวไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนมีความสำคัญ คือ

1. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศและวัย
2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การเข้าไปศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศาสนสถาน การศึกษาพันธุ์ไม้ หรือการศึกษาพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆ
4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้ เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์ของใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ การทำอาหาร ขนม หรือ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น
5. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้น และยังมีของจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประดิษฐ์กรรมชิ้นใหม่โดยดูจากวิดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้จะเป็นสื่อต่าง ๆ ที่มีความสำคัญเฉพาะในหลาย ๆ ด้าน คือ
 - 5.1 เป็นแหล่งให้ข่าวสารเปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตน ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วยยกระดับความมุ่งมั่น โดยการเสนอภาพในอุดมคติหรือเสนอผลสำเร็จ และความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนาด้วย
 - 5.2 เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ แนวคิดใหม่ ๆ เกิดมุมมองใหม่ ๆ
 - 5.3 เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่ให้ทั้งความรู้ ก่อให้เกิดทักษะ ช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น

3. ประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์ทุกคนได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เช่น ธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ นก เป็นต้น การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตนเองเพื่อความอยู่รอดและการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้จึงช่วยพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้นในปัจจุบัน ด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทย์ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ที่เป็น

บุคคลหรือกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตต่อไป (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 3)

จาโรลิแม็ค (ประสิทธิ์ สุนนทะราช. 2550 : 30 ; อ้างอิงจาก Jarolimex. 1969 : 189)

จำแนกแหล่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading materials) ได้แก่ หนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non-reading materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ ฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลก และแหล่งวิทยาการอื่น ๆ

นิโคลส์ (ประสิทธิ์ สุนนทะราช. 2550 : 30 ; อ้างอิงจาก Nichols. 1971 : 342) ได้แบ่ง ประเภทของแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

1. ผู้ชำนาญพิเศษ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานพิเศษ นักกีฬา ช่างนา พนักงานซื้อขาย และบริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม

2. พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง

3. ตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนของสังคม ท้องถิ่น เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรม หรือหน่วยงานอื่น ๆ

4. ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทางด้านธุรกิจ การค้า ขาย หรือโรงงานอุตสาหกรรม เช่น บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ บริษัทห้างร้านต่าง ๆ

5. ผู้แทนรัฐบาล เช่น ตำรวจ เทศมนตรี เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น

6. คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน เช่น กรรมการสถานศึกษา คณะที่ปรึกษาโรงเรียน คณะครูภายในโรงเรียน

7. ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย พืช สัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และวัสดุชั้นต่าง ๆ ทางธรรมชาติ

8. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปุชนิยสถาน เป็นต้น

นฤมล ตันธสุเรศชัย (2533 : 13) ได้จำแนกแหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้ ดังนี้

1. ประเภทบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น

2. ประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

3. ประเภทสื่อต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ

จากการจำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีอยู่รอบตัวเราทุกหนทุกแห่ง จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อต่างห้องเรียน เพื่อนต่างโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น
2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยากร ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โรงพยาบาล โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง ทะเล สวนสาธารณะ ป่าไม้ ต้นไม้ ไร่ ฝาย อุทยานแห่งชาติ รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น
4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย และสื่อ บทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้แหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 45-46) พบว่าปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้เป็นแหล่งจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้วยตนเองและผ่านการจัดกิจกรรมของผู้สอนยังมีสภาพปัญหาที่ควรปรับปรุงแก้ไขหลายประการ คือ

- 4.1 สื่อไม่ทันสมัย
- 4.2 แหล่งความรู้ที่ดีมีจำนวนจำกัด ขาดความหลากหลายของรูปแบบของแหล่งการเรียนรู้
- 4.3 ระบบข้อมูลไม่ทันสมัยพอต่อการวางแผนหรือตัดสินใจดำเนินการพัฒนาต่อหรือแก้ปัญหาทันที่
- 4.4 มีข้อจำกัดด้านคุณภาพและศักยภาพของบุคลากรในการผลิตและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุป การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพในตำบลอนเงิน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ซึ่งสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจะสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มี ให้แก่ผู้ที่สนใจที่จะทำอาชีพเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

แนวความคิดเรื่องแนวทางพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสัมมาชีพ

(สุธีระ ประเสริฐสรรพ. แนวทางพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสัมมาชีพ.

2554 : 7-28)

1. หลักการเบื้องต้น เรื่องเงินกับอาชีพ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าในสมัยนี้เมื่อพูดถึงการทำอาชีพ เราต้องพูดถึงรายได้ที่เป็นเงิน จึงต้องทำความเข้าใจกันก่อนว่าจริง ๆ นั้น “เงินมาจากไหน” คนทั่วไปคิดว่าเงินมาจากคนอื่นที่เราเอาของ (หรือแรงงาน) ไปแลกมา หากถามไล่เรียงต่อไปว่าคนที่จ่ายเงินให้เรา นั้น เขาได้เงินมาจากไหน เขาก็จะตอบอย่างเดียวกันว่าได้มาจากคนอื่น สุดท้ายแล้วอาจมีบางคนพบต้นตอของเงินว่ามาจากโรงพิมพ์ธนบัตรของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลพิมพ์ธนบัตรได้เอง ทำไมไม่แก้ปัญหาควยากจนโดยพิมพ์ธนบัตรออกมาแจกแก่จน หลายคนเคยสงสัยเช่นนี้ใช่ไหม ลองคิดดู หากพิมพ์แจกไม่อันเงินจะเป็นของหาง่าย คนทั้งหลายไม่จำเป็นต้องดิ้นรนทำงานหาเงินจากคนอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ เงินที่ทุกคนมีจะลดค่าลง (เพราะความต้องการน้อยลง) หากถึงจุดที่ไม่มีใครต้องการ มันจะเป็นกระดาษเปื้อนหมึกที่ไร้ค่าทันที เมื่อใช้ซื้ออะไรไม่ได้ การขาดแคลนและความยากจนก็ยังคงอยู่ การที่เงินลดค่าลงเช่นนี้เราเรียกว่า “เงินเฟ้อ” ของเดิมราคา 100 บาท กลายเป็น 1 ล้านบาทซื้อรถจักรยานต้องใช้รถกระบะขนเงินไปจ่าย อย่างนี้ ลู้ย้อย่างเดิมทำงานหาเงิน 100 บาท แทนการรับแจกไม่อันดีกว่า เงินมีค่าเพราะมีคนต้องการ และคนที่ถือเงินเขาก็ต้องมั่นใจว่าเขาถือของมีค่า ดังนั้น จึงพิมพ์แจกไม่ได้ เราได้เงินมาจากการแปรรูปทรัพยากรให้ผู้อื่นซื้อ ชาวนาแปรรูปทรัพยากรที่ดิน น้ำ ปุ๋ย แรงงานให้เป็นข้าวเพื่อได้เงินมาจากโรงสี ไล่ไปเรื่อย ๆ เราจะพบว่า เงินที่โรงสีจ่ายชวานานั้นมาจากคนกินข้าว คนกินข้าวต้องหาเงินมาจากทรัพยากรอื่น เช่น ปลูกทุเรียน (หากเป็นชาวสวน) หรือขายทอง (หากเป็นร้านทอง) ฯลฯ เงินมาจากการทำงาน (อาชีพ) เพื่อเปลี่ยนทรัพยากรให้ตรงความต้องการของผู้อื่น การทำอาชีพแบบนี้เราเรียกว่า ทำบนฐานทรัพยากร ยิ่งได้เงินมากก็ยิ่งสูญเสียทรัพยากรไปมาก ข้าวที่ผลิตได้มากต้องแลกกับแสงแดด น้ำ ปุ๋ยที่มากตาม ทรัพยากรบางอย่างเราได้มาฟรี ๆ เช่น แสงแดด น้ำฝน แต่น้ำคลองต้องเสียเงินสูบน้ำ ปุ๋ยต้องใช้เงินซื้อ เพราะมันไม่ได้ตกมาจากฟ้าเหมือนฝน (ปุ๋ยผลิตจากแร่โปแตสและก๊าซธรรมชาติ)

สรุปว่า เงินมาจากทรัพยากร คนที่อยากได้เงินจึงต้องแปรรูปทรัพยากรให้เป็นของที่คนอื่นต้องการ เราเรียกการทำเช่นนี้ว่า “ทำอาชีพ”

2. อาชีพมีลักษณะอย่างไรบ้าง

อาชีพมี 2 ลักษณะ อย่างแรกคือ “ทำให้มีปัจจัยเพื่อการดำรงชีพของตนเอง” เรียกสั้น ๆ ว่า “ทำกินเองใช้เอง” อย่างที่ 2 คือ “ทำเพื่อเอาเงินจากคนอื่น” เรียกว่า “ทำขายคนอื่น” ตัวอย่างการทำอาชีพแบบ “ทำกินเองใช้เอง” คือ เลี้ยงไก่ไว้กินไข่เอง ปลูกผักกินเอง ปลูกฝ้ายทอผ้าเอง ฯลฯ สังคมสมัยก่อนมักจะเป็นเช่นนี้ จนกระทั่งมีระบบที่ใช้เงิน เป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยน จึงเกิดอาชีพอย่างที่ 2 ที่คนทำงานเพื่อเอาเงินมาจากคนอื่น อาชีพอย่างนี้ต้องผลิตสิ่งที่คนอื่นต้องการ และมันมีกฎตายตัวว่า หากผลิตได้น้อยกว่าต้องการ มันจะมีราคาสูง หากผลิตมากเกินไป มันจะมีราคาต่ำ การทำอาชีพผลิตเพื่อขายคนอื่นจึงมีโอกาสล้มเหลว เพราะรายได้ขึ้นกับราคา การทำอาชีพแบบ “ทำขายคนอื่น” เป็นวงวนการหมุนเวียนเงิน ที่ทำให้อาชีพและเศรษฐกิจเติบโต ซึ่งรู้จักกันในชื่อ GDP ปัจจุบันนี้ เมื่อพูดถึงอาชีพ เรามักจะหมายถึงอาชีพที่ทำให้ GDP โต คนทั้งหลายจึงทำอาชีพเพื่อหมุนเวียนเงิน คือ รับ (เงิน) จากคนอื่น และส่ง (เงิน) ให้คนอื่น ความคิดเช่นนี้เกิดจากความเชื่อพื้นฐานว่า “สิ่งที่ตนเองต้องการนั้นอยู่ที่ผู้อื่น และสิ่งที่ตนเองผลิตนั้นเป็นที่ต้องการของผู้อื่น” ซึ่งไม่ใช่ความคิดที่ผิด แต่ไม่ถูกต้องทั้งหมด คนที่มีแนวคิดอนุรักษมาก ๆ จะบอกว่าชุมชนต้อง “ทำกินเองใช้เอง” ต้องลดรายจ่าย ต้องพึ่งตนเอง อย่างนี้ไม่ใช่ความคิดที่ผิด แต่ก็ไม่ถูกต้องทั้งหมดเช่นกัน

3. การอยู่คู่กันของอาชีพ 2 ลักษณะ

การ “ทำกินเองใช้เอง” เราจะไม่มีรายจ่าย และจะทำให้คนอื่นไม่มีรายได้อีก (จากเรา) หมายความว่า คนอื่นจะขาดโอกาสการทำอาชีพประเภท “ทำขายคนอื่น” (ขายเรา) ลองนึกดูว่า ถ้าทุกคนทำอาชีพประเภทกินเองใช้เองกันหมดทุกคน อาชีพทำขายคนอื่นจะไม่มีในโลกนี้ เพราะไม่มีผู้ซื้อ โลกนี้ไม่ต้องมีเงินตรา เช่นเดียวกับเงินไม่มีค่า เพราะพิมพ์แจกไม่อั้น ยิ่งกว่านั้น มันเหมือนย้อนโลกไปสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ในความเป็นจริง เราไม่สามารถผลิตทุกอย่างได้เอง เช่น เราทำนาฬิกาข้อมือเองไม่ได้ เราไม่มีโรงไฟฟ้าหลังบ้านเราเอง (ถึงแม้มีแผงพลังงานแสงอาทิตย์ผลิตไฟฟ้าเอง เราก็ต้องซื้อแผงโซลาร์เซลล์) ครอบครัวเราจะตั้งโรงงานผลิตรถยนต์มาใช้เองเพียง 3-4 คันก็ใช่ที่ มันจึงต้องมีใครสักคนหนึ่ง ผลิตรถยนต์และเราซื้อมาใช้จะดีกว่า คำว่า “ดีกว่า” นี้เองที่ตัดสินใจว่าเราควรทำอาชีพประเภทไหน คนเรามีทรัพยากรจำกัดและไม่เท่ากัน คือ มีทุน มีความรู้ มีทักษะ มีวัตถุดิบ มีเทคโนโลยี มีเวลา ฯลฯ ไม่เท่ากัน เราจึงต้องทำอาชีพที่เราทำแล้ว “ดีกว่า” ตัวอย่างเช่น หากจะทำอาชีพกินเองใช้เอง ต้องหมายความว่าทำแล้วดีกว่าซื้อเขา แต่เราจะทราบได้อย่างไรว่า “ดีกว่าซื้อเขา” คำว่าดีกว่า แสดงถึงการเปรียบเทียบ ซึ่งมีหลายเรื่องให้เทียบ เช่น ปลูกผักกินเองดีกว่าซื้อเขา เพราะถูกกว่า (เปรียบเทียบทางการเงิน) หรือเพราะปลอดภัยกว่าก็ได้ (เปรียบเทียบสุขภาพ) สมมุติว่าเราเองเงินมา

เปรียบเทียบ เราต้องคิดว่า ภายใต้ทรัพยากรที่เรามีอยู่ เราจะเลือกซื้อผักกิน ก็ต่อเมื่อเราเอาทรัพยากรไปทำอย่างอื่นแล้วได้เงินมากกว่าค่าผัก เช่น เราอยากกินผัก 1 กก. ราคา 50 บาท เราปลูกเองก็ได้ ซื้อก็ได้ (สมมติไม่สนใจเวลาที่รอผักโต)

สมมติว่าการผลิตเองต้องใช้ทรัพยากรเป็นเงิน 30 บาท (เช่น ค่าน้ำ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ และรวมที่ดิน เวลาที่ค่าแรงของเราด้วย) การเลือกทำกินเองใช้เองอย่างนี้หมายความว่าเราประหยัดได้ 20 บาท แต่หากเราทำอาชีพประเภท “ขายคนอื่น” เช่น เอา (ทรัพยากร) เวลาของเราไปรับจ้าง (ขายแรงงาน) ได้เงินมา 100 บาท เราสามารถใช้เงิน 100 บาทซื้อผักกินได้ตามต้องการ แถมมีเงินเหลืออีก 50 บาทด้วย เมื่อทรัพยากรเวลาของเราหมดไปกับการทำงานรับจ้างแล้ว เราไม่มีเวลาเหลือมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดิน เราก็อาจให้คนอื่นเช่าที่ดินปลูกผักก็ได้ เป็นการใช้ทรัพยากร (เวลาและที่ดิน) ที่ “ดีกว่า” การทำกินเองใช้เอง จะเห็นว่าการเลือกทำอาชีพ 2 ประเภทที่กล่าวมานี้ ทำให้เรามีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน ทางเลือกแรกเรามีเงินเหลือ 20 บาท (จากที่ประหยัดได้) ทางเลือกที่ 2 ทำให้เรามีเงินเพิ่ม 50 บาท (และอาจได้ค่าเช่าที่ดินด้วย) โดยทั้ง 2 ทางเลือกทำให้เรามีผักกิน 1 กก. เหมือนกัน คิดกันที่จำนวนเงินแล้วจะเห็นว่า เราควรเลือกอาชีพประเภทที่ 2 แต่หากตัวเลขไม่เป็นเช่นนี้ เช่น ออกไปรับจ้างได้ค่าแรงเพียง 50 บาท เราก็ควรเลือกปลูกผักกินเองดีกว่า การเลือกว่าจะทำ (อาชีพ) อะไรนั้น ต้องคิดเชิงเปรียบเทียบเช่นนี้ คนที่ประสบความสำเร็จไม่เป็นหนี้เป็นสินเพราะเลือกทำในสิ่งที่พิจารณาแล้วว่า จะ “ได้มากที่สุด” เรียกว่ามีประสิทธิภาพดีที่สุดในการใช้ทรัพยากร

4. การทำความเข้าใจข้อมูลเพื่อสัมมาชีพ

ข้อมูลพื้นที่ที่จำเป็น การตัดสินใจต้องใช้ข้อมูลและความเข้าใจความหมายข้อมูลก่อนอื่น เราต้องมีข้อมูล ข้อมูลของพื้นที่ที่ควรมี คือ ข้อมูลสังคม (โครงสร้างสังคม สภาพสังคม องค์กร ชุมชน เครือข่ายในท้องถิ่น ฯลฯ) ข้อมูลเศรษฐกิจทั้งระดับครัวเรือนและระดับชุมชน (รายรับ รายจ่าย หนี้สิน เงินออม อาชีพ ฯลฯ) ข้อมูลทรัพยากร (ธรรมชาติ ภูมิปัญญา ทุนแรงงาน ทักษะ ฯลฯ) และข้อมูลภายนอกที่มีผลต่อท้องถิ่น (นโยบายรัฐ การพัฒนาในพื้นที่ใกล้เคียง เครือข่าย การแข่งขัน/ความร่วมมือในพื้นที่อื่น ฯลฯ) ข้อมูลสังคมทำให้เราเห็นศักยภาพ (และปัญหา) สังคมที่ดำรงอยู่ เช่น การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายแสดงถึงอำนาจต่อรอง สังคมที่มีแต่ผู้สูงอายุแสดงถึงการละทิ้งของวัยทำงาน ข้อมูลเศรษฐกิจทำให้เราเห็น “โอกาส” ทางเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น รายจ่ายรวมของชุมชนส่วนมากเป็นค่าน้ำมันรถ ทำให้เราเห็นโอกาสตั้งปั้มน้ำมันชุมชน รายจ่ายค่าปุ๋ยทำให้เราเห็นโอกาสพื้นกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ข้อมูลทรัพยากรทำให้เห็น “ศักยภาพ” ทางเศรษฐกิจของอาชีพ เช่น ทรัพยากรทำปุ๋ย (เศษพืชจากไร่นา มูลสัตว์ ขยะเทศบาล) เงินกองทุนหมู่บ้าน คือศักยภาพทุนสำหรับอาชีพผลิตปุ๋ย เพื่อให้ตอบสนอง “โอกาส” ข้อมูลภายนอกทำให้

เราคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เหนือการควบคุมของเราได้ เช่น นโยบายเพิ่มค่าแรงของรัฐบาล ทำให้รายรับของชุมชนมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น เพราะรายรับจากการจ้างงานเพิ่มสัดส่วนสูงขึ้น เป็นการรับที่พาผู้อื่น

เอาข้อมูลมาจากไหน เข้าใจมันได้อย่างไร ? เพราะข้อมูลมีมากมาย เราจึงต้องมีเป้าหมายการใช้ข้อมูลก่อน จึงจะรู้ว่าควรหยิบฉวยข้อมูลอะไรบ้าง เช่น หากมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนสู่สมาชิกของ อบต. เราก็คาดได้ว่า ข้อมูล 4 ประการข้างต้นต้องมีอะไรบ้าง และมีกระบวนการอย่างไรเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน ในส่วนสมาชิกพื้นที่ เราต้องมีข้อมูลอะไรเพื่อพัฒนาให้คนมีอาชีพ เมื่อทราบว่าจะต้องใช้ข้อมูลอะไร ต่อไปคือเราจะหามันได้อย่างไร ซึ่งไม่ใช่เรื่องยากเกินกำลังของชุมชน หากมีกระบวนการให้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ข้อมูลที่มีเป้าหมายเพื่อสมาชิกต้องมาจาก 2 ทาง คือ ทางของ “โอกาสทางเศรษฐกิจ” และทางของ “ศักยภาพของพื้นที่”

โอกาสทางเศรษฐกิจได้จากบัญชีรับจ่ายรวมของทั้งพื้นที่ (บัญชีเศรษฐกิจชุมชน) ความหมายของมันคือ “รายรับแสดงถึงความได้เปรียบของพื้นที่ในการผลิตเพื่อขายคนอื่น ส่วนรายจ่ายแสดงถึงความต้องการในพื้นที่ที่ต้องพึ่งคนอื่น” รายรับแสดงว่าพื้นที่เรามีศักยภาพผลิตสิ่งนั้น การทำอาชีพผลิตในส่วนรายรับ (ทำขายคนอื่น) มีข้อดีคือ ได้เงินเข้ามาในพื้นที่ แต่ก็มีข้อเสียคือต้องพึ่งการบริโภคของคนอื่นและต้องแข่งกับผู้ผลิตรายอื่น

การทำอาชีพผลิตในส่วนรายจ่าย (ทำกินเองใช้เอง) มีข้อดีคือ มีตลาดภายในชัดเจน การผลิตในพื้นที่มีโอกาสลดต้นทุนขนส่ง แต่ก็มีข้อด้อยคือ เราอาจไม่มีศักยภาพการผลิตสิ่งนั้น (ที่ผ่านมาจึงเป็นเหตุให้ต้องซื้อจากนอกพื้นที่)

สรุปได้ว่า การทำอาชีพการผลิต 2 ส่วนนี้ต้องการทักษะต่างกัน หากจะทำอาชีพผลิตในรายการที่เป็นรายรับ (ทำขายคนอื่น) เราต้องการทักษะผลิตที่เพิ่มคุณภาพและลดต้นทุน (เพื่อให้แข่งกับผู้ผลิตจากพื้นที่อื่นได้) ส่วนการทำอาชีพผลิตในส่วนที่เป็นรายจ่าย (ทำกินเองใช้เอง) เราต้องพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรภายในให้ผลิตได้ กระบวนการหาข้อมูลมาหาความหมายเช่นนี้คือ “การทำวิจัย” ที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด ใกล้ทั้งข้อมูลและใกล้ทั้งเรื่องราว

5. สายโซ่การผลิต การบริโภค การแข่งขันและการต่อรอง

ดังกล่าวดังแต่ต้นว่าอาชีพมี 2 ประเภท คือ “ทำกินเองใช้เอง” กับ “ทำขายคนอื่น” และเศรษฐกิจเติบโตจาก “ทำขายคนอื่น” การทำขายคนอื่นจึงอยู่ในระบบการผลิตและบริโภคแบบสายโซ่ ขณะที่เราล้วงกระเป๋าข้างขวาเอาเงินจ่ายคนอื่น เราก็เอาเงินจากคนอื่นมาใส่กระเป๋าซ้าย ทุกคนในสายโซ่ทำเช่นนี้กันทั้งนั้น คนทางซ้ายและขวามีจำนวนมากที่เอาเงินยื่นแลกของกันและกัน ขณะที่ทุกคนคว่ำกระเป๋าเอาเงินแลกของกันนั้น ทุกคนก็อยู่ในเกมการแข่งขันเอาชนะกันด้วย

คนที่ชนะจึงมีโอกาสได้เงินเข้ากระเป๋ามากที่สุดและจ่ายให้คนอื่นน้อยที่สุด คนที่ชนะ (เพราะอาจจะเอาเปรียบหรือโกง) จึงกลายเป็นคนรวย คนแพ้กลายเป็นคนจน (ที่แย่กว่านั้นคือลำดับต่อมาคนรวยเป็นนักการเมือง คนจนเป็นคนออกเสียงเลือกตั้ง) เมื่อเข้าใจเช่นนี้แล้ว เราต้องเห็นสายโซ่ทั้งสายว่าเป็นโอกาส คือ เราจะไปแทรกรับเงินที่จุดไหนก็ได้ ถ้าเราได้เปรียบในเกมการแข่งขัน (แต่อย่าลืมความเป็นสัมมาชีพที่ไม่เบียดเบียนด้วย) การชนะยังเกิดจาก “อำนาจต่อรอง” เช่นการรวมกลุ่ม การชนะในอาชีพยังขึ้นกับการเป็นเครือข่ายการผลิตและการบริโภคกันเอง การทำอาชีพในพื้นที่ให้อยู่รอดจึงต้องรู้มากกว่าทักษะการผลิต เช่น ต้องรู้การจัดการกลุ่ม การจัดสรรทรัพยากร การบริหารการผลิต การเจรจาต่อรอง ฯลฯ

สมมุติมี 2 ตำบลอยู่ใกล้กัน การเป็นเครือข่ายการผลิตและบริโภคเกิดได้หากทั้ง 2 ตำบลมีการผลิตและบริโภคที่ต่างกัน ตำบลหนึ่งมีในสิ่งที่อีกตำบลหนึ่งขาดแคลน ตำบลทุ่งเศรษฐีมีศักยภาพการแปรรูปอยู่ร่วมกับตำบลเกษตรสมบูรณ์ที่ถนัดในการผลิตขั้นพื้นฐาน ดังตารางความสัมพันธ์กันต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์สายโซ่เศรษฐกิจ

ตำบลทุ่งเศรษฐี		ตำบลเกษตรสมบูรณ์	
มี/ผลิต	ขาด/ซื้อ	มี/ผลิต	ขาด/ซื้อ
ร้านค้าชุมชน	อาหาร	นา/ข้าวเปลือก/ฟาง	ปุ๋ย
โรงปุ๋ยอินทรีย์	เงินทุน	เล้าไก่/ไก่/ไข่/ชี/ไก่	อาหาร
สวน/ผลไม้	ปุ๋ย	สวนผัก/ผัก	ช่องทางตลาด
โรงสี/ข้าว/แกลบ	วัตถุดิบทำปุ๋ยและโรงสี	กองทุนออมทรัพย์	

การเป็นพันธมิตรกันทำให้ ต.ทุ่งเศรษฐี ไม่ต้องกู้ ธกส. มาลงทุนในร้านค้าชุมชน โรงสี และโรงปุ๋ยอินทรีย์ เพราะใช้บริการกองทุนออมทรัพย์ของ ต.เกษตรสมบูรณ์ได้ ดอกเบี้ยจากการกู้กลับคืนมาที่เกษตรสมบูรณ์ เมื่อทุ่งเศรษฐีมีทุนดำเนินการ ชาวนาเกษตรสมบูรณ์ก็มีช่องทางระบายข้าวเปลือกไปที่โรงสี ส่วนคนเลี้ยงไก่ได้แกลบกลับมารองพื้นคอก แกลบผสมมูลไก่และฟางข้าวจากเกษตรสมบูรณ์กลายเป็นปุ๋ยผ่านทางโรงปุ๋ยที่ทุ่งเศรษฐี ทำให้ทั้ง 2 ตำบลมีปุ๋ยใช้ เงินค่าปุ๋ยที่เคยต้องจ่ายออกข้างนอกกลับกลายเป็นเงินหมุนเวียนภายใน เงินที่หมุนนี้ทำให้ชาวนาและคนเลี้ยงไก่มีรายได้เพิ่มจากการขายวัตถุดิบให้โรงปุ๋ย เงินทุนที่ทำให้เศรษฐกิจหมุนภายในแท้ที่จริงแล้วก็คือเงินของทั้งชาวนาและคนเลี้ยงไก่ ที่เป็นสมาชิกกองทุนออมทรัพย์นั่นเอง

1. โรงสีซื้อข้าวเปลือก ขายข้าวสารและแกลบ
2. โรงปุ๋ยซื้อฟางและแกลบป่นมูลไก่ ชาวปุ๋ย
3. ชาวนาขายได้ทั้งข้าวเปลือกและฟางข้าว แล้วซื้อปุ๋ย (ที่มีวัตถุดิบมาจากฟางของตนเองและมูลไก่ของเพื่อนบ้าน)
4. คนเลี้ยงไก่ ชาวไก่และไซ้ให้ร้านค้า ซื้อแกลบจากโรงสีมารองเล้าไก่ แล้วขายกลับให้โรงปุ๋ย

หากพิจารณาให้ครบวงจรจะเห็นว่า ทั้งหมดนี้คือการจัดการให้เกิดเศรษฐกิจเครือข่ายที่พึ่งกันเอง ตัวอย่างเช่น ชาวนาพึ่งตนเองและพึ่งคนเลี้ยงไก่ในเรื่องปุ๋ยโดยใช้เงินตัวเอง (ในกองทุนออมทรัพย์) ให้โรงปุ๋ยในอีกตำบลหนึ่งผลิตปุ๋ยให้ ทำให้เงินของตนงอกเงยจากการทำธุรกิจปุ๋ย ทำให้คนในทุ่งเศรษฐกิจมีงานทำ ทำให้ได้ปุ๋ยราคาถูก (ลดค่าขนส่ง) ทำให้ตนเองมีรายได้เพิ่มจากการขายฟาง ทำให้กองทุนออมทรัพย์มีเงินปันผลมากขึ้น ทำให้คนปลูกผักและสวนผลไม้ได้อานิสงค์จากปุ๋ย

ทุกคนล้วนต่างมีส่วนค้ำจุนอาชีพกันเอง เราเรียกว่าเกิดภูมิคุ้มกันภายในตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

6. เศรษฐกิจแทรกกลาง

เมื่อเราเห็นอาชีพเป็นสายโซ่การผลิตและบริโภค เราต้องเห็น “เศรษฐกิจแทรกกลาง” ซึ่งหมายถึง เศรษฐกิจที่แทรกเข้าไปในข้อโซ่ที่มั่นคงแล้ว สมัยที่นาุ้งเฟื่องฟู เศรษฐกิจแทรกกลางคือกิจการเพาะพันธุ์กุ้งและอาหารกุ้ง

คนเลี้ยงกุ้งอย่างไรเสียย่อมต้องหาซื้อลูกกุ้งมาเลี้ยง เมื่อเริ่มเลี้ยงแล้วก็ต้องหาอาหารมาให้กุ้งกิน ธุรกิจผลิตลูกกุ้งและอาหารกุ้งเป็นเศรษฐกิจแทรกกลาง ที่แทรกเข้าไปในโครงสร้างการผลิตที่มีสายโซ่ต่ออย่างมั่นคงแล้ว (เพราะมีทั้งคนเลี้ยงและโรงงานแปรรูปรองรับซื้อกุ้ง)

ความล้มเหลวในการทำอาชีพมักเกิดเพราะคิดแต่ด้านการผลิต (Supply) ไม่มองให้เห็นตลาด (Demand) ความสามารถมองเห็นโอกาสของเศรษฐกิจแทรกกลางทำให้เรามีอาชีพที่มั่นคง เพราะตลาดมั่นคง การส่งเสริมอาชีพในพื้นที่จึงต้องเห็นสายโซ่การผลิตทั้งสาย จากนั้น ถอยออกมาตั้งคำถามว่า ตลอดสายโซ่นั้นมูลค่าแต่ละข้อ มีสายโซ่เพิ่มขึ้นเท่าใด มูลค่าที่เพิ่มขึ้นกระจายไปอยู่ที่ใด แล้วเราจะเห็นโอกาสของเศรษฐกิจแทรกกลาง จึงจะไม่ตกเป็นเหยื่อเศรษฐกิจแทรกกลางของคนอื่น อย่างเช่นกรณีการเลี้ยงเป็ดที่ได้กล่าวมาแล้ว

ค่าอาหารเป็ดและลูกเป็ดคิดเป็น 79% ของราคาขายเป็ด แปลความที่เราประกอบอาชีพเลี้ยงเป็ดเพื่อให้คนอื่นได้ประโยชน์ก้อนใหญ่จากเศรษฐกิจแทรกกลาง

พื้นที่ต้องฉวยโอกาสของเศรษฐกิจแทรกกลางไว้ นอกจากเพื่อรักษาเม็ดเงินให้คงอยู่ในพื้นที่แล้ว มันยังเป็นสายโซ่การสร้างอาชีพให้กับคนภายในอีกด้วย แต่ต้องวิเคราะห์สายโซ่มูลค่าให้ลึกซึ้ง

7. โอกาสจากศักยภาพภายใน

เมื่อเห็นโอกาสจากเศรษฐกิจแทรกกลางและต้องการรักษาเศรษฐกิจส่วนนี้ไว้ เราต้องมองหาศักยภาพภายในของเรา หากต้องการรักษางบประมาณค่าอาหารว่างให้อยู่ในพื้นที่ เราต้องหาว่าวัตถุดิบในพื้นที่ทำขนมอะไรได้บ้าง หากต้องการรักษาค่าอาหารเปิดไว้ เราต้องมองหาวัตถุดิบภายใน เช่น จากโรงสี (รำหยาบและปลายข้าว) จากกลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มแปรรูปปลา (เศษปลา) จากกลุ่มปลูกกล้วย (หยวกกล้วยสับ) เป็นต้น เงินค่าอาหารเปิดจะกระจายไปยัง 3-4 กลุ่มข้างต้นเพราะมีคนประกอบอาชีพผลิตอาหารเปิดจากวัตถุดิบในพื้นที่ที่มีอยู่

ส่วนมูลเปิดคือเศรษฐกิจแทรกกลางของคนปลูกผักในรูปของปุ๋ย ทำให้เกิดอาชีพผลิตปุ๋ยในพื้นที่ ไข่เปิดที่กลายเป็นไข่เค็มก็คือเศรษฐกิจแทรกกลางของการท่องเที่ยว จะเห็นว่าอาชีพมักคู่เทศก์ เลี้ยงเปิด ทำไข่เค็ม เลี้ยงปลา แปรรูปปลา ทำนา โรงสี ปลูกกล้วย ทำกล้วยฉาบ ทำอาหารเปิด ทำปุ๋ย ปลูกผัก ฯลฯ ต่างสัมพันธ์แบบพึ่งพากันเองทั้งหมด มากบ้างน้อยบ้างทางตรงบ้างทางอ้อมบ้าง เช่นนี้เราจึงเรียกว่าเกิดสัมมาชีพเต็มพื้นที่

8. สายโซ่ที่ต่อข้างนอก

โดยธรรมชาติสายโซ่การผลิตยิ่งก้าวหน้ามากเท่าใด การจ้างงานยิ่งมากและมูลค่ายิ่งเพิ่ม (Value Added) การกรีดยางเป็นโซ่ข้อแรกที่ต่อกับโรงงาน น้ำยางข้นจนถึงการผลิตถุงมือยาง (เศรษฐกิจแทรกกลางในพื้นที่คือ การรับจ้างตัดหญ้าในร่องสวนยาง การรับจ้างตัดไม้ส่งโรงเลื่อย) ในขณะที่น้ำยางสดราคา ก.ก. ละ 100 บาท ถุงมือมีมูลค่าเพิ่มเป็น ก.ก. ละหลายพันบาท หากสายโซ่การผลิตนี้อยู่ภายใน (โดยคนในพื้นที่) มันจะสร้างความเข้มแข็งของอาชีพและเศรษฐกิจภายใน แต่พื้นที่ไม่สามารถใช้ถึงมือได้ทั้งหมด การผลิตจึงต้องส่งขายข้างนอก การขายถุงมือออกนอกพื้นที่เป็นการโยงสายโซ่ต่อกับข้างนอกเพื่อดึงเงินเข้ามาเพิ่มทุนภายใน

กิจกรรมเศรษฐกิจต้องมีสายโซ่ต่อกับข้างนอกเสมอ สวนยางต้องการต้นพันธุ์ ปุ๋ย มีดกรีดยาง ใส่น้ำยาง น้ำกรด จักรกรีดยาง รองเท้าบูท ฯลฯ จากข้างนอก ยิ่งยกระดับการผลิตสูงขึ้นยิ่งต้องพึ่งข้างนอกมากขึ้น โรงงานถึงมือยางใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่ส่วนมากนำเข้าจากนอกพื้นที่ ผิดกับพื้นที่ที่เจริญแล้ว ทั้งต้องพึ่งการผลิตขั้นพื้นฐานจากข้างนอก พื้นที่ในเมืองต้องนำเข้าผักสดจากชนบทเป็นต้น นั่นหมายความว่าพื้นที่อยู่อย่างพึ่งพากัน เหมือนแปดร่างติดกัน ถ้าคนหนึ่งตาย

อีกคนก็ไม่รอด ดังนั้น ความคิดที่พยายามทำทุกอย่างเองจึงไม่ใช่เรื่องถูกต้อง เพราะเรามีหลักว่าการจะทำอะไรนั้นพื้นที่ต้องวิเคราะห์แบบบูรณาการทั้งบัญชีการเงินและบัญชีสังคม แล้ว “เลือกทำในสิ่งที่ดีที่สุด” สำหรับพื้นที่ (ไม่ใช่ดีที่สุดในสำหรับคนใดคนหนึ่ง)

การทำลงมืออย่างในพื้นที่อาจจะดีในแง่รายได้จากมูลค่าเพิ่ม แต่อาจจะไม่ดีในแง่สิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชนก็ได้ มันอาจมีผลต่อเนื่องไปยัมนาข้าว กลุ่มเลี้ยงปลา และท่องเที่ยว จนถึงกับทำลายห่วงโซ่สัมมาชีพภายใน คือ กลุ่มเลี้ยงเป็ด ทำโรงสี ทำไข่เค็ม ปลุกผัก เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะสรรพสิ่งในพื้นที่อยู่อย่างสัมพันธ์และบูรณาการกัน ดังนั้น การเรียนรู้จากการนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการเวทีโดยมีความรู้จากข้างนอกมาร่วมวิเคราะห์ จะเป็นการสร้างชุมชนเรียนรู้ที่มีพลังมาก เราเรียกกิจกรรมนี้ว่า “วิจัย” ได้เต็มปากเต็มคำ

9. เศรษฐกิจจากทรัพยากรนามธรรม

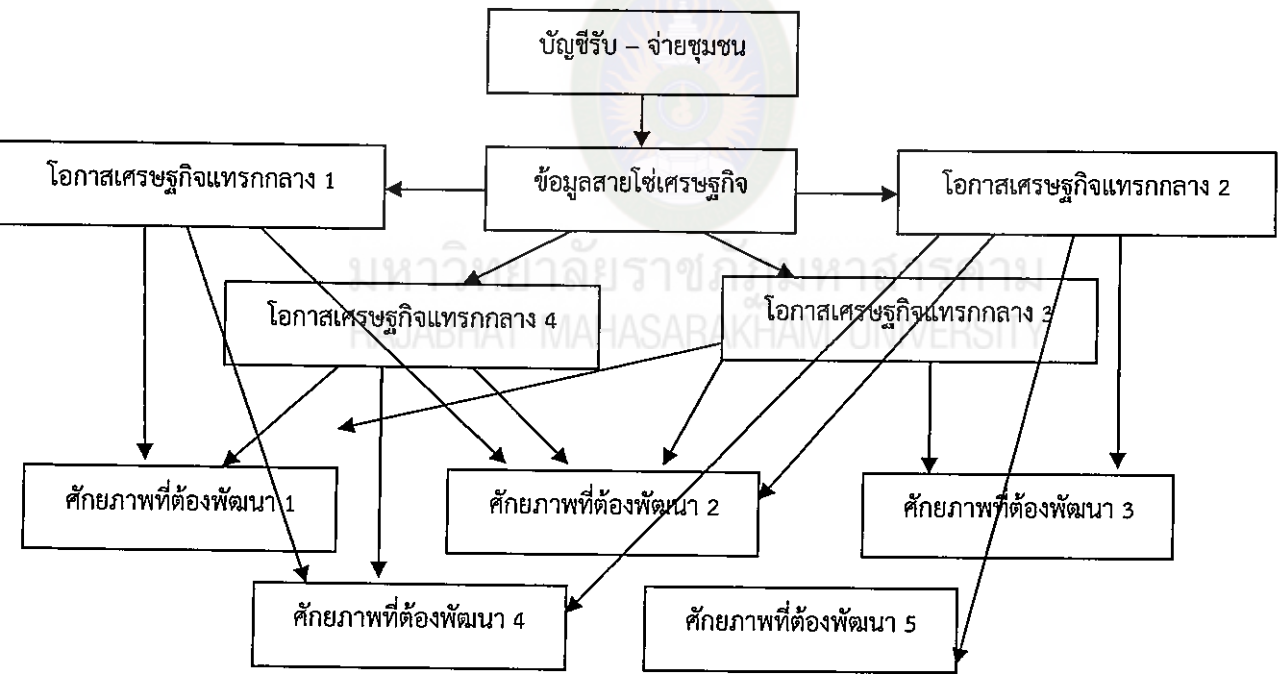
เมื่อพูดเรื่องอาชีพและการเรียนรู้ที่ผ่านมา เรามักจะเห็นแต่การผลิตในวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นรูปธรรม เช่น การผลิตจากเกษตรกรรม ที่ใช้ที่ดิน น้ำ ปุ๋ย ทักษะแรงงาน แต่พื้นที่ยังมีทรัพยากรนามธรรม เช่น วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปหัตถกรรม รวมทั้งทรัพยากรรูปธรรมอื่นที่ไม่ใช่ในการผลิต เช่น หาดทราย น้ำตก ป่าเขา แก่ง น้ำเชี่ยว ทรัพยากรเหล่านี้เกิดผลแก่เศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นข้อต่อสายโซ่จากข้างนอก เพราะมีคนอื่นเข้ามาช่วยให้ถึงในพื้นที่ การท่องเที่ยวในพื้นที่ยังสร้างงานและเป็นที่ยอมรับผลผลิตในพื้นที่ได้มากมาย เราเรียกเศรษฐกิจจากทรัพยากรนามธรรมเหล่านี้ว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจเส้นทางนี้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ น้อยมาก แต่มีโอกาสสูงมากในการทำลายสังคมและทุนทางสังคมของพื้นที่หากขาดการจัดการที่ดี ผลด้านลบส่วนมากเกิดจากความโลภเกินกว่าที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะรองรับได้ เราจึงเห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่กลายเป็นมะเร็งร้ายฆ่าตัวเอง เมื่อพื้นที่สูญเสียความดีงามของทรัพยากรนามธรรมไป ความสูญเสียส่วนมากเกิดจากความอ่อนแอภายในที่ไม่รู้เท่าทัน จึงปล่อยให้ “คนนอก” เข้ามาจัดการกับทรัพยากรของเรา การจัดการให้ทรัพยากรนามธรรมเหล่านี้สร้างอาชีพและเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่พื้นที่ยังต้องการความรู้และการเรียนรู้ของคนในพื้นที่อีกมาก เราต้องเรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวและการรักษาทรัพยากรให้ยั่งยืน การเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ต่างจากการเรียนรู้ผ่านบัญชีการผลิต หรือการสร้างเครือข่ายการผลิตและบริโภคที่กล่าวมาแล้ว แต่มีจุดร่วมที่เหมือนกันคือ พื้นที่ต้องมีข้อมูล ต้องเข้าใจธรรมชาติของธุรกิจ ต้องเข้าใจผลที่เกิดตามมาอย่างองค์รวม ต้องการความรู้ชุดใหม่จากข้างนอกเข้ามาเปิดแนวคิดใหม่ ซึ่งหากทำได้ก็จะเป็นสังคมเรียนรู้ที่กว้างกว่าการทำมาหากินแบบเดิม

10. การสร้างสังคมเรียนรู้

เมื่อก้าวถึงทุนสังคม เราจะเข้าใจถึงบรรดาความดีงามทางสังคม เช่น ความสามัคคี การมีน้ำใจเอาใจใส่ดูแลกัน การมีทัศนคติที่ดี การคิดเชิงบวก ฯลฯ ทุนทางสังคมที่มีพลังมากขึ้น เพราะเกิดการเรียนรู้และเป็นสังคมเรียนรู้ (Learning Society) ดังนั้น การใช้ข้อมูลมาเป็น เครื่องมือเรียนรู้จึงสำคัญมาก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องเป็นสังคมที่มีจิตใจที่แกร่งด้วยวิจัย (Research-Strengthened Mind) และรู้จักการมอง/คิดบูรณาการเป็นองค์รวม (Holistic) ซึ่ง เกิดได้จากความสามารถที่คิดเป็นระบบ (System Thinking) สิ่งดีงามเหล่านี้เกิดได้จาก กระบวนการวิจัยที่ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองเท่านั้น โดยมีกระบวนการเวทีร่วมเรียนรู้ที่นำคน ภายนอกมาให้มุมมองใหม่ที่แตกต่างออกไป

ตัวอย่างการคิดอย่างองค์รวมและเป็นระบบคือการวางแผนสำหรับการประกอบอาชีพ จากรูปข้างล่างนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงห่วงโซ่เศรษฐกิจ

บัญชีรับ-จ่ายชุมชนทำให้เราเห็นสายโซ่การผลิตและบริโภคในพื้นที่ หากเราตามเก็บ ข้อมูลในส่วนที่เป็นมูลค่าเศรษฐกิจตามข้อโซ่จุดต่าง ๆ เราจะเห็นโอกาสดเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะ เป็น เศรษฐกิจที่อยู่ในสายโซ่หรือเศรษฐกิจแทรกกลาง เราต้องวิเคราะห์ที่ให้ทราบ “ศักยภาพ” ที่ ต้องการสำหรับ “โอกาส” ที่เปิดให้ แล้วเอาศักยภาพที่ต้องการตั้งไว้ก่อน จากนั้นหันมาดูบัญชี

ทรัพยากรในพื้นที่ของเราว่ามีอะไรบ้าง ที่สอดคล้องกับศักยภาพที่ต้องการ ในที่สุดเราจะเห็น ศักยภาพที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้น

แนวคิดเอาความต้องการเป็นตัวตั้งแล้วเทียบกับสิ่งที่มีนี่ก็คือ แนวคิดการทำเลขแบบ บวก-ลบนั่นเอง เหมือนกับต้องการเงิน 10 บาท สำรวจตนเองพบว่าขณะนี้เรามีแล้ว 8 บาท ลบกัน ได้ 2 คือจำนวนที่ต้องหาเพิ่ม

บัญชีรับจ่ายชุมชนของคนเลี้ยงเป็ดบอกว่าโอกาสคืออาหารเป็ดมูลค่า 500,000 บาท ต่อปีที่เราต้องการให้เกิดอาชีพในพื้นที่ สิ่งที่มีคือวัตถุดิบจากโรงสีและจากกลุ่มเลี้ยงและแปรรูป ปลาศักยภาพที่ขาด (และต้องการพัฒนา) คือ ความรู้เรื่องทำอาหารเป็ด การจัดการเรื่องกระจายอาหารเป็ด การจัดการวัตถุดิบคงคลัง (พลาสติกเก็บไม่ได้ ราเกิดสารพิษจากรา ฯลฯ) การทำบัญชี การวิเคราะห์ความเสี่ยง การบริหารการผลิต ฯลฯ บรรดาความต้องการเหล่านี้ คือ ความรู้ที่สอดคล้องที่ประสานมุ่งที่เป้าเดียวกัน

วิธีคิดข้างต้นเขียนออกมาเป็นผังความสัมพันธ์โยงจากบัญชีรับ-จ่ายชุมชน ให้เห็นสายโซ่ เศรษฐกิจ เป็นโอกาสเศรษฐกิจ (ทั้งในสายโซ่และแทรกกลาง) และศักยภาพที่ต้องพัฒนาเพิ่ม สมมุติมีโอกาสเศรษฐกิจแทรกกลาง 4 ชนิด ขนาดเศรษฐกิจบอกได้จากขนาดของลูกศร โดยขนาดเรียงตามเศรษฐกิจที่ 4,1,3 และ 2 ตามลำดับ จากโอกาสเศรษฐกิจทั้ง 4 เราวิเคราะห์ว่า ต้องพัฒนาศักยภาพ 5 อย่าง รองรับศักยภาพที่ 2 น่าสนใจที่สุด เพราะเป็นศักยภาพที่เศรษฐกิจ ทั้ง 4 ต้องการ รองลงมาคือ 1 เพราะตอบสนองเศรษฐกิจใหญ่ 3 ลำดับแรก (4,1 และ 3) จากนั้นไล่ลำดับ 4,3 และ 5 การวิเคราะห์ได้เช่นนี้ ทำให้เราวางแผนพัฒนาอาชีพในพื้นที่ได้ แผนพัฒนา จะมีทั้งการเพิ่มความรู้และทักษะให้คน และพัฒนา “ศักยภาพ” ของพื้นที่

ที่ผ่านมา นั้น การส่งเสริมอาชีพของประชาชนดำเนินการโดยหน่วยงานที่เราเรียกว่า “เป็นแห่ง” ของรัฐ เช่น กรมปศุสัตว์มาสอนเรื่องเลี้ยงเป็ด กรมแรงงานสอนเรื่องเย็บพรมเช็ดเท้า กรมส่งเสริมสหกรณ์ฯ สอนเรื่องทำกล้วยฉาบ เรื่องที่ต่างกันนี้มีผู้เรียนอยู่กลุ่มเดียว คือ แม่บ้านที่มีหน้าที่ถูกเกณฑ์มาลงชื่ออบรม ส่วนมากมารับการอบรมเรื่องการผลิตมากกว่ามาขาย หน่วยงาน มาอบรมให้หมดงบประมาณประจำปีแล้วก็จากไป การทำอาชีพของชาวบ้านจึงมีแต่ความหวัง (ที่หวังไม่ได้) จากการลงทุน บางครั้งเริ่มด้วยการก่อสร้างอาคารโรงเรียนก่อนด้วยซ้ำ เราจึงเห็น โครงสร้างพื้นฐานทั้งร่างผลาญภาษีจำนวนมาก

สรุป

การมี “สัมมาชีพเต็มพื้นที่” เป็นความใฝ่ฝันของทุกสังคม “สัมมาชีพ” คือ การทำอาชีพ ที่ไม่เบียดเบียนสังคมและสิ่งแวดล้อม “เต็มพื้นที่” หมายความว่า ทุกคนมีอาชีพ ดังนั้น หากเกิด สัมมาชีพได้เต็มพื้นที่ ก็จะทำให้เกิดความสงบสุขพร้อมการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมไม่สงบสุขเพราะมี ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาเศรษฐกิจเกิดจากโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรการผลิตและ

ความสามารถในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิต ปัญหาสังคมซับซ้อนกว่านั้นเพราะ ส่วนหนึ่งเป็นผล
พวงจากปัญหาเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาจากการศึกษา และหลายส่วนเกิดจากการไม่มี
สติปัญญารู้เท่าทันการโจมตีจากภายนอก (ชาตภูมิคุ้มกัน) หากสามารถทำให้เกิดสัมมาชีพแก่ทุก
คน (เต็มพื้นที่) ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมก็จะลดลงมาก

พื้นที่ต้องพัฒนาไปสู่สภาวะใหม่ คือ การเป็น “ชุมชนเรียนรู้ (Learning Community)”
โดยมีกิจกรรมทางปัญญาร่วมกัน วิธีการคือ หาปัญหาใกล้ตัวมาเรียนรู้เหตุแห่งปัญหา แล้วร่วมกัน
หาทางออก และปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหา ปัญหาใกล้ตัว คือ “ทุกข์” การรู้เหตุแห่งปัญหาคือ
“สมุทัย” การหาทางออกและปฏิบัติการแก้ปัญหาคือ “มรรค” เพื่อให้เป็นสภาวะไม่มีทุกข์จาก
ปัญหา หรือ “นิโรธ” ทั้ง 4 กระบวนการนี้คือ การวิจัยที่มีโจทย์จริง มีผู้ได้รับผลกระทบ (ทุกข์)
จริง และมีการเอาผลวิจัยไปใช้จริง ซึ่งจะสำเร็จได้เมื่อชุมชนเป็นผู้ทำวิจัยเอง สิ่งที่ชุมชนได้ คือ
เครื่องมือและกระบวนการทางปัญญาในการแก้ปัญหา หากทำร่วมกันเต็มพื้นที่ ชุมชนนั้นก็จะเป็น
“ชุมชนเรียนรู้” ได้ไม่ยาก จากนั้นการจัดการเศรษฐกิจและสังคมอย่างชาญฉลาดก็จะเกิดได้เองใน
พื้นที่

บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

1. ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านดอนเงิน ตำบลดอนเงิน
อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน มีพื้นที่ประมาณ 36
ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 22,500 ไร่ แบ่งเขตการปกครองพื้นที่ออกเป็น 15 หมู่บ้าน มี
จำนวนครัวเรือน 1,784 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 7,145 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย
198 คน/ตารางกิโลเมตร

2. อาณาเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดกับตำบลหัวนาคำ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดกับตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดกับตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม
ทิศใต้ มีอาณาเขตติดกับตำบลโพหนอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

3. เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน มีหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน
จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 เขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	เนื้อที่ (ไร่)	ระยะทางห่าง จากอบต. (ก.ม.)	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	บ้านคำ	2,110	1.5	นายสุพรรณ บุดรวงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
2	บ้านหัวหนอง	1,095	0.8	นายวรรณชัย จันทะเข้	ผู้ใหญ่บ้าน
3	บ้านหนองแวง	1,068	0.8	นางเพชร ลิ้มประสูติ	ผู้ใหญ่บ้าน
4	บ้านโนนสำราญ	1,060	2	นายสุพิน กองแสน	ผู้ใหญ่บ้าน
5	บ้านดอนเงิน	1,060	0.5	นายสมนึก ไครวีชัย	ผู้ใหญ่บ้าน
6	บ้านแฝก	645	2	นายสำราญพันเทศ	ผู้ใหญ่บ้าน
7	บ้านสะอาด	824	1.5	นายสมจิต ภูสมพงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
8	บ้านค้อ	1,508	4	นายประยงค์ รัตนทิพย์	ผู้ใหญ่บ้าน
9	บ้านหนองไม้ตาย	685	6	นายนรินทร์ เหล่าบุรี	ผู้ใหญ่บ้าน
10	บ้านโนนสูงน้อย	872	4	นายบุญเถียร ศรีกระแจะ	ผู้ใหญ่บ้าน
11	บ้านโนนศรีชัยสว่าง	850	3	นายไสว สนวนเส	ผู้ใหญ่บ้าน
12	บ้านแฝก	2,110	2	นายสมเทศ โพธิยา	ผู้ใหญ่บ้าน
13	บ้านโนนดินแดง	297	3	นายมัตติชัย แสนเมือง	ผู้ใหญ่บ้าน
14	บ้านคำสามัคคี	2,023	1.5	นายสุวิทย์ บุดรวงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
15	บ้านโนนสว่าง	963	2	นายชาญชัย แสนวัง	ผู้ใหญ่บ้าน

4. ประชากร

ตำบลดอนเงิน มีประชากรทั้งหมด 7,147 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 198 คน/ตร.

กม. รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประชากรตำบลตอนเงิน

หมู่ที่	บ้าน	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวม (คน)
			ชาย	หญิง	
1	บ้านผำ	225	443	439	882
2	บ้านหัวหนอง	121	246	243	489
3	บ้านหนองแวง	142	273	265	538
4	บ้านโนนสำราญ	88	176	187	363
5	บ้านตอนเงิน	71	152	151	303
6	บ้านแฝก	109	183	213	496
7	บ้านสะอาด	122	223	245	468
8	บ้านค้อ	146	332	310	642
9	บ้านหนองไม้ตาย	102	204	209	413
10	บ้านโนนสูงน้อย	86	177	187	364
11	บ้านโนนศรีชัยสว่าง	56	114	120	234
12	บ้านแฝก	171	297	355	652
13	บ้านโนนดินแดง	35	77	63	140
14	บ้านผำสามัคคี	217	432	454	886
15	บ้านโนนสว่าง	93	187	190	377
	รวม	1,784	3,516	3,631	7,147

5. ด้านการศึกษา

จำนวนสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ตำบลตอนเงิน มีทั้งหมด 6 แห่ง แยกได้ดังนี้

5.1 ระดับมัธยมศึกษา มี 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสอนถึงระดับ ม. 3 และโรงเรียนตอนเงินพิทยาคาร เปิดสอนระดับ ม.1-6

5.2 ระดับประถมศึกษา มี 5 แห่ง ได้แก่

5.2.1 โรงเรียนบ้านค้อ หมู่ 8 มีจำนวนนักเรียน 85 คน

5.2.2 โรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ หมู่ 6 มีจำนวนนักเรียน 210 คน

5.2.3 โรงเรียนบ้านสะอาดตอนเงิน หมู่ 5 มีจำนวนนักเรียน 58 คน

5.2.4 โรงเรียนจินดาอารมณ หมู่ 3 มีจำนวน นักเรียน 75 คน

5.2.5 โรงเรียนบ้านผำ หมู่ 14 มีจำนวน นักเรียน 149 คน

5.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนสำราญ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านโนนสำราญ มีจำนวน นักเรียน 76 คน

6. ด้านสาธารณสุข

มีสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ตำบลคอนเงิน จำนวน 2 แห่ง คือ

6.1 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแฝก ตั้งอยู่บ้านแฝก หมู่ที่ 6

6.2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองแวง ตั้งอยู่ที่บ้านหนองแวง

หมู่ที่ 3

7. ด้านศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีบางส่วนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ความเชื่อถือ ประเพณีในสมัยก่อนยังคงมีอยู่ และมีอิทธิพลทางจิตใจของประชาชนในพื้นที่ มีวัดในเขตพื้นที่ จำนวน 12 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง

8. วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

8.1 ประเพณีสงกรานต์ เดือนเมษายน ของทุกปี

8.2 ประเพณีบุญบั้งไฟ (บ้านผำ) ประมาณเดือนพฤษภาคม ของทุกปี

8.3 งานบุญเดือนหก ประมาณเดือนพฤษภาคม ของทุกปี

8.4 การทอเสื่อกกของกลุ่มแม่บ้าน

9. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ป่าไม้ พื้นที่ตำบลคอนเงิน มีสถานที่ธรรมชาติเหมาะสมสำหรับจัดทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ป่าโคกไร่ ใช้ปลูกป่าและเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติ

ดิน มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย น้ำซึมได้เร็วขาดแร่ธาตุที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของพืช บางพื้นที่เป็นดินเค็มจนพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้

แหล่งน้ำ เนื่องจากที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงินเป็นที่ดอน ทำให้ขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำ ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร อุปโภคและบริโภค แหล่งน้ำใต้ดิน มีคุณสมบัติเป็นน้ำกร่อยค่อนข้างเค็ม เนื่องจากใต้ดินมีเกลืออยู่มาก

10. ด้านการประกอบอาชีพ

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 1,290 ครัวเรือน อัตราค่าแรงงานในหมู่บ้าน 150 บาท ประชากรมีรายได้

เฉลี่ย 33,307 บาท/คน/ปี มีรายได้หลักจากการทำนา ทำสวน ปลูกพืชไร่ เป็นต้น

การทำนา ได้แก่ การปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ซึ่งปลูกไว้รับประทานและขายเป็นส่วนใหญ่

การปลูกพืชไร่ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง เป็นการปลูกเพื่อขาย

การปลูกพืชสวน ได้แก่ พริก ถั่วฝักยาว มะเขือ อื่น ๆ ซึ่งปลูกไว้รับประทานในครัวเรือนและขายเป็นบางส่วน

การปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล และสวนป่า ได้แก่ มะม่วง มะขาม กล้าย มะพร้าว ยางพารา เป็นการปลูกไว้รับประทานในครัวเรือนและขายเป็นบางส่วน

11. การปศุสัตว์

ได้แก่ การเลี้ยงหมู ไก่เนื้อ ควาย ไข่ เป็ด ปลา เป็นต้น

12. รายได้นอกภาคการเกษตร

นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชาชนบางส่วนได้มีการสร้างอาชีพนอกภาคการเกษตร ได้แก่ การค้าขาย การรับจ้าง เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุวิภา ฤทธิจันทร์ (2550 : 103-104) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไทรน้อย หมู่ที่ 7 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. กระบวนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไทรน้อย หมู่ที่ 7 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พัฒนาการจากความเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความเป็นอยู่ตามวิถีชีวิตของคนในชนบท มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพทางการเกษตรแบบดั้งเดิม คือ ใช้แรงงานคน และแรงงานจากวัวควาย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะเครือญาติและคนใกล้ชิดติดกัน เมื่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คือ เจ้าหน้าที่เคหะกิจเกษตรเข้ามาแนะนำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป เริ่มรู้จักทำปุ๋ยหมัก ทำการเพาะเห็ด ทำน้ำยาล้างจาน และน้ำยาสระผม ขึ้นใช้เอง และนำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกัน รู้จักร่วมคิดร่วมทำ ผลจากการร่วมคิดร่วมทำ ทำให้เกิดผลดีตรงตามความประสงค์ของกลุ่ม จึงรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้น ระยะเวลาแรกรวมตัวกันเป็นครั้งคราว เป็นกลุ่มเฉพาะกิจ มีหัวหน้าแกนนำเป็นผู้ประสานงาน ต่อมาพัฒนาเป็นแบบกลุ่มที่มีองค์ประกอบเป็นระบบ มีประธาน รองประธาน เลขา เภรัญญิก กรรมการ และสมาชิก และเริ่มเติบโตเป็นกลุ่มใหญ่มีการแบ่งงานกันทำ มีการศึกษาหา

ความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมกันแสวงหาแนวทางการพัฒนา ไปสู่กลุ่มธุรกิจชุมชนบนฐานข้อมูลชุมชน คือ คนในชุมชนปลุกกล้วยน้ำว้ากันมาก ได้ผลผลิตมาก เหลือเกินเหลือขายและพยายามลองผิดลองถูกเพื่อแก้ปัญหาแบบชาวบ้านทั่วไป แต่ไม่ได้ผลดีตาม ประสงค์ กลุ่มจึงนำเทคโนโลยีมาใช้ซึ่งได้ผลดีขึ้น สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าเป็นกล้วยน้ำว้าออก วางขายได้ เมื่อความต้องการของตลาดมีมากขึ้นจึงได้พัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้นพร้อมทั้งพัฒนา ระบบกลุ่ม (คน) พัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาสถานที่ เมื่อมีงบประมาณทั้งภายในและภายนอก เข้ามาสนับสนุน จึงทำให้การทำงานของกลุ่มมีกระบวนการดำเนินงานอย่างครบถ้วน และ ดำเนินงานอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มยั่งยืนต่อไป

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา มีปัจจัยที่จูงใจและกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก

ปัจจัยภายใน เกิดจากต้นทุนพื้นฐานทางวัฒนธรรม คนชุมชนนี้เป็นเครือญาติกัน อยู่บ้านใกล้ชิดติดกัน มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน จึงอยู่ร่วมกันด้วยความ สามัคคี ยอมรับนับถือกัน ผู้ใดมีวิญญูติ คุณวุฒิและฐานะการเงินดี ก็จะยกย่องให้เป็นผู้นำหรือ แกนนำ ซึ่งแต่ละคนที่ได้รับการยกย่องแล้วแต่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำได้อย่างดี สามารถรวมคนในชุมชนร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ประกอบกับชุมชนที่มีการประกอบ อาชีพทางการเกษตรเหมือนกัน เมื่อมีปัญหาจากการประกอบอาชีพก็จะช่วยกันคิดแก้ปัญหา และ พยายามใช้ผลผลิตที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด นำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูป มีการ ปรับปรุงวิธีการแปรรูปให้ดีขึ้น ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย จึงร่วมกันลงทุนเป็นทุนภายใน

จากการดำเนินงานผลงานสำเร็จตามความต้องการ เป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหา และการปรับปรุง ไปสู่การ พัฒนาที่ต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอก กลุ่มได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากภายนอกทั้งภาครัฐและ เอกชน ด้านความรู้ งบประมาณ และนโยบายประชาสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม แหล่งสื่อ ต่าง ๆ กลุ่มอื่น ๆ ที่มีกิจกรรมประเภทเดียวกันก็เป็นแรงกระตุ้นที่กลุ่มต้องปรับปรุงแข่งขันอยู่ เสมอ ประการสุดท้ายปัจจัยภายนอกที่เป็นขวัญกำลังใจให้คณะกรรมการและสมาชิก คือ รางวัล ที่ได้รับ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ มุ่งมานะพยายามจะพัฒนากลุ่มให้ยั่งยืนและก้าวหน้า ต่อไปอีก

สรุป ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ภาพรวมประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) การบริหารจัดการ (Management) ซึ่งผู้ศึกษาคำนี้ถึง เพราะเป็น องค์ประกอบที่กระตุ้นการพัฒนา

วิชาภรณ์ พิรุณ (2553 : 90-93) ได้ศึกษาระบวนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ ตามอัยยาศัย สวนยายเข้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย

สรุปได้ว่า

1. สภาพปัจจุบันปัญหาของแหล่งเรียนรู้ตามอัยาศัย สวนยายเฮ้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

1.1 จุดแข็ง ภายในบริเวณบ้านโนนจาน ที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ตามอัยาศัยสวนยายเฮ้านั้น ชาวบ้านในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มการนำเอาสมุนไพรที่อยู่รอบ ๆ ตัว มาแปรรูปเพื่อออกจำหน่ายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

1.1.1 กลุ่มแปรรูปสมุนไพร การนำสมุนไพรมาทำเป็นลูก

ประคบ นำสมุนไพรตากแห้งแล้วบรรจุห่อ เช่น หญ้าหวาน ชะอม มะตูม การบดละเอียด บรรจุห่อ เช่น วานชักมตลูก บอระเพ็ด มะรุม ขมิ้นชัน หรือบรรจุในรูปแบบของแค็บซูล เช่น อบเชย บอระเพ็ด ฟ้าทะลายโจร มะรุม เป็นต้น ซึ่งการแปรรูปสมุนไพรออกจำหน่ายนั้น สามารถทำเป็นอาชีพได้ โดยมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงที่ และบางส่วนก็นำไปจำหน่ายเองในตัวเมืองใหญ่ ๆ

1.1.2 กลุ่มผลิตตุ๊กตาจากผักตบชวา เพื่อออกจำหน่ายได้ผลผลิตดีเช่นกัน

1.1.3 พื้นที่มีลำคลอง เหมาะแก่การทำนา ทำให้ได้ข้าวหอมมะลิ 105 ที่มี

คุณภาพดี

1.1.4 คนชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

จากพลังของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และแหล่งเรียนรู้ตามอัยาศัย อยู่ไม่ไกลจากชุมชน มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สะดวก เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนา ประกอบกับ ชุมชนก็เห็นความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เห็นคุณค่าให้การร่วมมือตลอดเวลา ให้การสนับสนุน ชุมชนให้การช่วยเหลือ โดยมีการร่วมมือกันทั้งวัด โรงเรียนและด้วยพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตทุ่งกุลาร จึงทำให้มีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามาให้การช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา เช่น มหาวิทยาลัยอีสาน ได้เข้าไปอบรมผู้นำชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชาวบ้านมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา คนชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้สวนยายเฮ้า เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน มีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การดำเนินกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ นำเอากิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

1.2 จุดอ่อน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ภายในชุมชนได้ร่วมกันแปรรูปสมุนไพรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อออกจำหน่าย จึงทำให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ต้องออกไปส่งหรือออกไปจำหน่ายสมุนไพร หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้น ทำให้ลูกหลานต้องอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย จึงเป็นภาวะเสี่ยงในปัญหาต่าง ๆ เช่น

1.2.1 เกิดปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น

1.2.2 ภาวะเสี่ยงการติดยาเสพติด หรือการพนัน ทำให้เป็นเด็กก้าวร้าว

1.2.3 เด็กเสพเทคโนโลยีมากเกินไป ได้รับวัฒนธรรมที่ไม่ดีจากสื่อ

1.3 โอกาสในการพัฒนา ปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้ และจดจำ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบันที่เป็นอยู่ และเพื่อความสะดวกสบาย แหล่งเรียนรู้ตามอัยาศัยสวนยายเข้า ได้คงความเป็นเอกลักษณ์ธรรมชาติในตัวของมันเอง การจัดการเรียนรู้ให้เนียนไปกับธรรมชาติ โดยการจัดการเรียนรู้ให้กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ให้อยู่รอด อยู่ดี อยู่เย็น เพื่อให้เกิดความสุข ความสำเร็จ เป็นประโยชน์ให้คนรุ่นใหม่ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ ได้พบเจอกับธรรมชาติจริง ๆ ได้สัมผัสท้องทุ่ง ต้นไม้ ใบหญ้า สัตว์ สิ่งมีชีวิต ที่อยู่คู่กับเรามา ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงระบบนิเวศ จะได้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ไม่เอาเปรียบธรรมชาติเพียงอย่างเดียว โดยเป็นผู้รับเพียงอย่างเดียว ซึ่งแหล่งเรียนรู้สวนยายเข้าได้มีการฟื้นฟูธรรมชาติให้กลับคืนมาสู่สังคมชนบทอีกครั้งหนึ่ง เป็นการดึงธรรมชาติกลับคืน ซึ่งจะสวนกระแสกับในปัจจุบันนี้ มีการพัฒนาโดยการทำลายระบบนิเวศน์ แหล่งเรียนรู้ “สวนยายเข้า” จะเป็นการพัฒนาที่คงสภาพธรรมชาติเอาไว้เป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนกลับมาสู่วิถีแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากเหง้าของวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น

1.3.1 การปลูกพืช โดยการนำไม้พื้นถิ่นที่หายากมาปลูก

1.3.2 การแบ่งพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่

1.3.3 การทำนาโดยวิถีธรรมชาติ

1.4 ข้อจำกัดในการพัฒนา นอกจากผู้จัดแหล่งเรียนรู้ มีความต้องการที่จะช่วยเหลือเยาวชนลูกหลานที่อยู่ในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงให้ได้รับการเติมเต็มในกระบวนการเรียนรู้และทักษะชีวิต เพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ให้อยู่รอด อยู่ดี อยู่เย็น เพื่อให้เกิดความสุข ความสำเร็จ เป็นประโยชน์ ให้เยาวชนปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ จุดประสงค์อีกประการหนึ่ง คือผู้จัดการเรียนรู้ต้องการตอบแทนคุณบ้านเกิด เพื่อเป็นตัวอย่างในการปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด ปลูกฝังทักษะชีวิต เพื่อให้เยาวชนได้นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตต่อไป แต่ด้วยเหตุที่ผู้จัดแหล่งเรียนรู้ไม่ได้อยู่ประจำในสถานที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ จึงทำให้การดูแลแหล่งเรียนรู้มีข้อจำกัด เช่น

1.4.1 การปรับภูมิทัศน์ขาดความต่อเนื่อง

1.4.2 การบำรุงรักษาดูแลต้นไม้

1.4.3 การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในสวนขาดการต่อเนื่อง

2. กระบวนการในการจัดการศึกษาตามอัยาศัย แหล่งเรียนรู้ สวนยายเข้า

บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานการเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการในการศึกษากระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ของแหล่งเรียนรู้สวนยายเฮ้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ขั้นที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้สวนยายเฮ้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ขั้นที่ 3 ประเมินผลการศึกษาระบวนการจัดการศึกษาตามอัยาศัยแหล่งเรียนรู้สวนยายเฮ้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ว่าที่ ร.ต.หญิงทิวพร จุมศรีสิงห์ (2553 : 138-139) ได้ศึกษาการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรี 4 กิจกรรม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านการศึกษาพื้นฐาน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษาพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า จัดให้มีแบบเรียนและสื่อไว้บริการอย่างเพียงพอ การจัดประชาสัมพันธ์รับสมัครนักศึกษาการศึกษาพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า หลักสูตร/กิจกรรมตรงตามความต้องการ และสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพจัดการเรียนการสอนเพื่อที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง มีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนวิชาชีพ

3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีการเชิญวิทยากรจากภาคีเครือข่ายร่วมจัดอยู่ในระดับมาก เนื้อหาสอดคล้องกับสถานการณ์ และความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก

4. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยระดมและใช้ทรัพยากรในชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม อยู่ในระดับมาก จัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม

ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ประสานแผนการดำเนินการร่วมกับ เครือข่าย

สุภาพร มากแจ้ง (2548 : 75-84) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของคนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและ ยั่งยืน การศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัด สมุทรปราการ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นเครื่องมือ สำคัญ ส่งให้รูปแบบวิสาหกิจชุมชน ชุมชนปากคลองบางปลากดมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้าน ลักษณะของความเป็นวิสาหกิจชุมชน และความเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. บริบทของชุมชน

ตำบลปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมถึง เพราะติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีคู คลอง จำนวนมาก และอยู่ติดกับอ่าวไทย สภาพดินเป็นดินเค็มไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ประชากรส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ในลักษณะกลุ่มชุมชนเมือง มี การรวมกลุ่ม ในชุมชนเป็นชุมชนย่อยได้แก่ ชุมชนคลองป้อม ชุมชนนครทอง ชุมชนธนากร ชุมชน สามแยกเจดีย์ และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านเจดีย์ อาชีพหลัก ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างใน โรงงานอุตสาหกรรม

2. ผลการพัฒนาในรูปแบบการจัดการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.1 รูปแบบวิสาหกิจชุมชน ชุมชนปากคลองบางปลากด ลักษณะสำคัญของ ความเป็นวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ขึ้น กล่าวคือ นอกเหนือจากลักษณะสำคัญที่เป็นจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การที่ชุมชนเป็นเจ้าของและ เป็นผู้ดำเนินงาน การมีทรัพยากรและผลผลิตมาจากชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นจุดแข็ง แล้ว หลังการวิจัยและพัฒนาพบว่า วิสาหกิจชุมชนเริ่มมีการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของ ชุมชน มีการพัฒนาวัตถุดิบ นอกจากนั้นยังมีการคิดค้นวิธีการ และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ นอกจากนั้น ลักษณะของความเป็นวิสาหกิจชุมชนในด้านการพึ่งตนเองและมีรายได้ ยังได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์มีช่องทางตลาดเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อันส่งผลต่อความน่าเชื่อถืออันเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างรายได้

2.2 ผลการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต

การพัฒนากลุ่มผู้ผลิตโดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้เห็นความสำคัญของเครือข่าย และเรียนรู้ร่วมกันโดยการจัดการ

ของเครือข่าย สามารถพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะสำคัญของการเป็นวิสาหกิจ และความเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

2.2.1 ระบบการบริหารจัดการเครือข่ายการผลิต เป็นผลจากการดำเนินการวิจัยที่จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งการเรียนรู้ภายในและภายนอกวิสาหกิจชุมชน การเรียนรู้ภายในเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง โดยการนำประสบการณ์ที่มีประโยชน์ต่อเครือข่ายในด้านต่าง ๆ เช่น การตลาด การผลิต และการบริหารจัดการมาขยายผลแก่สมาชิกในเครือข่ายการเรียนรู้ภายนอกเครือข่าย มีการเข้ารับการอบรมประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน

2.2.2 ระบบการบริหารจัดการเครือข่ายด้านการตลาด เครือข่ายการตลาด เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เป็นจุดอ่อนของทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาเครือข่ายการตลาดของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนปากคลองบางปลากด ให้มีแหล่งจำหน่ายทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยในระดับชุมชน เช่น การฝากขายร้านค้า การขายส่ง การขายปลีก ในระดับท้องถิ่นเช่น สถานที่ท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายสินค้าของจังหวัด และในระดับประเทศ เช่น งานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ

2.2.3 ระบบการบริหารการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ การบริหารพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนปากคลองบางปลากด เป็นผลจากการพัฒนาความเป็นเครือข่ายในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับองค์กรภาครัฐ จากการที่ได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ทำให้กลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับรู้แนวทางการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และแนวทางในการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตรฯ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

2.2.4 ระบบการบริหารจัดการเครือข่ายออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ความต้องการในการได้รับความช่วยเหลือในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์มีในทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งยังหากฎผลไม่ชัดเจนนักในด้านการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามพบว่า กระบวนการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ให้ความสนใจและเห็นความจำเป็นในการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มีความรู้เกี่ยวกับการขอความร่วมมือ การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม ขอบทุน/งบประมาณจากเทศบาลพระสมุทรเจดีย์ การขอวิทยากรในการให้ความรู้ และใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงภายในเครือข่ายและระหว่างเครือข่ายโดยการอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน

2.2.5 ระบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ ก่อนการดำเนินการวิจัย

และพัฒนาได้ศึกษาพบว่า ลักษณะสำคัญของความเป็นวิสาหกิจชุมชน ในด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ เป็นจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนในชุมชนปากคลองบางปลากด ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการพัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้เป็นพิเศษ โดยมีความเชื่อว่าเครือข่ายการเรียนรู้เป็นแกนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุกระบบกิจกรรมสำคัญที่ใช้ในการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ตลอดจนการประสานงานให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

2.2.6 ระบบการบริหารจัดการเครือข่ายข้อมูล การประสานงาน

ภายในกลุ่มผลิตภัณฑ์ ภายในเครือข่ายมีการประสานงานสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้อมูลทางราชการและข้อมูลอื่น ๆ ทั่วไป โดยมีการประสานงานผ่านหน่วยงานภาครัฐ โดยเกษตรอำเภอ และพัฒนากร ผ่านองค์กรท้องถิ่นโดยเทศบาลตำบลพระสมุทรเจดีย์ และการประสานงานผ่านนักวิชาการศึกษาวิจัย ส่งผลให้เกิดความเคลื่อนไหวในหน่วยงานของรัฐที่ให้ความสำคัญในเรื่องข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น

2.3 ผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรเพื่อการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในชุมชนปากคลองบางปลากด นับว่ายังอยู่ในระยะเริ่มต้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากเครือข่ายและองค์กรภายนอก ดังนั้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนับว่าเป็นแรงกระตุ้นอย่างมากที่ส่งผลให้หน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาคเกิดความเคลื่อนไหว ดังจะเห็นได้จากการร่วมกิจกรรม ของหน่วยงานในองค์กรระดับต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่มีมากขึ้น กระบวนการที่นำไปสู่การสร้างความร่วมมือในองค์กรต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมวิสาหกิจ ได้แก่ การประสานงานและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ผลการพัฒนาความผูกพันร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

ลักษณะความผูกพันร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย พิจารณาจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความตระหนักแก่กลุ่มผลิตภัณฑ์ เห็นได้จากความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลของตนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ ก่อนการดำเนินการวิจัยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ค่อยเต็มใจในการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วม

กิจกรรม ต่างบ่ายเบียงต่อรองเกี่ยวกับกำหนดการประชุมโดยอ้างเหตุผลเรื่องภาระหน้าที่และไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งแรกและครั้งต่อมา เห็นได้ว่าทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง

4. ผลการพัฒนาเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน

ผลการพัฒนา มีความร่วมมือกันในเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองในด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ การตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การผลิต ให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ หน่วยงาน/แหล่งที่ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ การบริหารจัดการ มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความมั่นคงทางอาชีพก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอในการเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาเพื่อการสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลัง มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกันในระบบภาคี ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ประชาชน ชุมชน

ฉวีวรรณ ปานซี และคณะ (2548 : 97-103) จากรายงานการวิจัยและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพทำขนมโบราณชุมชนกุฎีจีน ได้สรุปผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สรุปรียบทชุมชนกุฎีจีนและการผลิตขนมโบราณ พบว่าชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์ นิการโรมันคาทอลิก ภายในชุมชนมีสถานที่สำคัญคือโบสถ์ขางตากรู้ส หรือวัดขางตากรู้ส ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นจุดเด่นของชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชนภายในเป็นลักษณะทางกายภาพเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีการกระจายเส้นทางออกจากบริเวณใจกลางคล้ายใยแมงมุม ชุมชนมีลักษณะปิด สภาพบ้านเรือนค่อยข้างกระจุกตัวหนาแน่น ลักษณะอาคารเป็นอาคารไม้ บางส่วนเป็นอาคารไม้ครึ่งตึก สภาพแวดล้อมหนาแน่นไปด้วยอาคารบ้านเรือน ไม่มีที่ว่างสำหรับปลูกต้นไม้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการทำขนมฝรั่งกุฎีจีน ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง และมีขนมกุสร้ง และขนมกวยตัส ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของคนภายนอก การผลิตขนมโบราณทั้ง 3 ชนิดยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงสูตร ยังคงเป็นแบบดั้งเดิม

ขั้นตอนที่ 2 สรุปรวิธการถ่ายทอดการทำขนมโบราณจากอดีตถึงปัจจุบัน

วิธการถ่ายทอดการทำขนมโบราณในอดีต จะไม่มีการสอนเป็นขั้นตอนจะให้ลูกหลานที่อยากทำเรียนรู้โดยการดูและฝึกปฏิบัติเป็นลูกมือ เนื่องจากคนโบราณจะหวงสูตรขนม ส่วนวิธการถ่ายทอดการทำขนมในปัจจุบัน ผู้ผลิตส่วนใหญ่ยินดีที่จะถ่ายทอดให้คนภายนอกชุมชนหรือถ่ายทอดให้นักศึกษา แต่การทำขนมฝรั่งค่อนข้างยากและละเอียดอ่อนต้องอาศัยเครื่องมือ

เฉพาะอย่าง เช่น เตาอบ พิมพ์ขนม จึงไปทำที่อื่นไม่ได้ต้องทำที่บ้านผู้ผลิตเท่านั้นและบางบ้านก็ไม่ต้องให้เข้าไปทำอาจจะยังมีความหวงวิชาอยู่ ส่วนขนมกุสร้งและกวยตัสผู้ผลิตยินดีที่จะสอนให้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาเข้าไปหัดทำขนมฝรั่งกุฎีจีนในชุมชนที่บ้านที่ 2 และได้เชิญวิทยากรที่ผลิตขนมกุสร้งและกวยตัสไปสอนนักศึกษาโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์และผู้สนใจ ซึ่งวิทยากรทั้ง 2 ท่านก็ได้ถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษาและบอกเคล็ดลับในการทำขนมให้ด้วย นักศึกษาก็สามารถรับการถ่ายทอด และทำขนมได้ มีปัญหาที่ตัวนักศึกษาที่จะฝึกปฏิบัติต้องเป็นนักศึกษาที่สนใจทำจริง ๆ ซึ่งก็มีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่จะต้องเป็นผู้พัฒนาขนมต่อไป ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการนัดหมายระหว่างวิทยากรและนักศึกษา จะมีเวลาวางตรงกันยากมาก กว่าจะนัดหมายได้ก็ต้องนัดหลายครั้งจึงจะได้วันว่างตรงกัน ซึ่งวิทยากรก็ถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษาปฏิบัติได้อย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 สรุปการวิเคราะห์ความพึงพอใจและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อขนมโบราณ สรุปได้ว่าผู้บริโภคเคยรู้จักได้ยินชื่อและรับประทานขนมฝรั่งกุฎีจีนมากที่สุดขนมกวยตัสรองลงมา ขนมกุสร้งคนรู้จักน้อยที่สุด จากการให้ผู้บริโภคชิมขนมทั้ง 3 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคชอบรสชาติของกวยตัสมากที่สุด ขนมฝรั่งรองลงมา ขนมกุสร้งน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 สรุปการวิเคราะห์การพัฒนาการผลิตและจำหน่ายขนมโบราณ ผลปรากฏว่าขนมฝรั่งกุฎีจีนไม่มีการพัฒนาสูตรเพราะสูตรเหมาะสมดีแล้ว ส่วนขนมกุสร้งและกวยตัสมีการทดลองสูตรแต่ผู้บริโภคยังไม่ค่อยพึงพอใจในรสชาติ แต่ส่วนใหญ่ชอบรสชาติขนมกวยตัสมากกว่าขนมกุสร้ง ด้านการจำหน่าย ขนมฝรั่งกุฎีจีนส่วนใหญ่ผู้ขายจะรับซื้อจากเจ้าประจำ ส่วนการจำหน่ายขนมกุสร้งและกวยตัส จะมีข้อจำกัดคือ ขนมกุสร้งจะทำเฉพาะเดือนธันวาคมเท่านั้น เนื่องจากเป็นขนมเทศกาลคริสต์มาส แต่ขนมกวยตัสจะจำหน่ายทุกวันที่บ้านผู้ผลิตในชุมชนซึ่งมีเพียง 2 ร้าน และมีจำหน่ายนอกชุมชนเพียงร้านเดียว จึงทำให้ผู้บริโภคไม่ค่อยรู้จักขนมทั้ง 2 ชนิดนี้

ขั้นตอนที่ 5 สรุปการจัดการความรู้ในการสืบทอด เพิ่มมูลค่า และเผยแพร่ขนมโบราณ สำหรับขนมฝรั่งกุฎีจีน สูตรของขนมเหมาะสมดีแล้ว จึงได้มีการเพิ่มมูลค่าโดยการให้นักศึกษาออกแบบกล่องใส่ขนม ส่วนขนมกุสร้งได้มีการเติมน้ำแครอทลงไปในแป้งตามส่วนผสมของน้ำในสูตรเพื่อเพิ่มคุณค่าทางอาหาร ขนมกวยตัสได้พัฒนาหน้าขนมเป็นหน้าเค็ม ซึ่งมีส่วนผสมของหน้าเค็มคล้ายไส้ไก่ของกะหรี่ปั๊บ และได้ให้นักศึกษาออกแบบกล่องใส่ขนม ทั้ง 2 ชนิด เพื่อเพิ่มมูลค่าของขนม และในการเผยแพร่การทำขนมโบราณ คณะผู้วิจัยได้จัดทำสื่อประเภทจุลสารและ VCD และนำเข้าไปเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ความรู้การทำขนมโบราณของชุมชนกุฎีจีน และได้นำความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) คือจากผู้ผลิตนำมาจัดการ

ความรู้ให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge) โดยห้องสมุดของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จะดำเนินการนำจุลสารและ VCD เผยแพร่โดยตรงให้ผู้สนใจทราบต่อไป

พจนา เอื้องไพบูลย์ (2546 : 252-255) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการศึกษาแบบพหุกรณี พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนบ้านตำโน ในภาคเหนือ ชุมชนบ้านบุหยัง ในภาคกลาง และชุมชนบ้านโนนรัง-บุรพาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังนี้

1. สภาพชุมชนของกรณีศึกษา มีความแตกต่างกันตามสภาพทางภูมิศาสตร์พบว่า

1) กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการคิดและปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาด้านนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคมชุมชนให้ดีขึ้นและมีความสมดุล ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ การทบทวนความยากลำบากในชีวิต การตรวจสอบถึงสาเหตุวิกฤตของกลุ่มแกนนำชุมชน กระตุ้นคนในชุมชนได้ความตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน การหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามทางเลือก การประเมินผลย้อนกลับ การพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นและการบูรณาการเข้าสู่ชีวิต 2) ผลที่ได้จากการคิดและปฏิบัติของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้เนเวศของชุมชน คือ ทรัพยากรป่า ดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพมีความสมบูรณ์ขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นและมีความมั่นคงขึ้น โดยผลผลิตทางการเกษตรกรรมดีขึ้นและมีมากขึ้น 3) กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงกิจกรรมการเรียนรู้หลายลักษณะร่วมกันที่ทำให้ศักยภาพของชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การสนทนา พบปะหารือ และประชุม การสังเกตผลของกิจกรรม การถ่ายทอดภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน การฝึกอบรมและดูงานในพื้นที่จริง การเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ และการเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ของชุมชน นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านประเพณีและพิธีกรรม นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญสำหรับชุมชนที่มีวิถีชีวิตพึ่งพิงกับป่าธรรมชาติ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เซฟเฟอร์ (Sheffer. 1990 : 64-66) ได้ศึกษาเรื่องการจัดองค์การและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมขององค์การการศึกษาต่อเนื่องระดับสูง ได้ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาแอตแลนติกตอนกลางของสหรัฐอเมริกา พบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับองค์การและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์เป็นรูปแบบครบวงจร มีส่วนประกอบ 7 ส่วน คือ สภาพแวดล้อม การคัดเลือก การมีโอกาสดทางการศึกษา การเป็นผู้นำ ความสามารถในการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์การและการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์การขนาดเล็กที่มี

ความสัมพันธ์กับรูปแบบขนาดใหญ่ ซึ่งรวมตัวแปรของการคัดเลือกการมีโอกาสทางการศึกษา การเป็นผู้นำและความสามารถในการเรียนรู้

เจนิซ และเดอซูว์ (Janice Jiggins, Henk de Zeeuw. 1987) ได้ศึกษากระบวนการ และวิธีการพัฒนาเทคนิคเกษตรยั่งยืน เริ่มต้นจาก

1. การสร้างเครือข่ายและสำรวจข้อมูล จากโครงการธูลาเพอร์ซึ่งอยู่ในเขตภูเขาหิมาลัยของอินเดีย โดยการสำรวจกลุ่มทางสังคมในพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย โดยไม่เลือกกว่าเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่และมีการบันทึกข้อมูลของกลุ่มเหล่านี้ว่ามีจำนวนเท่าใดและอยู่ในหมู่บ้านใดบ้าง หลังจากนั้น โครงการก็จัดประชุมในหมู่บ้านและเชิญสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ มาปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับองค์กรชุมชน เป้าหมายวัตถุประสงค์ นโยบาย กิจกรรม กลไกการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้นำธรรมชาติ ผู้นำที่เป็นทางการ ตลอดจนแผนกิจกรรมที่แต่ละองค์กรมีอยู่ ข้อมูลจากการสำรวจจะช่วยชี้แนะว่าแต่ละกลุ่มจะมีบทบาทได้อย่างไรในกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยี การสนับสนุน หรือการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว เช็ก (Czech. 1986)

1.1 สำรวจองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาว่า แต่ละกลุ่ม/องค์กร มีกิจกรรม หรือแนวทางที่หนุนเสริมกันอย่างไร และมีทรัพยากรอะไรบ้าง เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการประสานความร่วมมือและการพัฒนากิจกรรมร่วมกัน โดยอาศัยโครงการที่มีอยู่แล้ว หรือ ควรจะมีการจัดโครงการใหม่ ตลอดจนทำการประเมินบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างมีส่วนร่วม

1.2 เดินสำรวจชุมชนและสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตัวอย่างในฟิลิปปินส์ จากโครงการพัฒนาการเกษตรเขตน้ำฝนที่ไปโคลของฟิลิปปินส์ เด็กนักเรียนในชุมชนได้รับมอบหมายให้ช่วยทำแผนที่ของหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นจากการเดินสำรวจคุ่มบ้านต่าง ๆ แผนที่ของคุ่มบ้าน และความแตกต่างทางสภาพนิเวศการเกษตร หลังจากนั้นในขั้นที่สอง จึงทำการสำรวจตามเส้นตัดขวาง เพื่อดูความลาดชันของพื้นที่และระบบฟาร์มในแต่ละภูมิโนเวศ ในระหว่างการสำรวจช่วงนี้ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวและเจ้าของฟาร์มก็จะมาช่วยสำรวจพืชพรรณแบบแผนการทำเกษตร การใช้ที่ดิน และลักษณะของดิน ฯลฯ นอกจากนี้ กลุ่มชาวบ้านที่ร่วมในการสำรวจยังช่วยกันระดมปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกันด้วย

1.3 สำรวจข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ก่อนที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน คณะทำงานอาจศึกษาจากเอกสารที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่แล้ว ตลอดจนรายงาน แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ สถิติ ฯลฯ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานและระบบนิเวศการเกษตร

1.4 ระดมปัญหา เพื่อช่วยให้สมาชิกชุมชนได้กำหนดปัญหา วิเคราะห์ อธิบาย และทำความเข้าใจปัญหานั้นร่วมกัน เพื่อว่าทุกคนจะได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละคน

1.5 เก็บข้อมูลในชุมชน เป็นการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลโดยสมาชิกชุมชนเองตามหัวข้อที่มีการประชุมของชุมชนได้ทำการตกลงร่วมกันไว้ก่อนล่วงหน้า เพื่อสำรวจประเด็นเกี่ยวกับการเกษตรหรือสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ในการเก็บข้อมูลนี้ไม่จำเป็นต้องมีการทำแบบสอบถามอย่างเป็นทางการ แต่ก็ควรมีการประชุมตกลงกันก่อนการเก็บข้อมูลว่า จะทำการสำรวจข้อมูลอะไรบ้าง

2. เลือกหัวข้อ : สำรวจประเด็นวิจัย เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาหลักอย่างละเอียด ตลอดจนสำรวจทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ขั้นตอนในการเลือกหัวข้อวิจัย/ทดลองมักประกอบด้วยลำดับขั้นดังนี้

2.1 การเลือกกำหนดประเด็นที่เกษตรกรสนใจหรืออยากจะเรียนรู้

2.2 สำรวจภูมิปัญญาพื้นบ้านในด้านเทคนิคที่จะใช้แก้ปัญหาหรืองานวิจัยของเกษตรกรในท้องถิ่น

2.3 รวบรวมเทคนิคต่าง ๆ จากภายนอกชุมชน

2.4 หาข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นวิจัย (จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา จัดทำหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเทคนิคที่จะทดลอง และการตั้งสมมติฐานที่ชัดเจนที่ตรวจสอบได้จากผลการทดลอง)

3. ออกแบบการทดลอง : อาศัยศักยภาพชุมชนในการทดลอง วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ การออกแบบการทดลองที่เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกร และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการออกแบบการทดลองด้วยตัวเอง (ทั้งในเชิงทักษะ การจัดการ และความมั่นใจในตัวเอง) ในกิจกรรมนี้ เราต้องพยายามหาจุดสมดุลระหว่างการสนับสนุนให้เกษตรกรได้เรียนรู้ถึงวิธีการพัฒนาระบบการทดลองและออกแบบการทดลองด้วยตัวเอง กับการใช้แบบการทดลองที่นำไปใช้ได้จริงในขั้นตอนนี้ เราไม่มีกฎเกณฑ์อะไรที่ชัดเจนว่าควรจะทำอย่างไรบ้าง จะมีก็แต่หลักการพื้นฐานว่า ต้องช่วยเกษตรกรปรับปรุงและพัฒนาวิธีการทดลองที่มีหลักเกณฑ์ทางวิชาการที่เชื่อถือได้

4. ทำการทดลอง : ลงมือทำและประเมินผลการทดลอง ในขั้นนี้ เป็นการลงมือทำการทดลองจริง รวมทั้งการวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในการทำการทดลอง การติดตามและการประเมินผลด้วยตัวเอง (เช่น การพัฒนาทักษะ การพัฒนา กลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนกับชุมชนหรือองค์กรภายนอก)

กิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยพัฒนากระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทดลองของเกษตรกรเอง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของการพัฒนาเทคโนโลยีให้กับชุมชนอื่น

5. แลกเปลี่ยนผลการทดลอง : สื่อสารข้อมูล, เผยแพร่, และฝึกอบรม ที่ผ่านมายังไม่ค่อยมีการศึกษาถึงวิธีการที่เหมาะสมในการเผยแพร่ผลการทดลองของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จแล้ว โดยส่วนใหญ่ทีมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรยั่งยืนมักระบุว่า การเผยแพร่เทคโนโลยีเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เมื่อเกษตรกรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนกับเพื่อนบ้านในชุมชน ปัจจัยสำคัญของการเผยแพร่คือ การระดมเครือข่ายต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในช่วงต้นของการทดลองเพื่อให้ทำหน้าที่ช่วยสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ วิธีการที่อาจนำไปใช้เพื่อช่วยเสริมกระบวนการสื่อสารข้อมูลระหว่างเกษตรกรด้วยตนเอง ตลอดจนใช้ในการเผยแพร่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมเกษตรกรได้แก่

- 5.1 การไปเยี่ยมพื้นที่อื่น
- 5.2 การฝึกอบรมโดยวิทยากรเกษตรกร
- 5.3 คู่มือเกษตรกรและสื่อเผยแพร่/อบรม
- 5.4 การอบรมภาคสนาม

6. สานต่อกระบวนการ : ปลูกฝังการพัฒนาเทคโนโลยีให้กับท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถบริหารจัดการโครงการพัฒนาการเกษตรได้เองไม่ใช่สิ่งที่ยาก ไม่เพียงแต่เราต้องริเริ่มกระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนถ่ายทอดทักษะและความรู้ให้กับชุมชน แต่เรายังต้องสานต่อในการสร้างกระบวนการที่ทำให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่อาจนำมาใช้ในการทำงานนี้ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกร สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หรือสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางสถาบันให้กับเกษตรกร โดยการสนับสนุนให้เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำและประเมินผลโครงการวิจัยการเกษตรของนักวิชาการ จัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิชาการ พัฒนาระบบบริหารจัดการในท้องถิ่น เพื่อติดตามผลการทดลองและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี รวมทั้งติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศการเกษตรและผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรในชุมชนเป็นต้น

เคนท์ (Wilken, 1987) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัด สรุปได้ว่าในระบบเกษตรพื้นบ้านหลายแห่งพื้นที่บริเวณขอบแปลงริมรั้วถนนในฟาร์มหรือแม่แตร์มีบ่อ จะใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ แต่ถ้าพื้นที่จำกัดมากเกษตรกรอาจใช้พื้นที่เหล่านี้ปลูกพืชบางอย่างที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น อาหาร สมุนไพร พืชสวนครัว หรือไม้ยืนต้นที่มีระบบรากลึก ซึ่งช่วยยึดดิน ปรับปรุงดิน และเป็นแนวกันลม ในบางครั้งพบว่า เกษตรกรจะใช้ประโยชน์จากทางระบาย

น้ำ หรือปล่อยพื้นที่บางส่วนของฟาร์มให้เป็นป่า หรือธรรมชาติ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของพืช และสัตว์ป่าที่มีประโยชน์

เฟอร์นันเด และวาสเกซ (Grillo Fernandez ,Rengifo Vasquez. 1988) ได้ศึกษา เกษตรวัฒนธรรมในประเทศเปรู พบว่าเมื่อประมาณ สองหมื่นปีล่วงมาแล้วมีชายเอเชียกลุ่มหนึ่ง ได้มีการอพยพเดินทางไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่แห่งหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันคือประเทศเปรู ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้ เริ่มทำการเกษตรต่าง ๆ ก่อตั้งชุมชนและปรับปรุงพรรณพืชและพรรณสัตว์โดยการนำพืชและสัตว์ ปามาเลี้ยงคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม ตลอดจนได้พัฒนาเทคนิคในการปลูกเลี้ยงสัตว์ แปรรูป และ การถนอมอาหาร วัฒนธรรมของชาวเอเดียนนี้จะจัดความสัมพันธ์กับธรรมชาติในลักษณะที่มอง ว่า ธรรมชาติก็เป็นสิ่งที่มีชีวิต ที่มีความอ่อนไหวในสิ่งเร้า และสามารถตอบสนองในด้านบวกได้ ถ้าปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างเคารพ และในขณะเดียวกัน ธรรมชาติก็อาจลงโทษได้ ถ้ามนุษย์ปฏิบัติ ต่อธรรมชาติในลักษณะที่เหมาะสม ชาวเอเดียนทั้งชายและหญิง ถือว่าพืช สัตว์ ดินและน้ำ เป็น ส่วนหนึ่งของธรรมชาติร่วมกัน และพวกเขาเองก็เป็นส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เราเป็นส่วน หนึ่งของโลก ความสัมพันธ์ของมนุษย์และธรรมชาติไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่หยุดนิ่ง แต่มีพล วัตของการเปลี่ยนแปลงของการปรับธรรมชาติเพื่อการปรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ใน ขณะเดียวกัน ก็ไม่ใช่มนุษย์เท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ แต่ธรรมชาติก็ได้รับประโยชน์เช่นกัน วัฒนธรรมเอเดียนนี้ จะเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเกษตรเป็นศูนย์กลาง เพราะความอยู่รอดของชุมชน ขึ้นอยู่กับการผลิตอาหารให้พอเลี้ยงสมาชิก หรือผลิตวัตถุดิบสำหรับการแปรรูป วัฒนธรรมเกษตร เป็นศูนย์กลางนี้หมายความว่าสถาบันทางสังคมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ปรัชญา ศาสนา คุณค่า ค่านิยม ภาษา และเทคโนโลยีต่าง ๆ สะท้อนสัมพันธ์กับกิจกรรมการเกษตร สังคมชาว เอเดียนมีปฏิสัมพันธ์แบบพึ่งพากับธรรมชาติ ดังสะท้อนให้เห็นได้จากวิธีการในการจัดสรรพืชและ ความมุ่งมั่น ในการดัดแปลงธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อมนุษย์และธรรมชาติเอง ยกตัวอย่าง เช่น การทำระบบชลประทาน พื้นบ้านจะยังประโยชน์ให้กับชาวบ้านเพราะช่วยเพิ่มพลังการผลิต ในขณะเดียวกันก็มีประโยชน์ต่อธรรมชาติในแง่ที่ช่วยเพิ่มชีวมวลให้กับระบบนิเวศโดยการเพิ่ม ปริมาณสิ่งมีชีวิตในระบบสิ่งแวดล้อม ณ ภูมิภาคหนึ่ง ๆ ซึ่งมีทรัพยากรเฉพาะเช่น ดิน น้ำ สัตว์ พืช ภูมิอากาศและภูมิประเทศที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเรียนรู้ในชุมชน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ในการจัดการความรู้ ในด้านการสร้างความรู้ สามารถสร้างความรู้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนในชุมชน เกิดจากการจัดการความรู้ในห้องเรียนกับ ความรู้ในแนวสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทุกด้าน โดยจะ ก่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งดี ๆ ในห้องเรียนจากผู้รู้ในห้องเรียนที่อุทิศไปด้วยภูมิปัญญา เปรียบเสมือนเป็น

ห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้เหล่านั้นเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้

กลุ่มให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิจัยการเกษตรระหว่างประเทศ (CGIAR. 1978) ได้ศึกษาการจัดการฟาร์ม ได้อธิบายว่า “การทำเกษตรนั้นไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมพืชและสัตว์มาปลูก/เลี้ยงไว้ และคาดหวังว่า ถ้ามีการใส่ปัจจัยการผลิตชนิดนี้หรือชนิดนั้นแล้ว ก็จะได้ผลผลิตอย่างนั้นอย่างนี้ ที่จริงแล้วการทำเกษตรนั้นเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการดิน พืช สัตว์ การปฏิบัติ การใช้แรงงาน ปัจจัยการผลิต และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม โดยบุคคลที่เราเรียกว่า เกษตรกร ซึ่งพยายามทำการผลิตจากปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีที่มีอยู่” การเกษตรนั้นเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาคและระบบนิเวศ (ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ตั้งสภาพอากาศ ดิน พืช และสัตว์ในท้องถิ่น) ปัจจัยเหล่านี้ต่างก็มีผลสะท้อนอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแบบแผนวัฒนธรรมจะปรากฏให้เห็นได้ในระบบการเกษตรพื้นบ้าน เพราะการเกษตรก็คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติที่สืบเนื่องมาจากอดีต ระบบคุณค่าความเชื่อ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และสถาบันในท้องถิ่นต่างก็มีอิทธิพลต่อกระบวนการวิวัฒนาการของระบบเกษตรกรรมพื้นบ้านทั้งสิ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อสัมมาชีพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ดำเนินการในพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 51 คน ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัย 1 คน
2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participant) จำนวน 4 คน ประกอบด้วย
 - 2.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน
 - 2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน
 - 2.3 นักวิชาการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน
 - 2.4 นักพัฒนาชุมชน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 46 คน
 - 3.1 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 หมู่ รวม 15 คน
 - 3.2 สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวม 30 คน
 - 3.3 ปศุสัตว์อำเภอ

ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สํารวจสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนรู้อุปกรณ์เพื่อประกอบสัมมาชีพ

1. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการเรียนรู้อุปกรณ์เพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 4 แสดงแผนการปฏิบัติงาน ระยะที่ 1

กิจกรรม	เป้าหมายของกิจกรรม	ระยะเวลา	เครื่องมือ	กลุ่มเป้าหมาย
1. การวางแผน				
1.1 การประชุมร่วมกับ สสค.	1. เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ และ	สิงหาคม 54	1. รายงานการประชุม	1. ผู้วิจัย
1.2 ประชุมแกนนำกับผู้ประสานงานระดับจังหวัด	แนวทางการการดำเนินงาน 2. เพื่อซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพในพื้นที่	ตุลาคม 54	2. ภาพถ่าย	2. ผู้ร่วมวิจัย 3. ผู้ประสานงานระดับจังหวัด
2. การปฏิบัติ				
2.1 สืบค้นข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการประกอบอาชีพ	พฤศจิกายน 54 -	1. แบบสำรวจ	1. ผู้วิจัย
2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ	2. เพื่อการจัดการข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูล	ตุลาคม 56	2. รายงานการประชุม 3. ฐานข้อมูลจปฐ.	2. ผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม	เป้าหมายของกิจกรรม	ระยะเวลา	เครื่องมือ	กลุ่มเป้าหมาย
3. การสังเกต				
3.1 สืบค้น ข้อมูลความ จำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	1. เพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบัน ปัญหาการ ประกอบอาชีพ	พฤศจิกายน 54 - ตุลาคม 56	1. แบบสังเกต 2. รายงานการ ประชุม	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ร่วมวิจัย
3.2 การประชุม เชิงปฏิบัติการ	2. เพื่อการจัดการข้อมูล และการใช้ประโยชน์จาก ข้อมูล			
4. การสะท้อน ผล				
4.1 สืบค้น ข้อมูลความ จำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ในการใช้ประโยชน์จาก ข้อมูล	พฤศจิกายน 54 - ตุลาคม 56	1. แบบสังเกต 2. รายงานการ ประชุม	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ร่วมวิจัย
4.2 การประชุม เชิงปฏิบัติการ	2. เพื่อทราบแนว ทางการดำเนินโครงการ อย่างต่อเนื่อง			

ระยะที่ 2 ศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

1. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

2. เป้าหมาย คือ ทราบแนวทางการและกระบวนการบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนให้เกิดสัมมาชีพ

3. เครื่องมือ

3.1 แบบสังเกต

3.2 แบบสัมภาษณ์

3.3 รายงานการประชุม

4. ระยะเวลา จากเดือน มีนาคม 2555 ถึงเดือน ตุลาคม 2556

5. วิธีดำเนินการ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยวิธีการงานวิจัยที่มีวงจรการทำงานต่อเนื่องและสะท้อนกลับการทำงานของตนเอง (Self-Reflection) โดยขั้นตอนหลัก คือ การทำงานตามวงจร PAOR (Plan, Act, Observe, Reflect & Revise) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ท (Kemmis and Mc Taggart. 1988 : 11-15) มีรายละเอียดในการปฏิบัติดังนี้

5.1 ชั้นวางแผน (Planning)

5.1.1 เตรียมความพร้อมผู้ร่วมวิจัย โดยแนะนำให้ความรู้ ความเข้าใจ ประชุมปรึกษาหารือ หาข้อตกลง แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

5.1.2 การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

5.1.3 แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

5.2 การปฏิบัติ (Action) เป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักและพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ ผู้รับผิดชอบคือ ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือ บันทึกการประชุม แบบสอบถาม แหล่งข้อมูลคือ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีกิจกรรม คือ การสร้างความตระหนักและพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพและการนิเทศ ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านวิชาการเกี่ยวกับทักษะการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน

5.2.2 ศึกษาดูงานกลุ่มผู้ประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงไก่เพื่อเพิ่มทักษะและแรงจูงใจ

5.2.3 การนำฐานความรู้สู่การปฏิบัติ

5.3 การสังเกต (Observation)

5.3.1 จากแบบสังเกต ในการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน

5.3.2 จากแบบสัมภาษณ์ ในการศึกษาดูงานกลุ่มผู้ประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงไก่เพื่อเพิ่มทักษะและแรงจูงใจ

5.3.3 จากแบบสัมภาษณ์ในการนำฐานความรู้สู่การปฏิบัติ

5.4 การสะท้อนผล (Reflection)

ดำเนินการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพียงใด ตลอดจนผู้ร่วมวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะร่วมในการดำเนินงานในเรื่องการบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการถอดบทเรียนเพื่อวางแผนปฏิบัติในครั้งต่อไป อันจะทำให้เกิดการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ดังแผนการปฏิบัติงานตามตารางที่ 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 5 แสดงแผนการปฏิบัติงาน ระยะที่ 2

กิจกรรม	เป้าหมายของกิจกรรม	ระยะเวลา	เครื่องมือ	สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย
1. การวางแผน (Planning)					
1.1 การประชุม คณะทำงานของ อบต.	1. เพื่อปรึกษาหารือ หาข้อตกลง และแนวทางการดำเนินงาน 2. การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการ พัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ	มีนาคม 2555	1. รายงานการประชุม 2. ภาพถ่าย	หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล คอนเงิน	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ร่วมวิจัย 3. ผู้ให้ข้อมูล
1.2 ประชุม กลุ่มเป้าหมาย					
2. การปฏิบัติ (Action)					
2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ	1. ให้ความรู้ ความเข้าใจในการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน 2. ฝึกทักษะการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน 3. เพื่อสร้างแรงจูงใจ	กันยายน – ตุลาคม 2556	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. ภาพถ่าย	หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล คอนเงิน	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ร่วมวิจัย 3. ผู้ให้ข้อมูล
2.2 ศึกษาดูงาน					
2.3 การนำฐานความรู้สู่การปฏิบัติ	4. เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้				

กิจกรรม	เป้าหมายของกิจกรรม	ระยะเวลา	เครื่องมือ	สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย
3. การสังเกต (Observation) 3.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ 3.2 ศึกษาดูงาน 3.3 การนำ ฐานความรู้สู่การปฏิบัติ	1. เพื่อให้เกิดการต่อเนื่องของโครงการ 2. เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน	หลังการดำเนินงานแต่ละขั้น	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์	พื้นที่ดำเนินโครงการของสมาชิกแต่ละคน	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ร่วมวิจัย
4. การสะท้อนผล (Reflection) 4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ 4.2 ศึกษาดูงาน 4.3 การนำ ฐานความรู้สู่การปฏิบัติ	เพื่อทบทวนการปฏิบัติงาน ว่าได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐาน การวางแผนเพื่อปรับปรุงต่อไป	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์	หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ร่วมวิจัย 3. ผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และรายงานประชุม โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย
3. นำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตฉบับร่างปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และภาษาที่ใช้
4. นำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เกณฑ์เห็นด้วย 2 คน ใน 3 คน และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

4.1 นายทองย้อม สาครสูงเนิน วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนหวาย อีต้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

4.2 นางจารุวรรณ ไชยหงษา วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

4.3 นางนภสร ดวงหัตถ์ชัย วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนาโกวิทยา จังหวัดกาฬสินธุ์

5. นำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบพิจารณา

6. นำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมต่าง โดยแบ่งเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของชุมชน แบบสำรวจ และข้อมูลบันทึกรายงานการประชุม

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามหลักการวิจัยปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน (PAOR) ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวปฏิบัติการ PAOR

ชั้น	ข้อมูลที่ต้องการ	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	แหล่งข้อมูล	ช่วงเวลา
P	แนวทางการบริหาร จัดการการเรียนรู้ชุมชน	รายงานการประชุม	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ร่วมวิจัย	ก.ค. - ก.ย. 2554
A	กิจกรรมการใช้ความรู้ และประสบการณ์	แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	ก.ค. - ธ.ค. 2555
O	ประเมินผลการทำงาน	แบบสังเกต	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	ต.ค. - มิ.ย. 2556
R	ทบทวนการปฏิบัติงาน สะท้อนปัญหาและ อุปสรรค	แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล ผู้ร่วมวิจัย	มิ.ย. - ต.ค. 2556

การวิเคราะห์ข้อมูล

การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดย

ระยะที่ 1 บันทึกข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของชุมชน แบบสำรวจ และรายงานการประชุม เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาซึ่งความต้องการประกอบสัมมาชีพเสริมของคนในชุมชน และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละชั้น ตามวงจร PAOR จากแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อสะท้อนผลการทำงานตามโครงการ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล ดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 2 การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกขององค์การบริหารส่วน ตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม

จากแบบสำรวจข้อมูล และผลการวิเคราะห์รายงานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจากคณะทำงานของ อบต. ดอนเงิน ซึ่งประกอบด้วย นายก อบต.ดอนเงิน ปลัด อบต.ดอนเงิน นักพัฒนาชุมชน และ นักวิชาการศึกษาของ อบต.ดอนเงิน ได้เข้าร่วมประชุมกับ สสค. (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ; สสค.) เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนา อาชีพ เพื่อของบประมาณสนับสนุน ดังนี้

วันที่ 10 - 11 กรกฎาคม 2554 ณ ห้องเมจิก 3 ชั้น 2 โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ ถนนวิภาวดีรังสิต เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพ เยาวชน (สสค.) ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการพัฒนาศักยภาพการ เรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสมาชิก ให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ สสค. ได้คัดเลือกแล้ว ทั้ง 100 ตำบล ซึ่งคัดเลือกจากจังหวัดที่สมัครใจและมีความพร้อมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ในเรื่องการส่งเสริมการประกอบอาชีพและความรู้เพิ่มเติม โดยได้ผ่านความเห็นชอบจาก คณะกรรมการเพื่อการคัดเลือกครูสอนดีและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับจังหวัด

โดยจัดประชุมทั้ง 100 ตำบล ใน 28 จังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน จังหวัดมหาสารคามเป็น 1 ใน 100 ตำบลที่ได้รับการคัดเลือก จึงได้รับเชิญให้ตัวแทนของตำบลเข้ารับการประชุมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและรับฟังคำชี้แจงของโครงการ และจัดให้มีกระบวนการพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อให้มีคุณภาพ ความชัดเจนและความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน จนได้ข้อเสนอโครงการที่มีความสมบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์การสนับสนุนของ สสค. คือ 1) เพื่อเป็นการลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ การประกอบกรและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชชนในท้องถิ่น ที่มีความพร้อมผ่านการทำ “โครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ” 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานหลักทั้งภาครัฐและเอกชน และผู้นำชุมชน ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) เพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานระดับจังหวัดในการพัฒนาประชากรวัยแรงงานและเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลยังพื้นที่อื่น ๆ ได้ และหลักในการพิจารณาคัดเลือกโครงการที่ สสค. สนับสนุนนั้นมีองค์ประกอบ 5 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการฝึกอาชีพให้แก่กลุ่มประชากรวัยแรงงานได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคลหรือทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น การสร้างงานใหม่ การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพเดิมในชุมชน โดยมีความสอดคล้องกับต้นทุนที่มีในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ทั้งนี้จะต้องไม่มีผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม ซึ่งควรมีหลักสูตรหรือแนวทางการฝึกอาชีพประกอบ 2) การปรับทัศนคติการดำเนินชีวิต โดยข้อเสนอโครงการควรมีกระบวนการพัฒนากลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจและพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน ตามวิถีอันดีของชุมชน เช่น มีการคิดริเริ่มเพื่อลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้ การหาแนวทางการลดหนี้สิน การประหยัดคอตออมใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีความรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน และรู้จักการวางแผนเพื่อสวัสดิการชีวิตที่มั่นคงในอนาคตเมื่อสูงวัย 3) ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอาชีพ เช่น การจัดหาตลาดแรงงานรองรับ การใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาทักษะประชากรในชุมชนท้องถิ่น ทั้งอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ฝึกอบรม หรือบุคลากร รวมถึงการสนับสนุนและพัฒนาทางวิชาการเป็นต้น 4) สนับสนุนการเพิ่มทักษะการบริหารจัดการ ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ที่จะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือประกอบการได้หลังจากผ่านการฝึกอบรม อาทิเช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน บัญชีการค้า การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการจัดจำหน่าย รวมถึงการหาโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมตลอดชีวิต และ 5) รูปแบบและวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการขยายผล ซึ่งนอกจากรูปแบบการฝึกอบรมแล้วควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับพื้นที่และระหว่างชุมชนท้องถิ่นที่จะสามารถนำไปเป็นแบบอย่างหรือขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ได้

วันที่ 31 สิงหาคม 2554 ณ ห้องประชุม อบต.ดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ได้จัดประชุมร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้จากตัวแทนที่ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการกับ สสค. และปรึกษาหารือระหว่างผู้นำชุมชนประกอบด้วยผู้นำชุมชนสมาชิกสภา อบต. ผู้นำหมู่บ้าน 15 หมู่ บ้านโดยมี รศ.สมชาย วงศ์เกษม ประธานคัดเลือกครูสอนดีจังหวัดมหาสารคามเป็นประธาน ในที่ประชุมมีการเสนออาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลายเช่นการเพาะเห็ดฟาง - เห็ดนางฟ้า อาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน และอาชีพการทำปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงกบ จากผลการลงมติ ได้ข้อสรุปที่จะทำอาชีพ 2 อาชีพ คือ การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน และอาชีพการทำปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อได้ข้อสรุป ตัวแทนและเจ้าของโครงการได้ร่วมกันเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนจาก สสค.

วันที่ 1 กันยายน 2554 ณ ห้องประชุมอาคารวิริยะ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้มีการจัดประชุมของคณะติดตามสนับสนุนโครงการของ สสค. โดยคุณณรงค์ คงมาก พร้อมทั้งงานลงพื้นที่ให้การติดตามและให้คำแนะนำเพื่อปรับแก้โครงการทั้ง 4 พื้นที่ โดยเชิญตัวแทนทั้ง 4 พื้นที่เข้าร่วมประชุม เนื้อหาการประชุมเน้นให้ทุกชุมชนได้ร่วมทำงานจริง และผู้ที่เข้าร่วมโครงการต้องมีส่วนร่วมปฏิบัติจริงและมีความตั้งใจจริง และเน้นให้แต่ละพื้นที่เพิ่มการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือนเข้าไปด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักในการพิจารณาโครงการ คือ เน้นให้เห็นรับรับรายจ่าย ส่วนไหนสำคัญ ส่วนไหนไม่สำคัญ เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมมือลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็นออก

2. การปฏิบัติ (Action)

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ดำเนินการออกสำรวจสภาพชุมชนโดยวิเคราะห์จากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) แบบสำรวจ และการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลชุมชนเพื่อสัมมาชีพ พบว่า

2.1 ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของชุมชน

2.1.1 ข้อมูลทั่วไป

ชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม สภาพโดยทั่วไปองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน มีพื้นที่ประมาณ 36 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 22,500 ไร่ แบ่งเขตการปกครองพื้นที่ออกเป็น 15 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 1,784 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 7,145 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 198 คน/ตารางกิโลเมตร

1) ดิน มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย น้ำซึมได้เร็วขาดแร่ธาตุที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของพืช บางพื้นที่เป็นดินเค็มจนพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้

2) น้ำ เนื่องจากที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงินเป็นที่ดอน ทำให้ขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำ ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร อุปโภคและบริโภค แหล่งน้ำใต้ดิน มีคุณสมบัติเป็นน้ำกร่อยค่อนข้างเค็ม เนื่องจากใต้ดินมีเกลืออยู่มาก

2.1.2 ข้อมูลด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ

1) การศึกษา ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลตอนเงินจบการศึกษาแค่ภาคบังคับ มีเพียงร้อยละ 35 ที่จบสูงกว่าภาคบังคับแต่ไม่จบปริญญาตรี และร้อยละ 9 ที่จบการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

2) อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 มีอาชีพหลักคือการทำนา และอีกร้อยละ 10 ประกอบอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ

3) รายได้ ประชากรส่วนเฉลี่ย 45,020 บาท/คน/ปี

จากผลการวิเคราะห์สภาพโดยทั่วไป พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือการทำนา ร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนที่เหลือใช้เป็นที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 10 เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ร้อยละ 2 และที่ดินใช้ประโยชน์อื่น ๆ ร้อยละ 8 สภาพของดินที่มีลักษณะดินร่วนปนทรายน้ำซึมเร็วและขาดแร่ธาตุที่จำเป็นในการเจริญเติบโตของพืช ทำให้การประกอบอาชีพหลักจะต้องมีการลงทุนสูง โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมี จะต้องใช้ตลอดการเพาะปลูกตามช่วงการเจริญเติบโตของข้าว นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาเรื่องน้ำ เพราะในการทำนาต้องอาศัยน้ำฝนเท่านั้น เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่จะใช้ในการเพาะปลูกได้และแหล่งน้ำใต้ดินเป็นน้ำเค็มไม่เหมาะสมในการใช้เพาะปลูก และสิ่งที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าแรงงาน ปัจจุบันค่านิยมในการทำนา คือ รีบเร่งเพื่อให้ทันกับน้ำฝนที่ตกลงมาอย่างไม่แน่นอน ทำให้ต่างคนต่างทำ ไม่มีการเอาแรงกันเหมือนกับสมัยในอดีตที่ผ่านมาและในการทำนามักจะจ้างทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการไถนา การถอนกล้า การดำนา การเก็บเกี่ยวต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ทำให้รายจ่ายใกล้เคียงกับรายได้ ทำให้เกิดปัญหารายได้จากอาชีพหลักไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต จะต้องมีการแสวงหาอาชีพเสริมและจากข้อจำกัดของพื้นที่ ก็ไม่มีอาชีพเสริมใดที่จะสร้างรายได้ให้เพียงพอ ดังนั้น ประชากรวัยแรงงานจึงมีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมืองใหญ่ที่มีอัตราการจ้างแรงงานสูง ทั้งไว้เพียงแต่ผู้สูงอายุและเด็กเล็ก จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการศึกษาต่ำ

2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

วันที่ 17-18 ตุลาคม 2554 ณ ห้องประชุมโรงแรม จังหวัดขอนแก่น สสค. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้าร่วมโครงการประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย และจังหวัดสุรินทร์ โดยมีคณะทีมงานผู้สนับสนุน สสค.

นำข้อมูลช่วยเสริมจะทำข้อตกลง 28 ฉบับ และโอนเงินงวดที่ 1 ภายในเดือน ตุลาคม 2554 จากการประชุมครั้งนี้ทั้งตัวแทนคณะทำงานตำบล ได้เสนอหัวเรื่องของโครงการที่จะเข้าร่วมโครงการ คือ การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน และการทำปุ๋ยอินทรีย์ แต่เนื่องจาก สสค. ได้ให้ข้อคิดว่า แม้จะทำงานได้หลายโครงการแต่ผลจากการทำงานเน้นให้ได้ผลจริง จากการประชุมครั้งนี้ คณะทำงานจาก อบต.ดอนเงิน ได้เชิญผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ และได้ข้อสรุปของโครงการว่าจะทำโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เพื่อตอบโจทยความต้องการของชุมชน เพราะจากสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลดอนเงินในปัจจุบัน พบว่าประชาชนในตำบลดอนเงินต้องอาศัยอาชีพหลัก คือการทำนา และชายข้าวเป็นรายได้ของครอบครัว บางครอบครัวก็ส่งบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยแรงงานออกไปใช้แรงงานนอกพื้นที่หรือในเมืองใหญ่ เพื่อให้ได้เงินส่งมาให้ใช้บ้าง แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งเกิดจาก สภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในการบริโภคที่แตกต่างไปจากเดิมเป็นอย่างมาก และสภาพทางกายภาพของชุมชนมีความแห้งแล้งทำให้ได้ผลผลิตน้อยไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดและหาช่องทางลดข้อจำกัดของพื้นที่เพื่อมิให้ข้อจำกัดมามีผลกระทบต่ออาชีพเสริมนั้น และเนื่องจากการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านมีการผลิตที่มีต้นทุนต่ำสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นปรับปรุงนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกษตรกรทั่วไปสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้ จากการศึกษาข้อมูลการบริโภคไก่พื้นบ้านของประชาชนในตำบลดอนเงิน พบว่า ประชาชนบริโภคไก่พื้นบ้านเฉลี่ยประมาณ 5-6 ตัว/ครัวเรือน/เดือน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,784 ครัวเรือน ดังนั้น ในแต่ละเดือนจึงมีการบริโภคไก่พื้นบ้านจำนวนประมาณ 10,704 ตัว และจากการศึกษาด้านการตลาดของอำเภอเขียงยืนและอำเภอใกล้เคียง พบว่า ไก่พื้นบ้านที่วางจำหน่ายในตลาดยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและมีราคาสูงประมาณ 90 – 100 บาท/กิโลกรัม หากได้รับการส่งเสริมเพิ่มความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านที่ถูกต้องและให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจัง จะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนแก่ผู้เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน และข้อดีของไก่พื้นบ้าน คือหาอาหารเก่ง สามารถเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติได้ ทำให้ประหยัด ค่าอาหารได้มาก ทนต่อสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศได้เป็นอย่างดี ทนต่อโรคพยาธิได้ดีกว่าไก่พันธุ์อื่น ๆ มีความสามารถในการเลี้ยงลูกได้เก่ง เนื้อของไก่พื้นบ้านมีรสชาติถูกปากคนไทยมากกว่าเนื้อของไก่ที่ผลิตเป็นอาหารโดยเฉพาะคนในชุมชนนิยมบริโภคไก่พันธุ์พื้นบ้านเป็นหลักอยู่แล้ว

3. การสังเกต (Observation)

3.1 การสืบค้นฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน (จปฐ.) โดยการสืบค้นและการให้ข้อมูลของนักพัฒนาชุมชน ของ อบต.ดอนเงิน พบว่า

จากการสืบค้นฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ได้ข้อมูล ด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา รายได้ ค่านิยมของชุมชน และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และส่วนใดที่สามารถแก้ปัญหาได้เองได้ ครัวเรือนแต่ละครัวเรือนก็ต้องช่วยกันดำเนินการแก้ไข ส่วนใดที่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ จึงถือเป็นเครื่องมือของกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน และเป็นส่วนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลชุมชนเพื่อสัมมาชีพ

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการทำโครงการเสนองบประมาณสนับสนุนจาก สสค. โดยแบบสำรวจ และรายงานการประชุม จาก ผู้ร่วมวิจัย และชุมชน พบว่า ในการพัฒนาแบบข้อเสนอโครงการ ควรได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำหลักในการดำเนินงานตามแผนงานโครงการนี้ โดยมีเจ้าหน้าที่และคณะทำงาน จากองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้สนับสนุนและประสานงาน จึงถือเป็นองค์กรกลางที่คอยประสานงานให้งานดำเนินการไปได้ในระยะแรก ซึ่งหากสมาชิกมีความเข้มแข็ง และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ก็จะสามารถต่อยอดอาชีพให้มั่นคงได้ ซึ่งจากการสำรวจฐานข้อมูลชุมชน พบว่า ประชาชนให้ความสนใจที่จะต่อยอดอาชีพเสริมเดิม เพราะเป็นการดำเนินการอยู่แต่เดิมแล้ว มีพื้นที่เดิมที่ไม่ต้องลงทุนเพิ่มมากนัก ถือได้ว่ามีศักยภาพเดิมอยู่บ้างแล้ว ซึ่งยังขาดแต่เพียงทุนทรัพย์ที่เป็นตัวช่วยให้การประกอบอาชีพเสริมนั้นสำเร็จได้ จากข้อสรุปในแนวทางการสร้างอาชีพของชุมชนคือการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เพราะไก่พื้นบ้านเป็นสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงง่าย มีภูมิต้านทานโรคดี เป็นที่ต้องการของตลาด และผู้เลี้ยงเองยังได้ประโยชน์ทั้งเป็นอาหารที่เลี้ยงปากท้อง ทั้งเป็นสินค้าที่ช่วยให้มีรายได้เพิ่ม การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านจึงเป็นอาชีพที่ชุมชนต้องการ

4. การสะท้อนผล (Reflection)

4.1 การสืบค้นฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูล และแบบสำรวจ สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลดอนเงิน ว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านการศึกษาที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาแค่ภาคบังคับจึงทำให้ประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่ต้องออกทำงานนอกเขตพื้นฐานของตนเอง ส่วนด้านเศรษฐกิจและชีวิตความเป็น เมื่อวัยประชากรไม่ได้อยู่ในพื้นที่ การพัฒนาต่าง ๆ จึงต้องอาศัยวัยผู้สูงอายุที่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม จึงเป็นการดึงสมาชิกของแต่ละครัวเรือนซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุที่ต้องช่วยกันดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชน

4.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของสมาชิกและตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งแรกมีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะ

จะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย โดยจากการรวบรวมความรู้ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งจาก ประสบการณ์ตรงของผู้ที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกในการทำงานเอง จากการลองผิดลองถูก หรือ จากการได้รับความรู้แล้วนำมาปฏิบัติ ในการประชุมนี้เป็นการถอดบทเรียนความรู้ความสนใจและ ศักยภาพของชุมชน มาร่วมวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อสรุปของโครงการที่ชุมชนสนใจตามศักยภาพ หรือต้นทุนที่มีเพียงพอที่จะต่อยอดอาชีพได้ ซึ่งจากข้อสรุปคือ การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์ พันธุ์พื้นบ้าน ซึ่งเป็นอาชีพที่ชุมชนต้องการสร้างเป็นอาชีพเสริมและอาจเป็นอาชีพเสริมได้ถ้าสมาชิกมีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงในการดำเนินงาน โดยกลุ่มสมาชิกให้เหตุผลว่า ไก่เป็นสัตว์ที่เลี้ยงได้ง่าย และส่วนใหญ่ก็เคยเลี้ยงไก่มาแล้ว และไก่ยังเป็นทั้งอาหาร เป็นทั้งรายได้ที่ช่วยเหลือครอบครัว และเป็นสัตว์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่หมู่บ้านได้สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน

ระยะที่ 2 การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพขององค์การบริหารส่วน ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

จากข้อสรุปในระยะแรก องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน ได้ข้อตกลงร่วมกัน ในแนวทางการสร้างอาชีพของชุมชน คือ การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ในกระบวนการ บริหารจัดการการเรียนรู้ของชุมชนในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน มีวงจรการทำงานต่อเนื่องและสะท้อนกลับการทำงานของตนเอง (Self-Reflection) ตามวงจร PAOR (Plan, Act, Observe, Reflect & Revise) ดังมีรายละเอียดในการปฏิบัติดังนี้

1. ชั้วางแผน (Planning)

ในการดำเนินงานวางแผน ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ พันธุ์พื้นบ้าน ได้ดำเนินการดังนี้

1.1 มีการเตรียมความพร้อมของคณะทำงาน

โดยมีการเข้าร่วมประชุม สัมมนาร่วมกับ สสค. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานในแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

วันที่ 19-20 มีนาคม 2555 เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการการติดตาม ความก้าวหน้าและการใช้ประโยชน์จากโปรแกรมจับความรู้ อบรมการใช้โปรแกรมจับความรู้ ฐานข้อมูลอาชีพ (แบบออนไลน์) และบัญชีครัวเรือน ที่ศูนย์เน้ทจังหวัดสุรินทร์ ตามกำหนดการ ดังนี้

ตารางที่ 7 กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

วัน เดือน ปี	เวลา	กิจกรรม/เนื้อหาการอบรม	ผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม
19 มี.ค. 55	08.30 – 09.00 น. 09.00 – 10.00 น. 10.00 – 17.00 น.	ลงทะเบียน ชี้แจงวัตถุประสงค์การฝึกอบรม และแนะนำเอกสารการ ดำเนินงาน แบ่งกลุ่มย่อยเป็น 2 กลุ่ม (ใช้ ห้องประชุม 2 ห้อง ๆ ละ 50 คน) กลุ่มที่ 1 ผู้แทนจาก อปท. (ขอให้เจ้าหน้าที่ ทุก อปท. นำ โน้ตบุ๊ก และแอร์การ์ดไปด้วย) และ/หรือผู้ประสานงานจังหวัด ผู้ติดตามสนับสนุนจังหวัดอบรม การใช้โปรแกรมจับความรู้ ฐานข้อมูลอาชีพ (แบบออนไลน์) กลุ่มที่ 2 ผู้แทนจากชุมชน (แกน นำชุมชนหรือคณะทำงานตำบล) อบรม การฝึกอบรมการคิดแบบ เชื่อมโยงมีเหตุผล	ตัวแทนทุกจังหวัด สสค. วิทยากร : นายมนัสภาพ สุวริยนนท์ และนายอัสรีย์ ยา วิทยากร : นายณรงค์ คงมาก และ นายสุขสันต์ กัณทียะ ผู้ช่วยวิทยากร : คณะ ผู้ติดตามสนับสนุนจังหวัด
20 มี.ค.55	09.00 – 12.00 น.	แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 50 คน กลุ่มที่ 1 (ผู้แทน จาก อปท. พร้อมโน้ตบุ๊ก และแอร์การ์ด) ฝึกอบรมเรื่องการใช้โปรแกรม บัญชีรับจ่ายครัวเรือน กลุ่มที่ 2 (ผู้แทนจากชุมชน หรือ คณะทำงานตำบล) ฝึกอบรม การวิเคราะห์และการใช้ ประโยชน์จากข้อมูลบัญชี ครัวเรือนและข้อมูลบริบทชุมชน	วิทยากร : นายมนัสภาพ สุวริยนนท์ และนายอัสรีย์ ยา วิทยากร : นายประสิทธิ์ มากวงศ์ และ คณะ ผู้ติดตามสนับสนุนจังหวัด

วัน เดือน ปี	เวลา	กิจกรรม/เนื้อหาการอบรม	ผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม
	13.00 – 15.00 น.	แบ่งกลุ่มย่อย รายจังหวัดเสนา ในหัวข้อ “การวางแผนพัฒนา สัมมาชีพชุมชนและการนำข้อมูล ไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนา หมู่บ้าน/ชุมชน และตำบล” (พร้อมเสนอ - ร่าง- แผนการ ดำเนินงานโครงการสัมมาชีพ ชุมชน รายตำบล)	
	15.00 – 16.00 น.	นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย รายจังหวัด ในรูปเอกสาร	ตัวแทนจังหวัด

1.2 การวางแผนชุมชน ในกระบวนการบริหารจัดการการเรียนรู้ของชุมชนในการ ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน ใช้แนวทางการประชุม เพื่อร่วมปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน และได้เชิญผู้นำหมู่บ้าน และผู้ที่น่าจะมีส่วน เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการ เข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ ตามสรุป รายงานการประชุมดังนี้

สรุปรายงานการประชุม วันที่ 2 กรกฎาคม 2555

นายวิศ รัตนศรีวงษ์ ตำแหน่ง นายก อบต.ดอนเงิน ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวเปิดการประชุม ในเวลา 09.30 น. และได้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

1.1 อบต.ดอนเงินได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโครงการนี้และจะสนับสนุนงบประมาณตามแผนการดำเนินงาน

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

3.1 แจ้งความเป็นมาของโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ว่าทางพื้นที่ตำบลดอนเงินได้รับการคัดเลือกจากทางสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ทาง อบต. จึงได้เสนอโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การเลี้ยงไก่

พันธุ์พื้นบ้าน ต่อ สสค. และทาง สสค. ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการดังกล่าว โดยสนับสนุนงบประมาณจำนวน 300,000 -บาท โดยจะแบ่งจ่ายให้เป็นงวด โดยทาง สสค. ได้ร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมี รศ.สมชาย วงศ์เกษม ซึ่งเป็นประธานระดับจังหวัดในการดำเนินงานของโครงการ โดยมีนักศึกษาที่กำลังศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ร่วมมือในการดำเนินการของโครงการดังกล่าว และในการดำเนินงาน ให้คัดสรรกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนี้ คือ

- 3.1.1 เป็นผู้ที่เลี้ยงไก่อยู่แล้ว
- 3.1.2 มีพื้นที่ที่เพียงพอในการดำเนินการเลี้ยงไก่ ไม่น้อยกว่า 2 งาน
- 3.1.3 เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมและส่วนร่วม

โดยให้ผู้ใหญ่บ้านดำเนินการคัดสรรมาจำนวนหมู่บ้านละ 4 คน ก็จะได้เป้าหมายทั้งหมด 60 คน

3.2 จำนวนเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการ 60 คน จะรวมกลุ่มหรือเลี้ยงใครเลี้ยงมัน หรือจะแบ่งเป็นกลุ่มอย่างไร ขนาดเท่าไร ให้สมาชิกเป็นคนวางแผนการทำงาน โดยในระยะแรก คณะทำงานจาก อบต.ดอนเงิน จะเป็นฝ่ายสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของกลุ่มต่อไป

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

4.1 การกำหนดแนวทางที่จะดำเนินการตามโครงการของกลุ่มเป้าหมายโดยในขั้นตอนแรกจะจัดอบรมกลุ่มสมาชิกเพื่อให้ความรู้เบื้องต้น และอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อใช้ประกอบการจัดทำบัญชีรับจ่าย

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

จากการประชุมครั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้มีการแจ้งให้ชาวบ้านได้รับรู้ ถึงโครงการที่ อบต. ได้รับการสนับสนุน และมีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 60 คน ตามเป้าหมาย

สรุปรายงานการประชุมวันที่ 4 กรกฎาคม 2555

นายนิริศ รัตนศรีวงษ์ ตำแหน่ง นายก อบต.ดอนเงิน ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวเปิดการประชุม ในเวลา 09.30 น. และได้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

1.1 อบต.ดอนเงิน ได้รับการจัดสรรงบประมาณจัดสรรใน งวดที่ 1 จำนวน 100,000 บาท ตามโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านของตำบลดอนเงิน จาก สสค.

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

...รับรอง

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

3.1 แจ้งยอดเงินในบัญชีที่ได้รับจัดสรรในงวดแรก จำนวน 100,000 บาท พร้อมชี้แจงแผนการใช้จ่ายเงิน

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

4.1 การวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ตำบลตอนเงิน

4.2 แผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร จำนวน 100,000 บาท พ.จ.ท. บุญเกื้อ เจริญสุข ปลัด อบต. ได้แจ้งขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการที่ได้เสนอไปนั้น ประกอบด้วย

4.2.1 การฝึกอบรมการบันทึกบัญชีครัวเรือนแก่กลุ่มเป้าหมาย

4.2.2 การฝึกอบรมการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านแก่กลุ่มเป้าหมาย

4.2.3 การศึกษาดูงานการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน

4.2.4 การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อทำโรงเรือนแก่กลุ่มเป้าหมาย

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

จากการประชุมในการวางแผนการดำเนินงานของโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน จึงได้ข้อสรุปในแนวทางการปฏิบัติต่อไป และได้คัดเลือกตัวแทนของสมาชิกที่คอยประสานงานระหว่างหน่วยงานและสมาชิก ดังนี้

1. นายประเสริฐ ชูพันธ์	ตัวแทนหมู่ที่ 12	ตำแหน่ง ประธาน
2. นายนิคม แสนคำ	ตัวแทนหมู่ที่ 6	ตำแหน่ง รองประธาน
3. นางประวิต ศิริวัฒน์	ตัวแทนหมู่ที่ 7	ตำแหน่ง เลขานุการฯ
4. นายสุพัต โปธิ์ใต้	ตัวแทนหมู่ที่ 8	ตำแหน่ง เภรัญญิก

สรุปรายงานการประชุมวันที่ 27 พฤษภาคม 2556

นายนิสิต รัตนศรีวงษ์ ตำแหน่ง นายก อบต.ตอนเงิน ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวเปิดการประชุม ในเวลา 09.30 น. และได้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

1.1 อบต.ตอนเงิน ได้รับการจัดสรรงบประมาณใน งวดที่ 2 จำนวน 170,000 บาท ตามโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านของตำบลตอนเงิน

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

...รับรอง

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

3.1 ชี้แจงรายละเอียดการใช้จ่ายเงินในงวดแรก ที่ใช้ในการอบรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการจัดทัศนศึกษาดูงาน รวมรายจ่าย 57,500 บาท คงเหลือที่ใช้ตัดโอนมาสมทบในแผนการใช้จ่ายเงินในงวด 2 จำนวน 42,500 บาท

3.2 ให้รายงานข้อมูลและรายละเอียดความคืบหน้าของโครงการกลับไปยัง สสค. เพื่อปิดโครงการ

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

4.1 แผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร จำนวน 170,000 บาท รวมกับงบงวดแรก รวมเป็นเงิน 212,500 บาท แผนการใช้จ่ายในรอบ 2 ประกอบด้วย

4.1.1 ค่าจัดซื้อพ้อพันธุ์ไก่พื้นบ้าน จำนวน 120 ตัว ๆ ละ 170.-บาท เป็นเงิน 20,400.-บาท

4.1.2 ค่าจัดซื้อแม่พันธุ์ไก่พื้นบ้าน จำนวน 300 ตัว ๆ ละ 150.-บาท เป็นเงิน 45,000.-บาท

4.1.3 ค่าจัดซื้ออาหารไก่ จำนวน 60 กระสอบ ๆ ละ 450.-บาท เป็นเงิน 27,000.-บาท

4.1.4 ค่าจัดซื้อหญ้าคา จำนวน 6,000 แผ่น ๆ ละ 16.บาท เป็นเงิน 96,000.-บาท

4.1.5 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เป็นเงิน 50,000 .- บาท

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

- ไม่มี

จากการประชุมในการวางแผนการดำเนินงานของโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ตัวแทนสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านได้ออกสำรวจความต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการประกอบอาชีพ และได้ดำเนินการจัดซื้อและแจกจ่ายให้กับสมาชิกเพื่อเดินทางโครงการต่อไป

สรุปรายงานการประชุมวันที่ 1 ตุลาคม 2556

นายทองสุภย์ ปาติเก ตัวแทนผู้ประสานงานระดับจังหวัด ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวเปิดการประชุม ในเวลา 09.30 น. และได้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

1.1 อบต.ดอนเงิน ได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านของตำบลดอนเงินในระยะสุดท้าย

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

...รับรอง

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

- 3.1 ชี้แจงรายละเอียดการใช้จ่ายเงินในงวดที่ผ่านมาให้แก่สมาชิกได้รับทราบ
- 3.2 ให้สมาชิกในพื้นที่รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและสรุปโครงการให้ สสค. ได้รับทราบ

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

4.1 แผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่จะได้รับการจัดสรรในงวดที่ 3 ที่ใช้ในการจัดติดตามและประเมินผลโครงการ ซึ่งคณะทำงานจาก อบต.ดอนเงิน ได้สำรองจ่ายเพื่อการดำเนินงาน และต้องทำเรื่องสรุปแผนการใช้จ่ายและการดำเนินงานให้ สสค. เพื่อปิดโครงการ

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

จากการประชุมในการวางแผนการดำเนินงานของโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ครั้งนี้มีตัวแทนจากคณะทำงานได้รายงานความคืบหน้าของโครงการ และเข้าร่วมปรึกษาหารือในข้อผิดพลาด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

2. ชั้นการปฏิบัติ (Action)

2.1 การอบรมความรู้ด้านวิชาการ

2.1.1 การให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่ ในการฝึกอบรมทักษะและความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงและการดูแลไก่พันธุ์พื้นบ้าน คณะทำงานของ อบต. ได้ติดต่อประสานงานกับ นางเกตุร เมือกศิลา ปศุสัตว์อำเภอเชียงยืน เพื่อเป็นวิทยากรที่คอยให้คำแนะนำ และเป็นผู้ให้ความรู้ทางวิชาการในเรื่องการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน การดูแลรักษา รวมทั้งขั้นตอนต่าง ๆ ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ โดยมีกำหนดการอบรม ระหว่างวันที่ 26-27 กรกฎาคม 2555 ณ หอประชุมประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน โดยมีวิทยากร 2 คน คือ นางเกตุร เมือกศิลา ปศุสัตว์อำเภอเชียงยืน และนางสาวสุรรัตน์ ศรีกิ่งเพชร ปศุสัตว์ตำบลดอนเงิน ซึ่งในระหว่างการอบรมผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกต ชุดที่ 2 และเมื่อสิ้นสุดการอบรมผู้วิจัยได้ประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 เพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายแล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ผลการดำเนินการฝึกอบรม โดยวิทยากรได้พูดถึงลักษณะของไก่พันธุ์พื้นบ้าน กระบวนการและวิธีการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านซึ่งยังไม่ถูกวิธีเท่าที่ควร ไม่มีการป้องกันรักษาและรวมถึงวิธีที่ต้องทำเมื่อไก่มีการออกลูกมา และทำอย่างไรให้ลูกไก่มีอัตราการรอดที่สูงขึ้นและโตเร็วเพื่อที่จะได้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค และควรเรียนรู้วิธีการที่จะทำให้แม่พันธุ์ใช้เวลาที่สั้นลงในการผสมพันธุ์ในครั้งต่อไปด้วย รวมถึงวิธีการที่ป้องกัน ดูแลรักษาไก่พันธุ์พื้นบ้านให้ปราศจากโรคระบาด และการทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดแบบเชื้อเป็นและแบบเชื้อตาย รวมทั้งวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อมีการระบาดของโรคในไก่ เพราะจะทำให้ไก่ที่เราเลี้ยงมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอัตราการตายลดลง รวมทั้งเป็นไก่ที่ปราศจากโรคติดต่อ

2.1.2 การให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องการจัดทำบัญชี

ครัวเรือน ได้รับความอนุเคราะห์บุคลากรจาก สสค. คือ นายสุขสรณ์ กุณทียะ ได้มาร่วมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2556 โดยกล่าวถึงการทำบัญชีครัวเรือนว่าจะลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ได้อย่างไร เราจะสร้างรายได้และลดรายจ่ายได้อย่างไร โดยในการจัดบันทึกต้องทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนของแต่ละครัวเรือน โดยทำการบันทึกทุกวัน และรวบรวมส่งเจ้าหน้าที่ อบต. ทุกอาทิตย์เพื่อประมวลผลและนำเสนอกลุ่มทุก ๆ 3 เดือน ซึ่งจุดประสงค์ของการลงบัญชีครัวเรือนคือ เพื่อต้องการให้สมาชิก ได้มองเห็นภาพการใช้จ่าย จากการใช้จ่ายที่มีความจำเป็น หรือความไม่จำเป็น ซึ่งเป็นสาเหตุของความไม่สมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย และเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและบริหารงานด้านการเงินของแต่ละครอบครัว

2.2 การศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานมีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับประสบการณ์ตรงและมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการเลี้ยงไก่พื้นบ้าน โดยคณะทำงานจาก อบต.ดอนเงิน ร่วมกับกลุ่มสมาชิก ได้ร่วมกันประชุมเพื่อร่วมพิจารณาถึงความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ และความเป็นไปได้จากกลุ่มเป้าหมาย ที่มีประสบการณ์ตรง และได้รับความสำเร็จ จึงได้ข้อสรุปในการศึกษาดูงานที่ เทศบาลตำบลหนอง อีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่พื้นบ้านที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยได้เดินทางไปศึกษาดูงานในวันที่ 8 สิงหาคม 2555 นำทีมโดยคณะทำงานของ อบต.ดอนเงิน และกลุ่มสมาชิก จำนวน 1 คันรถ การศึกษาดูงานครั้งนี้ ได้รับเกียรติจากปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลหนองอีบุตรได้บรรยายถึงประสบการณ์และความสำเร็จในการเลี้ยงไก่ และเกษตรอำเภอห้วยผึ้ง ได้บรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับระบบการเลี้ยงไก่เพื่อลดความเสี่ยงต่อโรคระบาดที่เกิดขึ้นในไก่ ก่อนที่จะไปดูฟาร์มเครือข่ายฟาร์มสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ของนางคำบุย ชมพูเพชร และฟาร์มของสมาชิกเครือข่าย

2.3 การนำฐานความรู้สู่การปฏิบัติ

ในการนำความรู้สู่การปฏิบัติ เมื่อสมาชิกได้รับความรู้ ได้ศึกษาประสบการณ์ตรงจากผู้ประสบผลสำเร็จ พร้อมทั้งได้รับทุนสนับสนุนในการดำเนินงานจาก สสค. ทำให้สมาชิกพร้อมที่จะดำเนินการตามแผนของโครงการ ตัวแทนกลุ่มได้สำรวจความต้องการเบื้องต้นของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งผลจากการสำรวจความต้องการ รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สํารวจความตํองการสมาชิก

หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	โรงเรียนในการเลี้ยง			วัสดุอุปกรณ์ที่ตํองการ			
		สร้างเสร็จ	อยู่ระหว่าง การตํอเติม	ยังไม่ สร้าง	หยูกา (แผ่น)	ไถฟอพันธุ (ตัว)	ไถแมงพันธุ (ตัว)	อื่น ๆ
1	นายสนาม บุตรวงษ์	✓			100	2	5	-
	นายลัย บุตรวงษ์		✓		50	2	5	ตาข่าย
	นางเทียมใจ ชมภูราช	✓				2	5	อาหารไก่
	นางนวิวัลย์ จิณรัชกา		✓		50		7	ตาข่าย,อาหารไก่
2	นายไค จันทะเข้			✓	50	2	5	ตาข่าย,รางใส่อาหาร
	นายเลือน พิมดา	✓					7	รางใส่อาหาร,อาหาร
	น.ส.อนุบาล จันทะเข้			✓	100	2	5	-
	นางสมทิศ พุดบุรี			✓	50		7	ตาข่าย
3	นายบุญมี กองแสน		✓		100	2	5	-
	นายวันเพ็ญ ศรีประเสริฐ		✓		100	2	5	-
	นายผจญ พุดบุรี		✓		100	2	5	-
	นายบุญส่ง ทักภูตา		✓		100	2	5	-

หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	โรงเรียนในการเลี้ยง			วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการ			
		สร้างเสร็จ	อยู่ระหว่าง การต่อเติม	ยังไม่ สร้าง	หย้าคา (แผ่น)	ไก่พ่อพันธุ์ (ตัว)	ไก่แม่พันธุ์ (ตัว)	อื่น ๆ
4	นายบุญคง พระโพธิ์		✓		50	-	7	อาหาร
	นายบรรดิษฐ์ สาริกิจ		✓		100	2	5	-
	นายทวี ประสารวงศ์		✓		100	2	5	-
	นายอนันดร พันนทศ		✓		100	2	5	-
5	นางสมช่า ชวาระ		✓		70	-	7	รางอาหาร,ตาข่าย
	นางฉนวนวรรณ ไชยสุข			✓	100	-	7	-
	นางไพศรีย์ สอรัรักษา		✓		60	2	5	ตาข่าย
	นางจ่าปี พุดบุรี	✓				2	5	ตาข่าย
6	นางสุภา ปะสภาวะพา		✓			2	5	รางอาหาร,ตาข่าย
	นางประทวน ทัพภูตา		✓			2	5	ตาข่าย
	นางเกสร พันนทศ		✓			2	5	รางอาหาร,ตาข่าย
	นายนิคม แสนคำ	✓					7	ตาข่าย

หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	โรงเรียนในการเลี้ยง			วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการ			
		สร้างเสร็จ	อยู่ระหว่าง การต่อเติม	ยังไม่ สร้าง	หม้อคา (แผ่น)	ไถ่พ้อพันธ์ (ตัว)	ไถ่แม่พันธ์ (ตัว)	อื่น ๆ
7	นางประวิต ศิริวัฒน์ นางสาคร ภัคดี นางสมหมาย จรครบุรี นายณัฐกร สอรักษา	✓	✓ ✓ ✓ ✓		60 - - 100	2 2 2 2	5 5 5 5	ตาข่าย ตาข่าย ตาข่าย -
8	นายสถิต รัตนทิพย์ นางประครองสิน เหล่าบุรี นายสายันต์ อุบั่นนัท นายสุพัต โพธิ์ใต้	✓	✓ ✓		- 100 100 -	- 2 2 1	7 5 5 6	รางใส่อาหาร - - ตาข่าย
9	นายวิรัตน์ ทองโสม นายนิยม เหล่าบุรี นายชัยณรงค์ เหล่าบุรี นางทองพูน เรืองศรี	✓ ✓ ✓ ✓	✓		100 100 100 100	1 2 2 2	6 5 5 5	- - - -

หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	โรงเรียนในการเลี้ยง			วัตถุประสงค์ที่ต้องการ			
		สร้างเสร็จ	อยู่ระหว่าง การต่อเติม	ยังไม่สร้าง	หยูกา (แผ่น)	ไก่พ่อพันธุ์ (ตัว)	ไก่แม่พันธุ์ (ตัว)	อื่น ๆ
10	นางสุพรรณ ชนะการี นายสมบัติ รัตนทิพย์ นางทองม้วน โคทนา นางไกรสร รัตนทิพย์	✓ ✓ ✓	✓	✓	100 100 - 50	2 2 2 2	5 5 5 5	- - รางใส่อาหาร, ตาข่าย ตาข่าย
11	น.ส.อ้อมจันทร์ สอนเส นายถาวร ยอดเพชร นางสวัสดี รัตนศรีวงษ์ นางไกรสร ขวัญโพเน	✓ ✓	✓		- 50 70 50	1 1 2 2	6 6 5 5	รางใส่อาหาร, ตาข่าย ตาข่าย ตาข่าย ตาข่าย
12	นายสมเทศ โพธิยา นายประเสริฐ ชูพันธ์ นางลำไผ่ ชนะการี นางนพทรา โยธาธรณ์		✓	✓	100 100 100 100	2 - - 2	5 7 7 5	- - - -

หมู่ที่	ชื่อ-สกุล	โรงเรียนในการเลี้ยง			วัสดุอุปกรณ์ที่ต่อวงการ			
		สร้างเสร็จ	อยู่ระหว่างการต่อเติม	ยังไม่สร้าง	หย้าคา (แผ่น)	โกฟอพันธุ์ (ตัว)	โกแแม่พันธุ์ (ตัว)	อื่น ๆ
13	นางบุญเรือง วิวงษ์	✓			-	-	7	ตาข่าย
	นายประยงค์ ไชยคำ		✓		100	2	5	-
	นางทองหยอด แสนวัง		✓		100	2	5	-
	นายสมศักดิ์ พันเทศ	✓			-	2	5	ตาข่าย
14	นางบัวธง มหาวัย		✓		50	1	6	ตาข่าย
	นายมาวิน จันทร์สิงห์		✓		100	2	5	-
	นายละมัย ไชยรักษา		✓		100	2	5	-
	นางวิธิตา กุภาพันธ์		✓		100	1	6	-
15	นางพรรณณี แสนวัง		✓		100	2	5	-
	นางวันทนา พันเทศ		✓		100	2	5	-
	นายสวัสดิ์ โพธิ์ท้ำ		✓		100	2	5	-
	นางบุญเหลือ ภูเลี่ยมคำ	✓			100	2	5	-
	สรุป	17	37	6	3,910	92	328	

ผลจากการสำรวจ พบว่าสมาชิกที่มีความพร้อมด้านโรงเรือนมีเพียง 28% สมาชิกที่กำลังก่อสร้างโรงเรือน มี 61% และสมาชิกที่ยังไม่ได้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรือนมี 10% ซึ่งส่วนมากสมาชิกที่ยังไม่มีโรงเรือน ความต้องการส่วนมากต้องการหย้าคาในการมุงโรงเรือนมากถึง 3,910 แผ่น ต้องการพ้อพันธุ์ไก่ 92 ตัว และแม่พันธุ์ไก่ 328 ตัว

3. การสังเกต (Observation)

เป็นการติดตามและประเมินผลการทำงาน of สมาชิกและคณะทำงานของ อบต. ที่คอยให้คำปรึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มสมาชิก ในการติดตามและประเมินผล ผู้วิจัยและคณะทำงานของ อบต. ซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัย ได้ออกติดตามและประเมินผล เป็นระยะ ตามแบบสังเกต เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของสมาชิก พบว่า

3.1 การอบรมความรู้ด้านวิชาการ

3.1.1 ทักษะและความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงและการดูแลไก่พันธุ์พื้นบ้าน จากการรวบรวมแบบสัมภาษณ์ของสมาชิก พบว่า สมาชิกส่วนมากเคยเลี้ยงไก่มาแล้ว และมีทักษะพื้นฐานจากประสบการณ์การเลี้ยงไก่เกือบทุกคน แต่ขาดการดูแลและการให้วัคซีนจากระยะเวลาการเจริญเติบโตของไก่ ทำให้สมาชิกส่วนมากเมื่อประสบปัญหาจากการระบาดของโรค ไม่สามารถรับมือกับโรคระบาดได้ สมาชิกทุกคนจึงให้ความสนใจในการให้ความรู้ และพึงพอใจในการจัดการอบรมความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ทุกคน และด้านพื้นที่ในการสร้างโรงเรือน สมาชิกส่วนมากมีสภาพพื้นที่ในการสร้างโรงเรือนกว้างขวาง มีส่วนน้อยที่ไม่มีพื้นที่ในการสร้างโรงเรือนเท่าที่ควร ก็ จะสร้างโดยการเลี้ยงรวมอยู่ติดกับคอกหมู หรือคอกวัว ที่แต่และคร้วเรือนเลี้ยงไว้ ซึ่งไม่เป็นสัดส่วน

3.1.2 การทำบัญชีคร้วเรือน จากการสังเกต และสัมภาษณ์ กลุ่มสมาชิก พบว่า ในการทำบัญชีคร้วเรือน เกิดปัญหาในการบันทึก เนื่องจาก สมาชิกไม่ค่อยเห็นความสำคัญ จึงไม่ค่อยทำการบันทึก และบางส่วนเมื่อได้เห็นรายรับ กับรายจ่ายที่เกินความจำเป็น จึงเกิดการละลายในการลงบันทึก และสมาชิกบางคนก็ไม่ได้ลงข้อมูลที่เป็นจริง ทำให้การสะท้อนผลไม่เป็นไปตามความจริง

3.2 การศึกษาดูงาน

จากการรวบรวม สรุบบแบบสัมภาษณ์ สมาชิกทุกคนให้ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะศึกษาฟาร์มตัวอย่างของเทศบาลตำบลหนองอีบุตร และให้ความสนใจสอบถามการทำงานของฟาร์มตัวอย่าง ตั้งแต่เริ่มเลี้ยงจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ และเป็นแรงจูงใจและพร้อมที่จะนำแนวทางที่ได้รับ ไปปรับใช้ในฟาร์มของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.3 ในการนำความรู้สู่การปฏิบัติ

จากการสรุปแบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และสมาชิก พบว่า สมาชิกที่มีความพร้อมในด้านโรงเรียนจะมีศักยภาพในการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านมากกว่า เนื่องจากการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ได้รับล่าช้า และแบ่งเป็นงวดงาน จึงไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีเพียงส่วนน้อยที่มีทุนเป็นของตนเองที่ดำเนินการได้ และประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

4. การสะท้อนผล (Reflection)

จากการสังเกตและการสนทนากับสมาชิกในแต่ละครั้งก่อนสรุปผลการทำงานแต่ละระยะที่ร่วมกันถอดบทเรียนจากการดำเนินโครงการการบริหารจัดการโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน พบว่า

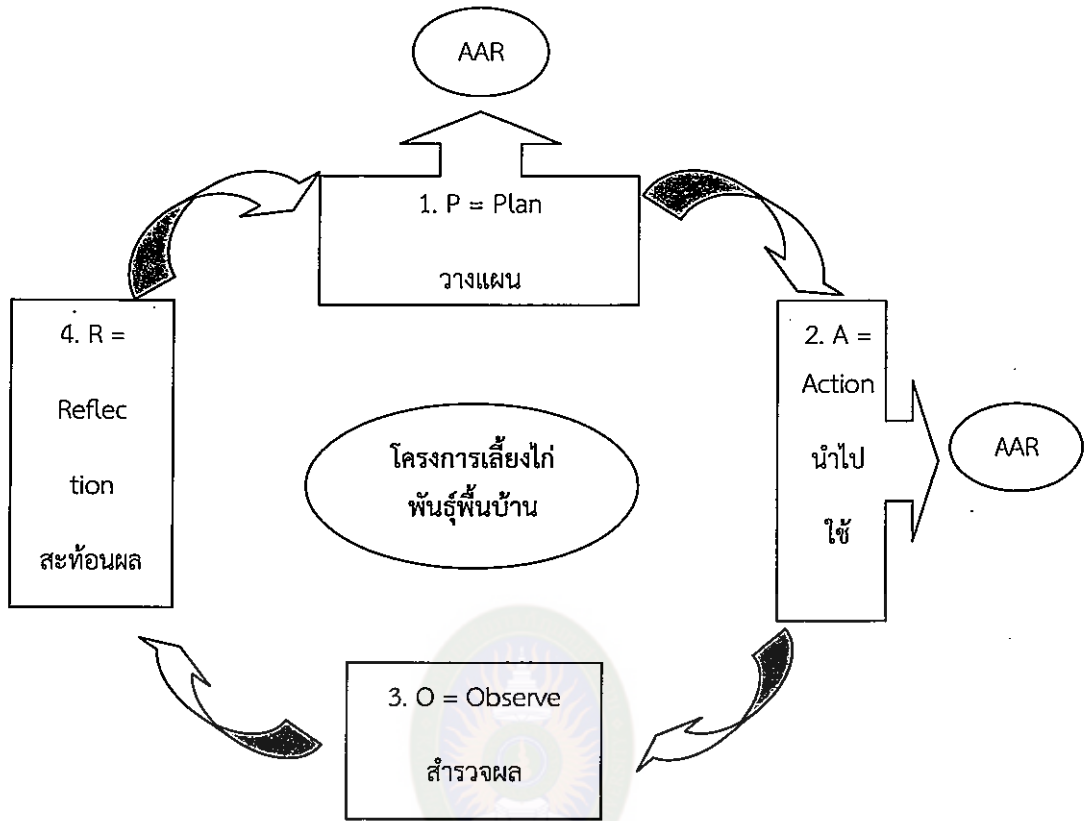
4.1 การอบรมทักษะและความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงและการดูแลไก่พันธุ์พื้นบ้าน ผลการอบรมทำให้สมาชิกเกิดความรู้และความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ และสามารถถ่ายทอดต่อไปยังลูกหลานให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการได้ก็จริงแต่เกิดปัญหาในการอบรมคือ งบประมาณ ระยะเวลา และเหตุการณ์ที่จำกัด เนื่องจากอยู่ในช่วงเหตุการณ์ไร้ทำนา เป็นฤดูฝนการเดินทางจึงติดขัด ทำให้สมาชิกมีเวลาจำกัด การได้รับความรู้และแนวทางการอบรมยังไม่เน้นการปฏิบัติจึงทำให้ไม่เห็นภาพพจน์ที่ชัดเจน

4.2 การจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการจดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือน เพื่อจะสามารถนำข้อมูลมาวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการออม การใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือน ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการจดบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เป็นเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสามัคคีภายในครอบครัว ให้รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันกันในครอบครัว มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการจดบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทำให้สมาชิกทุกคนรู้จักการบริหารจัดการด้านการเงินและการวางแผนการทำงานทุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ครอบครัวมีความสุขใช้ชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุมีผล รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ การเงินมีสภาพคล่อง รู้จักการเก็บออม ทุกคนรู้ถึงแหล่งที่มาของรายรับและการใช้ไปของค่าใช้จ่ายในแต่ละวันสามารถนำข้อมูลการใช้จ่ายมาวางแผนบริหารการเงินในอนาคตได้แต่ปัญหาในการจัดทำคือ สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาในการจดบันทึก และยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือน ขาดความซื่อสัตย์ในการให้ข้อมูล คือไม่ได้ให้ข้อมูลเป็นจริงทั้งหมด และในการกรอกข้อมูลเข้าระบบต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ของ อบต. เพราะในชุมชนยังขาดเทคโนโลยีและความรู้ในใช้เทคโนโลยีจึงไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

4.3 การนำความรู้สู่ฐานการปฏิบัติ

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์สมาชิก และคณะทำงานจาก อบต. ในการดำเนินโครงการของกลุ่มสมาชิกเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านเกี่ยวกับการนำความรู้ไปสู่ฐานการปฏิบัติพบปัญหาคือ 1) การประสานงาน ในการประสานระหว่าง คณะทำงาน และสมาชิกยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร เนื่องจากภาระและหน้าที่ซึ่งเป็นสายงานประจำของแต่ละบุคคล จึงทำให้ไม่บรรลุตามเป้าหมาย 2) งบประมาณ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้น้อย งบประมาณในการสำรองจ่ายจึงเกิดขึ้นได้น้อย ทำให้การดำเนินงานติดขัด เพราะงบประมาณในส่วนของการได้รับจัดสรร โดยแบ่งเป็น 3 งวด จึงทำให้เกิดการติดขัดไม่ต่อเนื่อง 3) โรคระบาด เนื่องจากการเลี้ยงไก่ต้องเผชิญกับโรคระบาด ซึ่งหากไม่ได้รับภูมิคุ้มกันที่ดี ไก่จะติดเชื้อและเป็นโรคระบาดได้ง่าย

จากผลการวิเคราะห์เบื้องต้นของกลุ่มสมาชิกโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงินทำให้วิเคราะห์ได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสมาชิกโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน เพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามเป้าประสงค์ที่ได้ดำเนินงานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) แล้ว ในขั้นตอนของกระบวนการวางแผนและการปฏิบัติได้มีการสอดแทรกขั้นตอนของการทบทวนการทำงาน หรือการทำ AAR (After Action Review) คือ การทบทวนหลังปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในวงจรการทำงาน เป็นการทบทวนวิธีการทำงานทั้งด้านความสำเร็จ และปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างการทำงาน และเป็นการทบทวนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันเองและหน่วยงาน สสค. ที่คอยสนับสนุนงบประมาณยังคงตรวจสอบการทำงานเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันเมื่อสมาชิกเห็นว่าการปฏิบัติใดที่ได้ผลเป็นประโยชน์ ก็นำมาถ่ายทอดและคงไว้ซึ่งวิธีการเดิม

แผนภาพที่ 3 แสดงวงจรการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอลำปาง จังหวัดมณฑลราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชน และแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ของชุมชนในการส่งเสริมอาชีพ โดยใช้การวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีส่วนร่วมในการวิจัย ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบควบคุม ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem-Learning Process) ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้ ดังนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ
 - 3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้
 - 3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอลำปาง จังหวัดมณฑลราชบุรี ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาในการประกอบอาชีพโดยทั่วไปของชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอลำปาง จังหวัดมณฑลราชบุรี พบว่า

ขั้นวางแผน กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จากคณะทำงานของ อบต.ดอนเงิน อาทิเช่น นายก อบต.ดอนเงิน ปลัด อบต.ดอนเงิน นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการศึกษาของ อบต.ดอนเงิน ได้มีการประชุม วางแผนการทำงานร่วมกับ สสค. เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาอาชีพแก่ชุมชน

ขั้นการปฏิบัติ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ดำเนินการออกสำรวจสภาพชุมชนและวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน (จปฐ.) และการประชุมเพื่อ สรุปสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลตอนเงิน

ขั้นสังเกต จากสภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ พบว่าส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพทำนา พอหมดฤดูการทำนา ประชากรวัยแรงงานก็จะออกไปรับจ้างนอกพื้นที่เพื่อนำเงิน ส่งกลับมาเลี้ยงครอบครัว คนในชุมชนจึงเป็นวัยชรา และเด็กเป็นส่วนมาก จากข้อมูลดังกล่าว คณะทำงาน องค์กรบริหารส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคามจึงเสนอ โครงการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของคนในชุมชน

ขั้นการสะท้อนผล จากปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลตอนเงิน คณะทำงานจาก อบต.ตอนเงิน จึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการและความเป็นไปได้ในการ ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ชุมชนในตำบลตอนเงินให้มีอาชีพเสริม และสามารถเป็นช่องทาง ในการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้ครอบครัว ซึ่งอาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เป็นอาชีพที่ ชุมชนต้องการการสนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นอาชีพที่มั่นคงเพราะประโยชน์จากการเลี้ยงไก่มี มากมาย ไม่ว่าจะเป็นไข่ที่ออกจากไก่หรือเนื้อไก่เอง ก็เป็นอาหารซึ่งช่วยลดรายจ่ายในการซื้อหา อาหารให้ครอบครัว และยังสามารถขายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้

ระยะที่ 2 การศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพขององค์การบริหาร ส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ตามกระบวนการ PAOR สรุปผลได้ดังนี้

ขั้นวางแผน (Planning) ในขั้นตอนนี้ องค์กรบริหารส่วนตำบลตอนเงิน ได้ ดำเนินการเตรียมความพร้อมของคณะทำงาน เพื่อทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการร่วมกับ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ที่เน้นให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เพื่อต่อยอดอาชีพให้เกิดรายได้ และขั้นตอนการควบคุมค่าใช้จ่ายโดยต้องทำควบคู่ไปกับการ ประกอบอาชีพนั้นคือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน ก่อนที่จะขยายผลร่วมวางแผนการทำงานร่วมกับ คนในชุมชนถึงแนวทางในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเริ่มจากการสมัครสมาชิกที่มีความต้องการเข้า ร่วมโครงการ จากผู้ว่างงานในหมู่บ้านทั้ง 15 หมู่บ้านที่ให้ความสนใจในการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน โดยพิจารณาจากความสนใจ และมีพื้นที่เหมาะสม และเป็นผู้ที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นหลัก เมื่อได้สมาชิกก็มีการคัดเลือกตัวแทนเพื่อคอยเป็นผู้ประสานงานและเป็นตัวกลาง ให้กลุ่มเพื่อนสมาชิก เมื่อมีการดำเนินงานในแต่ละช่วง และเพื่อระดมความคิดในการบริหาร โครงการให้ประสบผลสำเร็จ

ขั้นการปฏิบัติ (Action) มีการอบรมความรู้ด้านวิชาการให้กับกลุ่มสมาชิกเกี่ยวกับการ เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เพื่อให้สมาชิกได้เข้าใจถึงทักษะการเลี้ยง การดูแลเอาใจใส่ไก่พันธุ์ พื้นบ้าน พร้อมทั้งให้ความรู้ในการจัดบันทึกการทำบัญชีครัวเรือน และมีการศึกษาดูงานเพื่อเป็น

การกระตุ้นสมาชิกให้มีความกระตือรือร้นในการนำไปปฏิบัติ และมีความเชื่อมั่นในอาชีพ ก่อนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนต่อไป

ขั้นการสังเกต (Observation) ในการอบรมให้ความรู้ทักษะเกี่ยวกับการเลี้ยงและการดูแลไก่พันธุ์พื้นบ้าน และการศึกษาดูงาน สมาชิกให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม แต่ในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน สมาชิกไม่ค่อยเห็นความสำคัญ จึงไม่ทำการบันทึกอย่างต่อเนื่อง และบางส่วนเมื่อได้เห็นรายรับ กับรายจ่ายที่เกินความจำเป็น จึงเกิดการระอายในการลงบันทึก และสมาชิกบางคนก็ไม่ได้ลงข้อมูลที่เป็นจริง ทำให้การสะท้อนผลไม่เป็นไปตามความจริง ในการนำความรู้ที่ได้สู่การปฏิบัติจริงพบว่า สมาชิกที่มีความพร้อมในด้านโรงเรียนจะมีศักยภาพในการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านมากกว่า เนื่องจากการสนับสนุนงบประมาณถูกแบ่งเป็น 3 งวดงาน จึงไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีเพียงส่วนน้อยที่มีทุนเป็นของตนเองที่ดำเนินการได้

ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) การอบรมทำให้สมาชิกเกิดความรู้และความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ และสามารถถ่ายทอดต่อไปยังลูกหลานให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการได้ แต่ปัญหาที่ทำให้สมาชิกได้รับความรู้ไม่เต็มที่เนื่องจากระยะเวลาที่มีจำกัด เพราะอยู่ในช่วงฤดูการทำไร่ทำนา แต่การจัดทำบัญชีครัวเรือนคณะทำงานงานจาก อบต.ดอนเงิน มีหน้าที่กระตุ้นและส่งเสริมการทำบัญชีโดยให้เป็นภาพการใช้จ่าย และการลงมือปฏิบัติ คณะทำงานจาก อบต.ดอนเงิน มีหน้าที่ประสานงานกับ สสค. เพื่อดำเนินการเบิกงบประมาณตามแผนของโครงการ และมีหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลืองานด้านอื่น ๆ ที่สมาชิกต้องการ แต่เนื่องจากความล่าช้าของโครงการและทุนการสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้การเรียนรู้เพื่อสัมมาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงินไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคามสภาพ ปัจจุบัน พบว่า สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประชากรในตำบลดอนเงิน สภาพความแห้งแล้งทำให้ประชากรวัยแรงงานต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ ทำให้ในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีแต่เด็กที่อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งในการเลี้ยงดูอาจไม่ได้รับการอบรม และการเอาใจใส่อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อการ

เจริญเติบโตในอนาคต และจากการสำรวจและวิเคราะห์ร่วมกับผู้นำชุมชน พบว่า การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกรในพื้นที่ เพราะเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับทุกคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือคนชรา สามารถเลี้ยงและดูแลไก่ได้ และไก่ยังเป็นสัตว์พื้นบ้านที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นสัตว์ประจำบ้าน เป็นนาฬิกาบอกเวลาในตอนเช้า เป็นยากำจัดศัตรูพืชชั้นดี และผลผลิตที่ได้จากไก่ก็สามารถเป็นทั้งอาหารและเป็นทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมการมีรายได้ให้กับครอบครัวซึ่งถือได้ว่าการเลี้ยงไก่เปรียบเสมือนการไม่ได้ซื้อเหมือนได้ขาย กล่าวคือ การที่ไม่ต้องคอยซื้อเพื่อใช้ประโยชน์ตรงกันข้ามครอบครัวใดที่เลี้ยงไก่ก็สามารถลดต้นทุนในการจัดจ่ายใช้สอยได้

2. การศึกษากระบวนการบริหารจัดการของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่าแนวทางการดำเนินงานคณะทำงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงินที่มีหน้าที่ประสานงาน และคอยส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งในการบริหารจัดการจากโครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนของคณะทำงาน อบต. ส่วนของกลุ่มสมาชิก และส่วนขององค์กรที่คอยสนับสนุนงบประมาณ นั่นคือ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ทั้งสามส่วนได้มีการประสานงาน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อให้งานดำเนินการได้ ซึ่งหลักของกระบวนการทำงานใช้กระบวนการ PAOR โดยมีขั้นตอนการวางแผนก่อนดำเนินโครงการ มีขั้นตอนการปฏิบัติ มีการทบทวนการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้อาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและเป็นอาชีพที่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นั่นคือความตั้งใจในการทำงานระหว่างสมาชิก ได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบมากขึ้นตามประสบการณ์ มีการวางแผนร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานมีการพบปะ พูดคุย ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้บุตรหลานต่อไป ได้ แม้ผลการทำงานของโครงการนี้จะไม่ประสบผลเท่าที่ควร แต่ประโยชน์ที่ได้จากการทำงานร่วมกันอีกประการหนึ่งคือ ทำให้คนในชุมชนมีความรักและความสามัคคีกันในหมู่คณะ จากคนที่เคยแค่พบหน้า ปะตากัน ได้มาทำงานร่วมกัน เกิดความใกล้ชิดสนิทสนม ทำให้เป็นชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้นได้ในอนาคต

ในกระบวนการนำความรู้สู่การปฏิบัติ สมาชิกควรมีกระบวนการบริหารจัดการในการประสานงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรใช้ระบบการบริหารจัดการแบบ 4 M คือ

1. M = Man คือ การบริหารกำลังคน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด สมาชิกกลุ่มเป้าหมายควรมีส่วนร่วมและเห็นความสำคัญของโครงการ
2. M = Money คือ การบริหารการเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุด และให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
3. M = Materials คือ การบริหารวัสดุในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่
4. M = Management คือ การจัดการ คือกระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ในส่วนของการจัดการ คณะทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน ได้มีส่วนในการคอยให้คำปรึกษาตั้งแต่แรกเริ่มโครงการ เป็นส่วนงานที่คอยประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานคล่องตัวขึ้น และในส่วนของกลุ่มสมาชิกเองก็ได้ใช้ประโยชน์จากต้นทุนเดิมของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นเป็นวัสดุ หรือความรู้ ได้มีส่วนร่วมช่วยแชร์ประสบการณ์ และปัญหา เพื่อร่วมกันแก้ไขให้โครงการดำเนินต่อไป แต่ส่วนใหญ่ของสมาชิกที่ประสบปัญหา คือ การได้รับทุนสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ทำให้โครงการสะดุด ไม่สามารถต่อยอดให้เป็นสหกรณ์เพื่อชุมชนได้

จากรูปแบบของการดำเนินงานโครงการที่ผ่านกระบวนการ PAOR โดยมีการทบทวนการทำงาน (After Action Review) ในขั้นตอนของการวางแผนและการปฏิบัตินั้นทำให้กลุ่มสมาชิกทราบว่าในการทำงานต่าง ๆ ไม่ควรชื่นชมความสำเร็จแต่เพียงด้านเดียว ต้องยอมรับปัญหาและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือคำแนะนำของเพื่อนร่วมงาน และบุคคลภายนอกซึ่งอาจมองเห็นปัญหาได้คนละมุมกับคนทำงานภายใน และได้ฝึกการทำงานเป็นทีมอีกด้วย ได้เรียนรู้อะไรเพื่อวันต่อไปจะได้ทำให้ดีขึ้น ค้นหาความจริงเพื่อดูว่ามีปัญหาอะไรบ้าง เปรียบเทียบแผนกับความเป็นจริง รู้จักจุดบันทึกเพื่อเตือนความจำ ว่าวิธีการใดบ้างที่เคยนำมาแก้ปัญหาแล้ว บันทึกผลการประชุม AAR ในประเด็นที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของทีม อย่างไรก็ตาม จะต้องเข้าใจว่าคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหามาจากการทบทวนการทำงาน ไม่ใช่คำตอบสุดท้าย เพราะเมื่อเวลาเปลี่ยนไป บริบทเปลี่ยนไปย่อมทำให้เกิดปัญหาใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของชุมชน เป็นการใช้ประโยชน์ทางสถิติได้ แต่หากข้อมูลที่ต้องการอย่างแท้จริงคือความต้องการของชุมชน ก็ควรมีการสำรวจความต้องการเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เสียส่วนมากในการตัดสินใจเลือกอาชีพที่ชุมชนต้องการการส่งเสริมอย่างแท้จริง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงส่วนได้ส่วนเสีย โดยการเน้นทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และนำข้อมูลการวิเคราะห์เผยแพร่ให้ชุมชนได้รับรู้ และเสริมสร้างความเข้าใจในชุมชน เพื่อให้เกิดการตระหนักและรักในชุมชน จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์

1.2 ในกระบวนการบริหารจัดการโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์ พื้นบ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ควรมีการวางแผนร่วมกัน ระหว่างคณะทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงินซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) และควรมีการประสานงานกับส่วนกลางที่ดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อร่วมรับทราบแนวทางการเบิกจ่าย และแนวทางการทำงานเพื่อให้สะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงานต่อไป และในกระบวนการนำความรู้สู่การปฏิบัติ สมาชิกควรมีกระบวนการบริหารจัดการด้านการประสานงาน และการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรใช้ระบบการบริหารจัดการแบบ 4 M คือ

1.2.1 M = Man คือ การบริหารกำลังคน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด สมาชิกกลุ่มเป้าหมายควรมีส่วนร่วมและเห็นความสำคัญของโครงการ

1.2.2 M = Money คือ การบริหารการเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1.2.3 M = Materials คือ การบริหารวัสดุในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

1.2.4 M = Management คือ การจัดการ คือกระบวนการจัดการบริหารควบคุม เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ในส่วนของการจัดการ คณะทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนเงิน ได้มีส่วนในการคอยให้คำปรึกษาตั้งแต่แรกเริ่มโครงการ เป็นส่วนงานที่คอยประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานคล่องตัวขึ้น และในส่วนของกลุ่มสมาชิกเองก็ได้ใช้ประโยชน์จากต้นทุนเดิมของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ หรือความรู้ ได้มีส่วนร่วมช่วยแชร์ประสบการณ์ และปัญหา เพื่อร่วมกันแก้ไขให้

โครงการดำเนินต่อไป แต่ส่วนใหญ่ของสมาชิกที่ประสบปัญหา คือ การได้รับทุนสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ทำให้โครงการสะดุด ไม่สามารถต่อยอดให้เป็นสหกรณ์เพื่อชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

ในกระบวนการบริหารจัดการทำงานร่วมกันควรส่งเสริมตามขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลนั้นคือ

2.1 **ขั้นวางแผน (Planning)** ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ให้ทุกคนได้มีส่วนในการวางแผน หรือรับรู้ร่วมกันทุกภาคส่วน

2.2 **ขั้นการปฏิบัติ (Action)** ให้ความสำคัญกับสมาชิก เพื่อสร้างความตระหนัก และส่งเสริม พัฒนาการเรียนรู้ชุมชน ในการประกอบสัมมาชีพ โดยเน้นกิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริม ให้สมาชิกเกิดความกระตือรือร้น และสร้างแรงจูงใจ

2.3 **การสังเกต (Observation)** ควรมีการสอบถามความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ หรือแจ้งข่าวการทำงาน เพื่อลดปัญหาความเข้าใจผิดกันในการทำงาน

2.4 **การสะท้อนผล (Reflection)** ควรตั้งเวทีการประชุมร่วมกันของสมาชิก และนำ ผลผลิตที่ได้มาจัดแสดงเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเกิดความรู้และให้ความสนใจในการ ประกอบอาชีพเสริม และเพื่อทราบความสำเร็จโดยรวมของสมาชิก

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- จำเนียร พลหาญ. หลัก ทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา ในเอกสารประกอบการสอน รายวิชา หลัก ทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- ฉวีวรรณ ปานซี และคณะ. รายงานการวิจัยและพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพทำขนมโบราณชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลป์ยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2548.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. เทคโนโลยีการศึกษา : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.
- ณรงค์ คงมาก. คู่มือปฏิบัติการ 100 ตำบลสร้างสัมมาชีพบนฐานความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2555.
- ทิวาพร จุมศรีสิงห์. การดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- ทิตานา แชมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ธงชัย สันติวงษ์. ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
- ธีระพร อูวรรณโณ. “การพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนวัยรุ่น”. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น (เล่มที่ 2, หน่วยที่ 12, หน้า 535-586). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- นิวัตติ อรรถพลยุคล. การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- นฤมล ดันธสุเรศษรฐ์. “แหล่งทรัพยากรในชุมชน”. ใน เอกสารประกอบชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน เล่ม 1 : หน้า 6 – 13. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- ประเวศ วสี. สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ปฏิรูปทางปัญญา พาชาติออกจากวิกฤต. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2553.
- วัชรีย์ มนต์คลัง. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2554.

- วัชรภรณ์ พิรุณ. การศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ กรณีแหล่งเรียนรู้ตามอัครยาชัย
สวนยายเข้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (หลักสูตรและการสอน) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. เกษตรยั่งยืน : วิธีการเกษตรแห่งอนาคต. กรุงเทพฯ : กรีนเนท, 2544.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2539.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2554.
- สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์, 2554.
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ. แนวทางพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสัมมาชีพ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน(สสค.), 2554.
- วิจัย...พลังเปลี่ยนการเรียนรู้คิดมรรคาแห่งพุทธิพิสัย. เชียงใหม่ : มูลนิธิสถาบันวิจัย
เพื่อท้องถิ่น, 2554.
- สุภาพร มากแจ้ง. รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อ
เสริมสร้างขีดความสามารถของคนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและยั่งยืน : การศึกษา
ผลิตภัณฑ์ชุมชนปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2548.
- สุวิภา ฤทธิจันทร์. กระบวนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไทรน้อย หมู่ที่ 7 ตำบลไทรน้อย
อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : 2555.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ/แนวทางการจัด
การศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชากรกลุ่มอายุ 15-59 ปี ที่อยู่นอก
ระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2553.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.). แนวทางสนับสนุนจังหวัด
ตามแผนปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา ปี 2554. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2554.
- องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2555-2557). มหาสารคาม :
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน, 2555.
- อรพรรณ พรสีมา. เทคโนโลยีการสอน. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, 2530.
- Fayol, H. General and Industrial Management. London : Sir Isaac Pitman, 1949.

Follet, M.P. *Dynamic Administration*. New York : Harper and Row, 1941.

Good, C. V. *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill, 1973.

Sheffer, T.C. "Organizational Training and Environmental Adaptation of Organization of Continuing Higher Education", *Dissertation Abstract International*. 51(6) : 2234-A : December, 1990.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสำรวจข้อมูลชุมชน
โครงการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 9 ส่วน จำนวน 11 หน้า

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
- ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านสังคม
- ส่วนที่ 5 ข้อมูลด้านสาธารณสุข
- ส่วนที่ 6 ข้อมูลด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ส่วนที่ 7 ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 8 ข้อมูลด้านอื่น ๆ
- ส่วนที่ 9 ความต้องการพัฒนาประชากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป

1.1 ข้อมูลองค์กรที่ท่านสังกัด

ชื่อ เทศบาล / อบต.
 ตั้งอยู่หมู่ที่ หมู่บ้าน ตำบล
 อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์
 ชื่อนายกเทศมนตรี / นายก อบต.
 ชื่อปลัด โทรศัพท์
 ชื่อผู้จัดทำข้อมูล โทรศัพท์
 E – Mail Address : Fax.

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่การปกครอง ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านจำนวน หมู่บ้าน
 อาณาเขตทางทิศเหนือ ติดต่อกับ
 อาณาเขตทางทิศใต้ ติดต่อกับ
 อาณาเขตทางทิศตะวันออก ติดต่อกับ
 อาณาเขตทางทิศตะวันตก ติดต่อกับ

1.3 ประชากร

จำนวนหลังคาเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ประมาณ หลังคาเรือน
 จำนวนประชากรทั้งหมด ประมาณ คน
 เพศชาย คน
 เพศหญิง คน
 รายละเอียด (ประมาณการ)

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)
น้อยกว่า 1	
1- 6	
7 - 12	
13 - 17	
18 - 60	
60 ขึ้นไป	
รวม	

จำนวนประชากรที่พิการหรือทุพพลภาพที่ได้รับความช่วยเหลือ คน

1.4 ลักษณะอาชีพของประชากรในพื้นที่

รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี บาท

ประมาณการผู้ประกอบการอาชีพดังต่อไปนี้

ผู้ประกอบการอาชีพ	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	รับจ้าง ทั่วไป	อื่น ๆ	ว่างงาน
คิดเป็น เปอร์เซ็นต์					
คิดเป็นจำนวน ราย					

ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค

2.1 การคมนาคม / การจราจร

ชื่อถนนสายหลักที่ผ่านชุมชนท้องถิ่น

ลักษณะถนน ลูกรัง

ลาดยาง

คอนกรีต

การใช้งาน เพียงพอ

ไม่เพียงพอ

2.2 แหล่งน้ำในชุมชน

จำนวนแม่น้ำที่ไหลผ่าน สาย

จำนวนห้วย / หนอง / คลอง / บึง แห่ง / สาย

จำนวนคลองชลประทาน แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

จำนวนบ่อน้ำบาดาลสาธารณะ แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

จำนวนบ่อน้ำบาดาลเอกชน แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

2.3 การขนส่ง

จำนวนสถานีขนส่ง แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

จำนวนสถานีรถไฟ แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

จำนวนสนามบิน แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

จำนวนท่าเรือของรัฐ แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

จำนวนท่าเรือของเอกชน แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

การเดินทางเข้าถึงพื้นที่ทำได้โดยวิธี (อาจมีมากกว่า 1 วิธี)

รถยนต์ เรือ รถไฟ เครื่องบิน

2.4 การโทรคมนาคม และการสื่อสาร

จำนวนชุมสายโทรศัพท์ แห่ง

พื้นที่ที่เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ครอบคลุมไม่ถึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้หรือไม่

จำเป็น ไม่จำเป็น

ที่ทำการไปรษณีย์ แห่ง

อินเทอร์เน็ต ใช้ได้ ใช้ไม่ได้

จำนวนสถานีวิทยุ / วิทยุชุมชน แห่ง

เฉพาะ FM เฉพาะ AM ทั้ง FM และ AM

สถานีโทรทัศน์ที่สามารถรับชมได้

ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 ช่อง 9 ช่อง 11

iTV อื่น ๆ

หอกระจายข่าวชุมชน มี ไม่มี

2.5 การประปา

มีน้ำประปาใช้ คร้วเรือน

ไม่มีน้ำประปาใช้ คร้วเรือน

จำนวนแหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปา แห่ง

ระบบประปาดังกล่าวสามารถใช้ได้ตลอดปีหรือไม่ () ใช้ได้ () ใช้ไม่ได้

2.6 ไฟฟ้า

มีไฟฟ้าใช้ คร้วเรือน

ไม่มีไฟฟ้าใช้ คร้วเรือน

จำนวนระบบไฟฟ้าแบบโซล่าเซลล์ () มี () ไม่มี

2.7 ลักษณะการใช้ที่ดินในชุมชน (คร่าว ๆ)

พื้นที่พักอาศัย

พื้นที่พาณิชยกรรม

พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ

สวนสาธารณะ / นันทนาการ

พื้นที่ตั้งสถานศึกษา

- พื้นที่ว่าง / พื้นที่สาธารณะ
- พื้นที่เกษตรกรรม
- โรงงานอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

3.1 สถานชนานุบาล แห่ง

3.2 โรงฆ่าสัตว์ แห่ง

3.3 อุตสาหกรรม/ธุรกิจ

(อุตสาหกรรม/ธุรกิจที่มีผลต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่นมากที่สุด 5 ลำดับเรียงจากมากไป

น้อย)

ลำดับ	ประเภทอุตสาหกรรม/ธุรกิจ	จำนวนโรงงาน / บริษัท / ผู้ประกอบการ	จำนวนแรงงาน (คน)
1			
2			
3			
4			
5			

3.4 พืชเศรษฐกิจ

(พืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นมากที่สุด 5 ลำดับเรียงจากมากไปน้อย)

ลำดับ	ประเภทพืชเศรษฐกิจ	จำนวนพื้นที่ปลูกประมาณไร่
1		
2		
3		
4		
5		

3.5 การพาณิชย์กรรมและบริการ

จำนวนสถานีน้ำมัน แห่ง

จำนวนศูนย์การค้า / ห้างสรรพสินค้า แห่ง

จำนวนตลาดสด แห่ง

จำนวนโรงแรม แห่ง

จำนวนโรงพยาบาล แห่ง

จำนวนธนาคาร แห่ง

3.6 การท่องเที่ยว (สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ลำดับที่ 1 - 5 ของท้องถิ่นโดยดูจาก
จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี)

ลำดับ	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ตั้ง	จำนวนนักท่องเที่ยว เฉลี่ยต่อปี (ประมาณ)
1			
2			
3			
4			
5			

3.7 การปลูกสัตว์ (ปลุกสัตว์ที่ทำการเลี้ยงอยู่ในพื้นที่)

จำนวนเกษตรกรที่ เลี้ยง	โค	กระบือ	เป็ด	ไก่	หมู	แพะ
จำนวนตัว (โดยประมาณ)						

3.8 การประมง และสัตว์น้ำ

จำนวนผู้มีอาชีพทำ การประมง	กุ้ง	ปลา	หอย	ปู	กบ	อื่น ๆ
จำนวน (ราย)						

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านสังคม

4.1 ข้อมูลศาสนสถาน

จำนวนวัด แห่ง

จำนวนโบสถ์ (ศาสนาคริสต์) แห่ง

จำนวนมัสยิด แห่ง

4.2 ข้อมูลผู้นับถือศาสนา

- จำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ของประชากรทั้งหมด
 จำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ ของประชากรทั้งหมด
 จำนวนผู้นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ ของประชากรทั้งหมด
 จำนวนผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ ของประชากรทั้งหมด

4.3 ข้อมูลสถานศึกษา

- จำนวนสถานศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่น แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ
- ศูนย์เด็กเล็ก
 - ระดับประถมศึกษา
 - ระดับมัธยมศึกษา
 - ระดับอาชีวศึกษา
 - ระดับอุดมศึกษา
 - ศูนย์การเรียนรู้อื่น ๆ ระบุ

4.4 ข้อมูลกีฬา นันทนาการ และพักผ่อน

- จำนวนสวนสาธารณะ แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 จำนวนห้องสมุดประชาชน แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 จำนวนสนามกีฬา แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลด้านสาธารณสุข

5.1 สถานบริการสาธารณสุข

- จำนวนโรงพยาบาล/สถานอนามัย แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 จำนวนศูนย์บริการสาธารณสุข แห่ง เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 จำนวนคลินิกเอกชน แห่ง
 จำนวนร้านขายยา แห่ง

5.2 บุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานพยาบาลท้องถิ่น

- แพทย์ จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 พยาบาล จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 ทันตแพทย์ จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 เภสัชกร จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 เจ้าพนักงานส่งเสริมสาธารณสุขจำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ

- พนักงานอนามัย จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 เจ้าพนักงานสุขาภิบาล จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ
 โรคที่เกิดขึ้นเป็นประจำในท้องถิ่น 1)
 2)
 3)

ส่วนที่ 6 ข้อมูลด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

6.1 จำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน (พนักงานดับเพลิง)

จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ

6.2 จำนวนอาสาสมัครป้องกัน ภัย และสาธารณภัย

จำนวน คน เพียงพอ ไม่เพียงพอ

ส่วนที่ 7 ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

7.1 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยเฉลี่ย ต่อปี

เพียงพอ ไม่เพียงพอ

7.2 น้ำเสียในชุมชน

จำนวนโรงระบบบำบัดน้ำเสีย..... แห่ง

การบำบัดน้ำเสีย

- มีระบบบำบัด
 ไม่มีระบบบำบัด

7.3 ชยะ

วิธีการกำจัดขยะ

- กองบนพื้น
 กองบนพื้นแล้วเผา
 ฟังกลบ
 หมักปุ๋ย
 เผาในเตาขยะ
 นอกพื้นที่โดยเสียค่าใช้จ่าย
 อื่น ๆ ระบุ.....

7.4 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ชนิดของทรัพยากร	จำนวน

ส่วนที่ 8 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

8.1 โครงการพิเศษ / พระราชดำริ

ชื่อโครงการพิเศษ / พระราชดำริ	หน่วยงานรับผิดชอบ	การดำเนินงาน

8.2 กลุ่มการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก	ประเภทของผลผลิต	วัตถุประสงค์	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
			() ในพื้นที่ () นอกพื้นที่	
			() ในพื้นที่ () นอกพื้นที่	
			() ในพื้นที่ () นอกพื้นที่	
			() ในพื้นที่ () นอกพื้นที่	

ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก	ประเภทของผลผลิต	วัตถุประสงค์	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
			() ในพื้นที่ () นอกพื้นที่	

8.3 กลุ่มกิจกรรมด้านสังคมในชุมชน

ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กิจกรรมที่ดำเนินการ

8.4 ปัญหาในท้องถิ่น

ปัญหา	ระดับของปัญหา			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา
ปัญหายาเสพติด				
ปัญหาที่ดินทำกิน / ที่อยู่อาศัย				
ปัญหาการว่างงาน				
ปัญหาคนเร่ร่อน				
ปัญหาหนี้สินนอกระบบ				
ปัญหาผู้มีอิทธิพล				

9.2 ข้อมูลผลผลิตจากอาชีพหลัก อาชีพรอง อาชีพเสริม ในพื้นที่ ที่มีศักยภาพในการ
แปรรูป การเพิ่มมูลค่า และการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายผู้ผลิต เครือข่ายการตลาด ในระดับ
ตำบล อำเภอ จังหวัด (โปรดระบุ 10 ชนิด)

ชนิดที่	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

แบบสังเกตพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมและนิเทศติดตาม

ชื่อผู้ถูกสังเกต.....ชื่อผู้สังเกต.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.

คำชี้แจง แบบสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมและการนิเทศติดตาม
โครงการการบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลอน
เงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม (การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน)

พฤติกรรม	บันทึกการสังเกต
1. แสดงความสนใจในการเข้ารับ การประชุมอบรม
2. ขณะมีการอบรมมีความสนใจ ตั้งใจ
3. กล้าแสดงออก กล้าคิด
4. มีความกระตือรือร้นตื่นตัวใน การร่วมกิจกรรม
5. ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนสมาชิก

แบบสัมภาษณ์

ชื่องานวิจัย การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกการเลี้ยงไก่พันธุ์
พื้นบ้าน ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์.....วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์.....

เวลาสถานที่.....

สภาพทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

เพศ.....อายุ.....ปี สถานภาพสมรส.....ศาสนา.....

อาชีพ.....ระดับการศึกษา.....รายได้ต่อเดือน.....

บทสัมภาษณ์ เกี่ยวกับความคิดเห็นในการบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิก
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม (การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน)

1. ท่านมีบทบาทและหน้าที่ในโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านอย่างไรบ้าง

คณะทำงาน อบต. (ตำแหน่ง.....)

คณะกรรมการ ตำแหน่ง..... เป็นสมาชิก

2. สาเหตุที่เข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านกับ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน

3. ท่านมีความรู้และความเข้าใจในการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

4. ภายในกลุ่มสมาชิกมีการดำเนินงาน และการบริหารงานอย่างไรบ้าง

5. ท่านมีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ในการดำเนินงาน และใช้อย่างไร

6. ท่านมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

7. การดำเนินงานมีปัญหา และอุปสรรคอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

8. มีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาสนับสนุนโครงการนอกเหนือจากอบต.และสสค.? มีการสนับสนุนอะไร และอย่างไร

.....

.....

.....

9. ท่านมีความพึงพอใจในการจัดการดำเนินการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนของ อบต.หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

10. ความคิดเห็นของท่านโดยทั่วไปในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้เป็นอย่างไร และท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

ชื่องานวิจัย การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสมาชิกพรรคเลี้ยงไก่พันธุ์

ที่บ้าน ตำบลดอนเงิน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์.....วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์.....

เวลาสถานที่.....

สภาพทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

เพศ.....อายุ.....ปี สถานภาพสมรส.....ศาสนา.....

บทสัมภาษณ์ เกี่ยวกับความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์ที่บ้าน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

1. ท่านพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร ที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงินจัดกิจกรรมการศึกษาดูงาน
โครงการการเลี้ยงไก่พันธุ์ที่บ้านเพื่อการประกอบอาชีพในชุมชน

พึงพอใจ เพราะ.....

ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

2. การจัดสภาพบรรยากาศบริเวณแหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษาดูงานเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

เหมาะสม เพราะ.....

ไม่เหมาะสม เพราะ.....

3. ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงินควรจัดให้มีสิ่งเพิ่มเติมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้
สมาชิกได้มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงไก่พันธุ์ที่บ้านมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ควรจัด เพราะ.....

ไม่ควรจัด เพราะ.....

4. เวลาที่ใช้ในการจัดการศึกษาดูงาน เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

เหมาะสม เพราะ.....

ไม่เหมาะสม เพราะ.....

5. ท่านได้ประโยชน์อะไรในการศึกษาดูงานครั้งนี้ และจะนำประสบการณ์ครั้งนี้ไปใช้ให้เกิด
ประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะทั่วไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

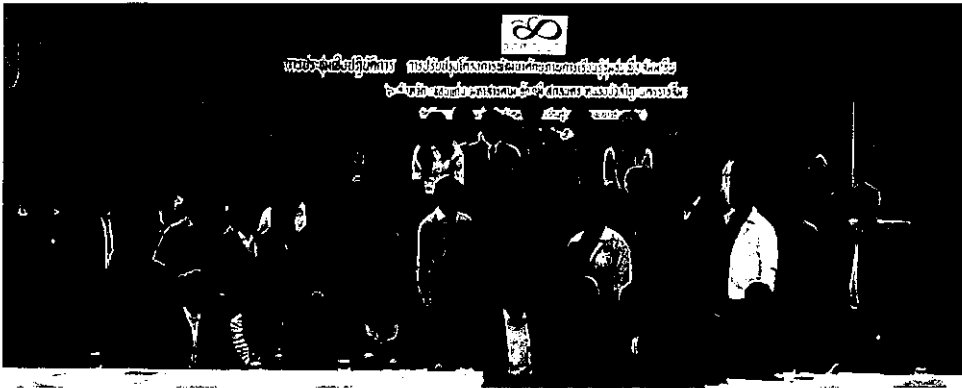

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

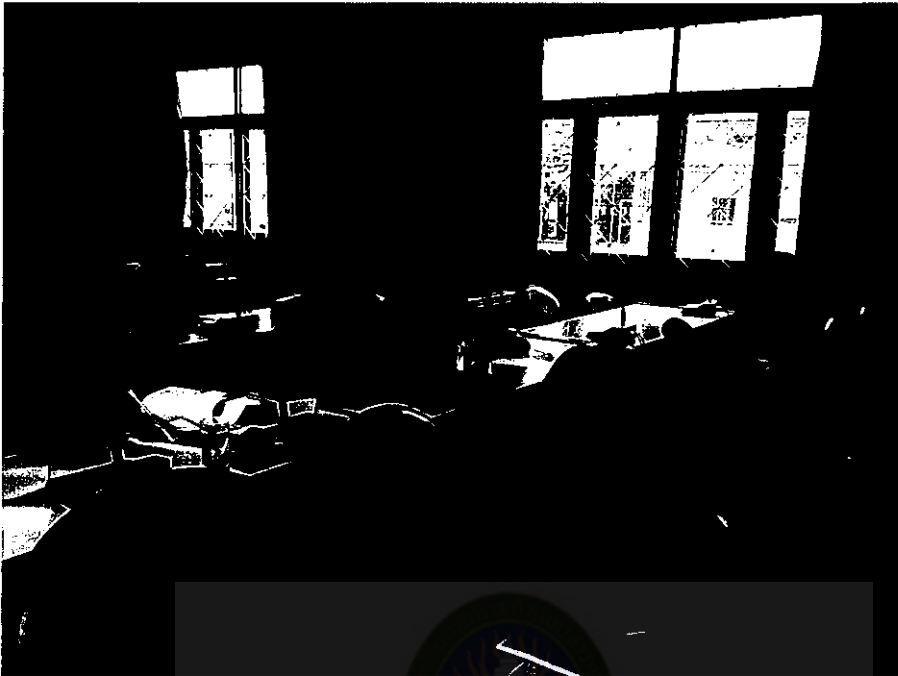
ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพภาคผนวกที่ 1 ประชุมวางแผนเพื่อจัดทำโครงการโดยการนำของนายก อบต. และคณะ

ภาพภาคผนวกที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับ สสค.

ภาพภาคผนวกที่ 3 ประชุม วันที่ 2 กรกฎาคม 2555

ภาพภาคผนวกที่ 4 ประชุม วันที่ 6 กรกฎาคม 2555

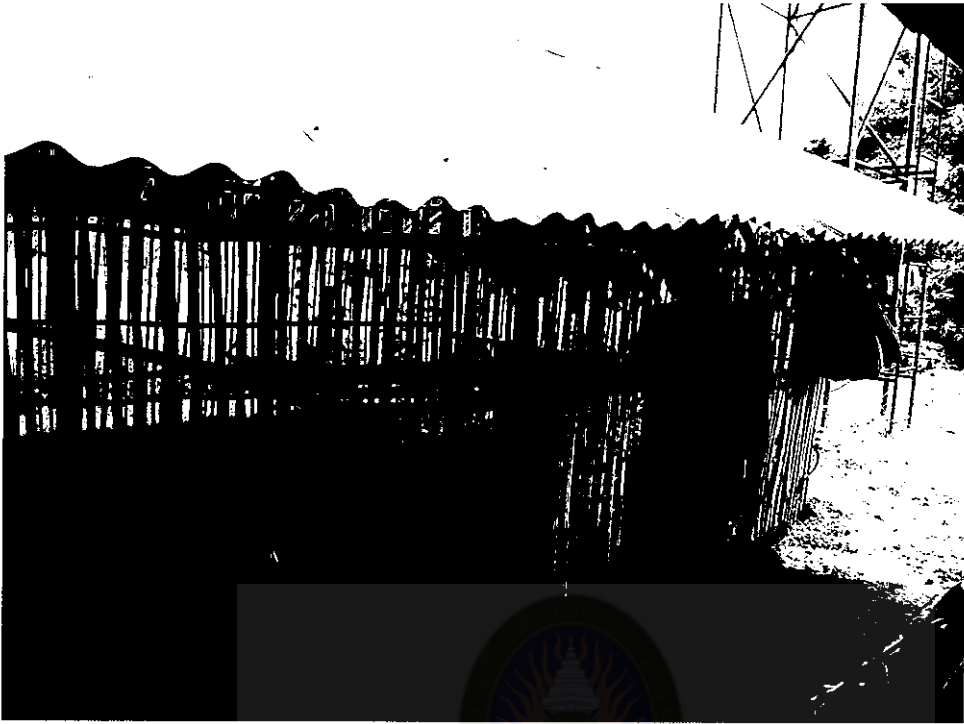
ภาพภาคผนวกที่ 5 ฝึกอบรม วันที่ 26 - 27 กรกฎาคม วิทยากรโดย ปศุสัตว์อำเภอเขียงยืน

ภาพภาคผนวกที่ 6 ศึกษาดูงาน เทศบาลตำบลหนองอีบุตร จังหวัดกาฬสินธุ์
วันที่ 8 สิงหาคม 2555

ภาพภาคผนวกที่ 7 สำรวจพื้นที่โรงเรียนของสมาชิก

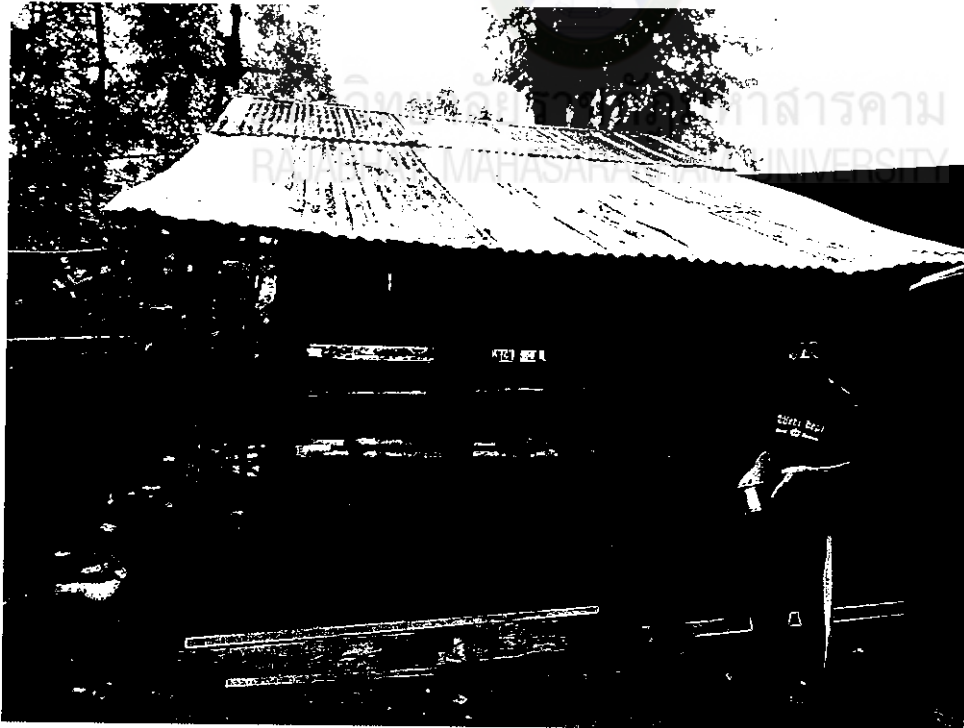
ภาพภาคผนวกที่ 8 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก

ภาพภาคผนวกที่ 9 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก

ภาพภาคผนวกที่ 10 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก

ภาพภาคผนวกที่ 11 สภาพโรงเรียนเลี้ยงไก่ของกลุ่มสมาชิก

รายชื่อสมาชิก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางเทียมใจ ชมภูราช	169/ม.1 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
2	นายสนาม บุตรวงษ์	98/ม.1 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
3	นางนิลวัลย์ ชินรักษา	128/ม.1 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
4	นายลำยู บุตรวงษ์	119/ม.1 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
5	นายเลื่อน พิมดา	90/ม.2 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
6	นางสมพิศ พุดบุรี	13/ม.2 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
7	นางอนุบาล จันทะเข้	93/ม.2 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
8	นายบังอร ดวงมาตพรล	73/ม.2 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
9	ดต.บุญส่ง หักภูดา	73/ม.3 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
10	นายวันเพ็ญ ศรีประเสริฐ	137/ม.3 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
11	นายผจญ พุดบุรี	25/ม.3 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
12	นายบุญมี กองแสน	100/ม.3 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
13	นายบรรดิษฐ์ สาริกิจ	72/ม.4 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
14	นายอนันดร พันเทศ	128/ม.4 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
15	นายทวี ประสานวงษ์	24/ม.4 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
16	นายบุญคง พระโพธิ์	29/ม.4 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
17	นางสมช่า ชาระ	55/ม.5 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
18	นางธมนวรรณ ไชยสุข	65/ม.5 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
19	นางจำปี พุดบุรี	47/ม.5 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
20	นางไพศรี สอรักษา	/ม.5 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
21	นายนิคม แสนคำ	/ม.6 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
22	นางสุภา ประสาวะพา	/ม.6 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
23	นางประทวน หักภูดา	51/ม.6 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
24	นางเกสร พันเทศ	/ม.6 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
25	นายณัฐกร สอรักษา	102/ม.7 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
26	นายประวิต ศิริวัฒน์	44/ม.7 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
27	นางสาคร ภัคดี	77/ม.7 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
28	นางสมหมาย จรครบุรี	/ม.7 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
29	นายสุพัต โพธิ์ไต้	7/ม.8 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
30	นายสายันต์ อุปนันท์	132/ม.8 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
31	นางประครองสิน เหล่าบุรี	106/ม.8 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
32	นายสถิต รัตนทิพย์	131/ม.8 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
33	นายชัยณรงค์ เหล่าบุรี	41/ม.9 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
34	นายนิยม เหล่าบุรี	52/ม.9 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
35	นางทองหมูน เรืองศรี	68/ม.9 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
36	นายวิรัตน์ ทองโสม	41/ม.9 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
37	นางสุบรรณ ชนะการี	71/ม.10 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
38	นางไกรสร รัตนทิพย์	75/ม.10 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
39	นางทองม้วน โคทนา	23/ม.10 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
40	นายสมบัติ รัตนทิพย์	85/ม.10 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
41	น.ส.อ้อมจันทร์ สวนเส	35/ม.11 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
42	นายถาวร ยอดเพชร	56/ม.11 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
43	นางสวัสดี รัตนศรีวงษ์	17/ม.11 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
44	นางจันทร์เพ็ญ แก้วอุดม	54/ม.11 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
45	นายสัมเพศ โพธิยา	159/ม.12 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
46	นายประเสริฐ ชูพันธ์	103/ม.12 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
47	นางนพดารา โยธาธรณ์	19/ม.12 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
48	นางลำไพ ชนะการี	10/ม.12 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
49	นางทองยอด แสนวัง	20/ม.13 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
50	นายประยงค์ ไชยคำ	15/ม.13 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
51	นายสมศักดิ์ พันเทศ	27/ม.13 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
52	นางบุญเรือง วิวงษ์	19/ม.13 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
53	นางวชิตา กุภาพันธ์	85/ม.14 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
54	นางบัวธง มหาชัย	57/ม.14 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
55	นายมาวิน จันทสิงห์	254/ม.14 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
56	นายละมัย ไชยรักษา	/ม.14 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
57	นายสวัสดิ์ โพธิ์หล้า	41/ม.15 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
58	นางวันทนา พันเทศ	1/ม.15 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
59	นางบุญเหลือ ภูเลื่อมคำ	21/ม.15 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
60	นางพรณี แสนวัง	127/ม.15 ต.ดอนเงิน อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผู้เชี่ยวชาญ

1. นายทองย้อม สาครสูงเนิน วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้อำนวยการโรงเรียน
บ้านดอนหวายอีต้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. นางจรรุวรรณ ไชยหงษา วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รองผู้อำนวยการโรงเรียน
อนุบาลมหาสารคาม
3. นางนภสร ดวงหัตถ์ชัย วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการ
พิเศษ โรงเรียนนาโกวิทยา จังหวัดกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/๖๑๘๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ด้วยนางสาวปริญญ์ ประเสริฐหล้า รหัสประจำตัว ๕๓๘๑๑๑๕๐๕๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหาร
การศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน
จังหวัดมหาสารคาม”

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล
แบบสอบถามการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ๕๑ คน ผู้วิจัย ๑ คน ผู้ร่วมวิจัย ๓ คน ผู้ให้
ข้อมูล ๔๗ คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรรรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว๑๘๘๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณทองย้อม วิศวกรสูงเนิน

ด้วยนางสาวปริยพันธ์ ประเสริฐหล้า รหัสประจำตัว ๕๓๘๑๑๐๑๕๐๕๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหาร การศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้อบรมชนเพื่อสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมด้านเนื้อหา ภาษาการวิจัย ดังเอกสารที่ แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/๑๑๘๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณจรรवरณ ไชยวงษา

ด้วยนางสาวปริยันธ์ ประเสริฐล้ำ รหัสประจำตัว ๕๓๘๑๑๐๑๕๐๕๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหาร การศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้อบรมเพื่อสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมด้านการวัดและประเมินผล ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/๑๑๘๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณนภสร ดวงหัตถ์ดี

ด้วยนางสาวปริญญ์ ประเสริฐล้ำ รหัสประจำตัว ๕๓๘๑๑๐๑๕๐๕๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหาร
การศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน
จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมด้านเนื้อหา ภาษา สถิติ การวัดและประเมินผล
ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพวรธรรม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๕๔๓๘

ที่ ศร ๐๕๔๐.๐๑/๑๘๘๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้ศึกษาเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน นายองค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ด้วยนางสาวปริญันท์ ประเสริฐหล้า รหัสประจำตัว ๕๓๗๑๑๐๑๕๐๕๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้อบรมเพื่อสั้มาชี้องค์การบริหารส่วนตำบลคอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม”

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ๕๑ คน ผู้วิจัย ๑ คน ผู้ร่วมวิจัย ๓ คน ผู้ให้ข้อมูล ๔๗ คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรรรรถ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๕๔๓๘

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวปรียนันท์ ประเสริฐหล้า
วันเกิด 1 มีนาคม 2520
สถานที่เกิด 147 หมู่ 4 ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
สถานที่ทำงาน โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร
จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง ครู
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2544 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2552 ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2558 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม